

Stichting
Bedrijfstakpensioenfonds
voor de
Betonproductenindustrie

colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds
voor de Betonproductenindustrie

Post- en bezoekadres
Postbus 340, 3400 AH IJsselstein
Einsteinweg 12, 3404 LL IJsselstein

administrateur
Centric Pension and Insurance Solutions
Postbus 340, 3400 AH IJsselstein
telefoon: 088 919 38 11

datum
18 juni 2020

Versie
Definitief

Inhoud

1	Voorwoord	3
2	Karakteristieken van Bpf Beton	5
2.1	Kenmerken pensioenregeling 2019	5
2.2	Profiel van de organisatie	8
2.3	Kerngegevens	11
3	Verslag van het bestuur	12
3.1	Bestuursbesluiten en gevoerd beleid	12
3.2	Governance	28
3.3	Communicatie	32
3.4	Risicoparagraaf	35
3.5	Beleggingen	39
3.6	Vooruitzichten	44
3.7	Financiële paragraaf	45
4	Raad van Toezicht	49
4.1	Inleiding	49
4.2	Bevindingen, oordelen en aanbevelingen	49
4.3	Verklaring inzake goedkeuring van het bestuursverslag en de jaarrekening	52
4.4	Reactie bestuur	53
5	Verantwoordingsorgaan	54
5.1	Verslag 2019	54
5.2	Oordeel 2019	57
5.3	Reactie bestuur	57
6	Slotwoord	58
7	Jaarrekening	59
7.1	Balans per 31 december	60
7.2	Kasstroomoverzicht	63
7.3	Algemene toelichting	64
7.4	Toelichting op de balans	72
7.5	Toelichting op de staat van baten en lasten	91
8	Overige gegevens	97
8.1	Bestemming van het saldo van baten en lasten	97
8.2	Actuariële verklaring	98
8.3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	100
9	Bijlagen	107
	Bijlage 1 Nevenfuncties 2019	108
	Bijlage 2 Begrippenlijst	110
	Bijlage 3 Overzicht benoemingen	114
	Bijlage 4 Externe adviseurs/uitbestedingspartijen	116

1 Voorwoord

Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag 2019 van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie (verder "Bpf Beton"). Op het moment van het opstellen van dit jaarverslag leven we in heel andere tijden door het Corona-virus en ziet de wereld en de financiële situatie van Bpf Beton er heel anders uit. In de paragraaf vooruitzichten (3.6) wordt hier wat dieper op ingegaan. Met dit jaarverslag doet het bestuur verslag over 2019 en wordt nader inzicht gegeven in het gevoerde beleid en de financiële situatie van Bpf Beton. Het jaarverslag wordt kort samengevat in een visuele vorm met de belangrijkste onderwerpen voor onze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden via een interactieve infographic die in het pensioenblad Voor nu en Later wordt opgenomen en op de website wordt geplaatst.

Korte terugblik

Het bestuur van Bpf Beton zag de beleidsdekkingsgraad gedurende het jaar afnemen. De actuele dekkingsgraad is echter wel toegenomen. De financiële positie is niet goed genoeg om de pensioenen te kunnen verhogen. Hoe graag we ook anders zouden willen, de komende jaren bestaat de kans dat we de pensioenen toch moeten korten. Het verlagen van de pensioenen is het allerlaatste wat het bestuur zou willen doen. Het bestuur is wel bezorgd over de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad en de financiële positie en houdt de ontwikkelingen goed in de gaten.

De beleggingsportefeuille heeft over 2019 een positief resultaat gerealiseerd. Maar door de blijvend lage rente stegen de verplichtingen. Hierdoor bleef de financiële positie ook in 2019 broos. In 2020 kunnen we geen toeslag verlenen, maar we hoeven op basis van het herstelplan ook geen korting door te voeren.

In april 2019 vond een gezamenlijke studiedag c.q. heisessie plaats met bestuur en cao-partijen om naar de toekomst van de eigen pensioenregeling te kijken. De premiedekkingsgraad lag in 2019 op 82%. Vanuit een evenwichtige belangenafweging streeft het bestuur naar een premiedekkingsgraad van 100%. Om dat te kunnen realiseren zal dat een heel forse impact hebben op een premiestijging, een opbouwkorting of een combinatie van beiden. Beoogd was om de premiedekkingsgraad in ieder geval niet verder te laten dalen. Cao-partijen traden met elkaar in overleg op welke wijze invulling wordt gegeven aan de financierbaarheid van de pensioenregeling. Cao-partijen zijn er helaas niet in geslaagd om een akkoord te bereiken. Wel is begin december 2019 overeenstemming bereikt de premie te verhogen naar de maximale premie in de meerjarenafspraak en is de premie vastgesteld op 16,6% van de salarissom.

Begin 2019 kondigde De Nederlandsche Bank (DNB) aan een on-site onderzoek naar beleggingen en risicobeheer uit te voeren. In september 2019 heeft DNB het onderzoek uitgevoerd. DNB heeft in november 2019 het definitieve rapport beschikbaar gesteld. Begin 2020 heeft overleg plaatsgevonden met DNB over de opvolging van de bevindingen uit het rapport. Uitgangspunt is dat de bevindingen uit het on-site onderzoek voor eind oktober 2020 zijn weggenomen.

Ontwikkelingen financiële positie

De actuele dekkingsgraad is in 2019 gestegen van 97,2% (ultimo 2018) naar 103,1% (ultimo 2019). De belangrijkste oorzaak van deze stijging is de wijziging van een aantal actuariële grondslagen. Het bestuur heeft alle actuariële grondslagen herijkt en dit heeft geleid tot een stijging van de actuele dekkingsgraad. Dit naar aanleiding van een aanbeveling van de certificerend actuaaris in 2018 en conform het eerder afgesproken voornemen alle grondslagen te herijken. De beleidsdekkingsgraad (het gemiddelde over 12 maanden) laat echter een daling zien. Deze is van 102,4% (ultimo 2018) naar 97,9% (ultimo 2019) gedaald. De pensioenaanspraken kunnen in 2020 wederom niet verhoogd worden. Ook voor de komende jaren zal dit naar verwachting niet het geval zijn.

De financiële positie is begin 2020 nog steeds broos en het is de vraag of het fonds de komende jaren kortingen kan voorkomen. Bestuur en cao-partijen treden in 2020 met elkaar in overleg om naar de toekomst van de pensioenregeling te kijken en een

meerjarige premieafsprake te maken. Gezamenlijk vormen ze een werkgroep om dit nader uit te werken in het tweede en derde kwartaal van 2020. Hierbij worden de ontwikkelingen ten aanzien van de uitwerkingen van het pensioenakkoord nauwlettend in de gaten gehouden. Het is een belangrijke gebeurtenis dat het akkoord tot stand is gekomen, omdat het gaat leiden tot veranderingen. Zo is het verder verhogen van de AOW-leeftijd direct bevroren. En heeft minister Koolmees in november 2019 uitstel van verlagingen verleend aan de pensioenfondsen waarvoor deze grens op 31 december 2019 lag. Ook zijn richtlijnen opgeschreven met de wensen voor de nieuwe regeling.

Op 31 maart 2020 is de update van het herstelplan aan DNB verstuurd. Uit de update van het herstelplan 2020 volgt dat Bpf Beton binnen de hersteltermijn uit zowel dekkingstekort als reservetekort zal zijn en vooralsnog niet hoeft te korten. Op 4 juni 2020 heeft DNB ingestemd met het herstelplan.

De waarde van de totale beleggingsportefeuille (incl. derivaten met negatieve waarde) steeg in 2019 van € 963 miljoen naar € 1.176 miljoen en de voorziening pensioenverplichting steeg in 2019 van € 994 miljoen tot € 1.144 miljoen. De z-score voor het jaar 2019 bedraagt 0,14 (2018: - 0,24). De uitkomst van de performancetoets (nieuwe stijl) is positief en bedraagt 1,39 (2018: 1,36). Bpf Beton zit hiermee boven de norm van minimaal 0.

Pensioenregeling

Per 1 januari 2019 is de pensioenrichtleeftijd van 68 jaar en het opbouwpercentage van 1,875% per jaar gelijk gebleven. De franchise is per 1 januari 2019 verlaagd naar € 14.400,- (2018: € 14.800,-). Hierdoor is de maximum pensioengrondslag waarover de werknemer pensioen opbouwt in 2019 verhoogd naar € 41.527,- (2018: 39.814,-).

De premie is per 2019 verhoogd naar 26,3% van de pensioengrondslag (2018: 25,6%).

Vaststelling jaarverslag

Het bestuur heeft het jaarverslag 2019 besproken in de bestuursvergadering van 12 juni 2020. Het jaarverslag 2019 en de daarbij behorende verslagstaten voor DNB zijn vastgesteld op 19 juni 2020. Het bestuur bedankt iedereen die zich op betrokken en deskundige wijze heeft ingezet voor Bpf Beton.

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie Amsterdam, 19 juni 2020

De heer G.W. van der Peijl (voorzitter)

De heer H.J. Wuijten (plaatsvervangend secretaris)

2 Karakteristieken van Bpf Beton

2.1 Kenmerken pensioenregeling 2019

Soort pensioenregeling

De regeling van Bpf Beton is een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een geïndexeerde middelloonregeling. Elk jaar bouwt de deelnemer een stukje van zijn pensioen op, gebaseerd op de pensioengrondslag in dat jaar. De pensioenuitkering beoogt een afspiegeling te zijn van het gemiddelde verdiende salaris tijdens de deelname aan de regeling. Door middel van een toeslagenbeleid wordt ernaar gestreefd het reeds opgebouwde pensioen zijn waarde te laten behouden.

Verplichtstelling

Deelname in Bpf Beton is verplicht voor werknemers in dienst van een werkgever in de Betonproductenindustrie, zoals is vastgelegd in de verplichtstelling. De verplichtstelling is terug te vinden op de website van Bpf Beton (www.betonpensioen.nl: Werkgevers > Aansluiten bij het fonds).

Minimum toetredingsleeftijd

De minimum toetredingsleeftijd is 21 jaar.

Pensioenrichtleeftijd

Het ouderdomspensioen gaat (vanaf 1 januari 2018) in op de leeftijd van 68 jaar. Maar de ingangsdatum kan worden vervroegd of worden uitgesteld.

Partnerpensioen

Het partnerpensioen op opbouwbasis bedraagt maximaal 70% van het opgebouwde ouderdomspensioen.

Franchise

De franchise is het deel van het pensioengevend loon waarover geen pensioenpremie wordt betaald en ook geen opbouw plaatsvindt. Reden hiervoor is dat de deelnemer naast het pensioen ook een AOW-uitkering krijgt.

Pensioengevend loon

Onder loon in de zin van de pensioenregeling wordt het vaste jaarsalaris verstaan inclusief de vakantietoeslag en de eindejaarsuitkering.

Pensioengrondslag

De pensioengrondslag is het gedeelte van het loon dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer alsmede de berekening van de premie. De pensioengrondslag wordt verkregen door het pensioengevend loon te verminderen met de franchise.

Kenmerken van de pensioenregeling van de deelnemers die geboren zijn op of ná 1 januari 1950

Dit betreft een middelloonregeling met een voorwaardelijke toeslagverlening. Voor 2019 is het opbouwpercentage vastgesteld op 1,875% van de pensioengrondslag. De maximumpensioengrondslag bedroeg in 2019 € 41.527,-, de franchise € 14.400,- en het maximum jaarsalaris € 55.927,-.

De pensioenen worden gefinancierd door het heffen van een premie waaraan zowel de werkgever als de werknemer een bijdrage levert. In 2019 bedroeg de premie 26,3% van de pensioengrondslag. Hiervan kon maximaal 1/3 (= 8,77%) ten laste van de werknemer worden gebracht.

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie (in bedragen x € 1.000)

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2019	2018
Kostendekkende premie	55.699	48.090
Gedempte kostendekkende premie	35.818	31.327
Feitelijke premie (exclusief premie oude jaren)	38.400	33.586

De kostendekkende premie 2019 is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2018 gepubliceerd door DNB).

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	46.689	40.164
Opslag voor uitvoeringskosten	1.400	1.018
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	7.610	6.908
	55.699	48.090

De samenstelling van de gedempte kostendekkende premie is als volgt:

	2019	2018
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	20.546	18.045
Opslag voor uitvoeringskosten	1.400	1.018
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	3.349	3.104
Actuarieel benodigde premie voor voorwaardelijke onderdelen	10.523	9.160
	35.818	31.327

De samenstelling van de feitelijke premie (exclusief premie oude jaren) is als volgt:

	2019	2018
Actuarieel benodigde koopsom	20.546	18.045
Opslag voor uitvoeringskosten	1.400	1.018
Solvabiliteitsopslag	3.349	3.104
Voorwaardelijke onderdelen *	10.523	9.160
Opslag feitelijke premie	2.582	2.259
	38.400	33.586

* Gezien het aanhouden van de methodiek van verwacht rendement (5 jaar) is er thans in de premie een indexatiecomponent verankerd. Dit is onderdeel van de methodiek bij een premie op basis van verwacht rendement.

Het fonds hanteert een financieringsbeleid dat uitgaat van een gedempte premie. De gedempte premie wordt geacht kostendekkend te zijn. De gedempte premie wordt analoog aan de kostendekkende premie berekend. De gedempte kostendekkende premie is berekend op basis van een verwacht rendement. De gehanteerde rendementscurve is gebaseerd op de maximaal toegestane parameters, waarbij de gehele curve met 0,1%-punt wordt verlaagd uit het oogpunt van evenwichtige belangenafweging.

Excedentregeling

Werkgevers kunnen werknemers de mogelijkheid bieden om over het salaris dat boven het maximum salaris van € 55.927,- (2019) ligt ook pensioen op te bouwen. Hiervoor kan de werkgever een excedent-contract aangaan met Bpf Beton. Per 31 december 2019 zijn er 7 werkgevers (in 2018: 7) die een excedentregeling bij Bpf Beton hebben. Het aantal deelnemers is 31 (2018: 29).

Uitvoeringsreglement

De afspraken over de uitvoering van de pensioenovereenkomst die van belang zijn voor de aangesloten werkgever(s) zijn vastgelegd in het uitvoeringsreglement zoals bedoeld in artikel 23 lid 2 sub b en artikel 25 van de Pensioenwet. Het uitvoeringsreglement is opgenomen als bijlage bij de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

2.2 Profiel van de organisatie

Bpf Beton, statutair gevestigd te Amsterdam, is opgericht op 28 juni 1957. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41199582. Bpf Beton is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Doelstelling van Bpf Beton is, overeenkomstig de bepalingen van de statuten en de pensioenreglementen, de (gewezen) deelnemers en hun nabestaanden te beschermen tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom en overlijden.

2.2.1. Bestuur

Het bestuur heeft een paritair bestuursmodel en bestaat uit negen leden, te weten: drie van werknemerszijde, vier van werkgeverszijde en twee namens pensioengerechtigden. De werkgeversvereniging en de werknemersorganisaties leveren jaarlijks beurtelings de voorzitter en secretaris. Bpf Beton hanteert een gewogen stemverhouding. Bij de invulling van een vacature weegt het bestuur de diversiteitsnorm uit de Code pensioenfondsen (norm 31/33) mee, waarbij uiteindelijk geschiktheid boven diversiteit gaat. Bestuur streeft ernaar in 2020 een stappenplan op te stellen waarin concrete doelen worden opgenomen om qua diversiteit nog beter aan de code te voldoen.

Het bestuur bepaalt het beleid van Bpf Beton en draagt zorg voor de handhaving en uitvoering van de statuten en pensioenreglementen. Dit gebeurt door een evenwichtige en zorgvuldige afweging van alle belangen. Het bestuur wordt bij het maken van beleid ondersteund door adviezen en rapportages, gegeven of opgesteld door of in samenspraak met externe deskundigen. Het bestuur zorgt dat de uitvoering voldoet aan de gestelde eisen van de externe toezichhouders, te weten DNB en de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

Het bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en de pensioenreglementen van Bpf Beton.

De samenstelling van het bestuur per 31 december 2019 is als volgt:

Leden werkgevers	Functie	Organisatie	Geslacht	Leeftijd
Annemiek Houtman	Bestuurslid	BFBN	Vrouw	53
Dick Slob	Plv. voorzitter	BFBN	Man	64
Fred Doeve	Bestuurslid	BFBN	Man	64
Govert van der Peijl	Voorzitter	BFBN	Man	56

Leden werknemers	Functie	Organisatie	Geslacht	Leeftijd
Hans Kempen	Bestuurslid	De Unie	Man	51
Henk Wuijten	Plv. secretaris	CNV Vakmensen	Man	63
Vacature	Bestuurslid	FNV		

Leden pensioengerechtigden	Functie	Organisatie	Geslacht	Leeftijd
Stef Borghouts	Bestuurslid	ANBO	Man	60
Vacature	Bestuurslid			

Wijzigingen in de bestuurssamenstelling gedurende 2019:

- Op 26 juni 2019 heeft DNB ingestemd met de voorgenomen benoeming van Gijs Hompe, die al vanaf juni 2018 participeerde als beoogd bestuurslid. Gijs Hompe is door een noodlottig verkeersongeval op 22 oktober 2019 overleden.
- Op 25 juni 2019 heeft DNB ingestemd met de voorgenomen benoeming van Hans Kempen als bestuurslid.
- Per 1 juli 2019 is Andre Jorna afgetreden.
- Per 1 oktober 2019 is Yvonne Folkers afgetreden.

De nevenfuncties van de bestuursleden zijn opgenomen in bijlage 1.

Toekomstige governance

In het najaar van 2019 heeft het bestuur in de zelfevaluatie het bestuursmodel en de bestuurssamenstelling geëvalueerd. Hieruit is voortgekomen dat het bestuur de voorkeur heeft het huidige paritaire model aan te vullen met twee experts en te komen tot een paritair plus bestuursmodel. Op deze wijze wordt invulling gegeven de extra expertise binnen het bestuur aanwezig te hebben. Door de toenemende vereiste diepgang en de druk die dit op de bestuursagenda zet is besloten om over te gaan op commissies. De nieuwe invulling is in maart 2020 eerst besproken met de raad van toezicht. In het tweede/derde kwartaal van 2020 zal tot implementatie worden overgegaan en zijn DNB, sociale partners en het VO nader ingelicht.

2.2.2. Bestuurlijke commissies en werkgroepen

De bestuursleden zijn vertegenwoordigd in diverse commissies, werkgroepen en andere gremia. Hieronder volgt een opsomming van de meest frequente:

Naam	Korte omschrijving
IRM Commissie	De IRM-commissie ondersteunt het bestuur met het Integraal Risico Managementbeleid (IRM-beleid).
Jaarwerkcommissie	De commissie bereidt het jaarverslag voor ter vaststelling in de bestuursvergadering.
Operationeel overleg	Afstemmen van operationele zaken in de uitvoering van de administratie door de pensioenuitvoeringsorganisatie.
Voorzittersoverleg	Afstemming tussen voorzitter, secretaris en bestuursadvies over de agenda van bestuursvergaderingen. Maar ook afstemming met voorzitters van het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht.
Werkgroep communicatie	Afstemmen van communicatie-uitingen, zoals berichten op de website of de nieuwsbrief aan werkgevers en deelnemers.

Het complete overzicht is opgenomen in bijlage 3.

2.2.3. Intern toezicht

De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds. De raad van toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd in het reglement raad van toezicht.

De samenstelling van de raad van toezicht per 31 december 2019 is als volgt:

Leden	Functie	Geslacht	Leeftijd
Gerard Sirks	Lid	Man	64
Judit Vennix	Lid	Vrouw	43
Peter Priester	Voorzitter	Man	55

Per 1 april 2019 is Maas Simon teruggetreden als lid van de raad van toezicht en is Judit Vennix per 17 juni 2019 door DNB benoemd als opvolger.

Het oordeel van de raad van toezicht over het verslagjaar 2019 en de reactie van het bestuur hierop is opgenomen onder hoofdstuk 4. De nevenfuncties van de leden van de raad van toezicht zijn opgenomen in bijlage 1.

2.2.4. Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over de beleidskeuzes voor de toekomst. Het verantwoordingsorgaan baseert zijn oordeel op het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de raad van toezicht. De taken en bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in het reglement verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie leden die de werknemers vertegenwoordigen, drie leden die de pensioengerechtigden vertegenwoordigen en één lid dat de werkgevers vertegenwoordigt.

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan per 31 december 2019 is als volgt:

Leden werknemers	Functie	Organisatie	Geslacht	Leeftijd
Arend van de Burg	Lid	CNV Vakmensen	Man	57
Bert Bodelier	Lid	De Unie	Man	67
Jos Smets	Lid	FNV	Man	60

Leden pensioengerechtigden	Functie	Organisatie	Geslacht	Leeftijd
Jan van Mulligen	Lid	PCOB	Man	76
Wim van der Linden	Voorzitter	De Unie	Man	67
Wout Pieterse	Lid		Man	68

Lid werkgevers	Functie	Organisatie	Geslacht	Leeftijd
Anton Rijkers	Plv. voorzitter	BFBN	Man	55

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het verslagjaar 2019 en de reactie van het bestuur hierop is opgenomen onder hoofdstuk 5. De nevenfuncties van de leden van het verantwoordingsorgaan zijn opgenomen in bijlage 1.

2.2.5. Externe partijen

Het bestuur heeft verschillende werkzaamheden uitbesteed aan externe partijen. Onderstaand het overzicht zoals per 31 december 2019 gold.

Functie	Externe partij
Adviserend actuaaris	Willis Towers Watson (WTW)
Beleggingsadviseur	Van Tongeren Bestuur en Advies (VTBA)
Compliance officer	Nederlands Compliance Instituut (NCI)
Geschillencommissie	Actor Bureau voor sectoradvies B.V.
Onafhankelijke accountant	BDO Audit & Assurance B.V. (BDO)
Privacy officer	Montae Bestuurscentrum B.V.
Sleutelfunctie actuaariaat	Waarmerkend actuaaris bij WTW
Uitvoeringsorganisatie (administrateur)	Centric Pension and Insurance Solutions B.V.
Vermogensbeheerders	BMO Global Asset Management (BMO) Syntrus Achmea Real Estate & Finance (SARE&F) Schroders
Vervuller sleutelfunctie interne audit	Mazars N.V.
Vervuller sleutelfunctie risicobeheer	Sprenkels & Verschuren B.V.
Waarmerkend actuaaris	Willis Towers Watson (WTW)

Het complete overzicht met de omschrijving en de deelnemers is opgenomen in bijlage 4.

2.3 Kerngegevens

	2019	2018	2017	2016	2015
Ondernemingen en deelnemers (aantallen)					
Aangesloten ondernemingen	277	277	271	261	251
Actieve deelnemers	7.031	6.747	6.485	5.788	5.585
<i>Waarvan arbeidsongeschikten</i>	370	396	418	397	432
Pensioengerechtigden	7.846	7.720	7.679	7.676	7.695
Gewezen deelnemers	16.405	16.242	16.096	15.952	15.475
Premies en uitkeringen (x € 1.000)					
Periodieke premies ¹	38.428	33.683	31.473	59.335	25.889
Pensioenuitkeringen excl. afkoop gering bedrag	14.860	14.074	13.596	12.900	12.236
Beleggingen (x € 1.000)					
Beleggingen	1.205.177	990.662	995.722	943.537	806.406
Beleggingsresultaten	193.129	-16.253	41.682	99.032	-13.500
Performance	19,39%	-1,43%	4,83%	13,07%	-1,36%
Benchmark	19,16%	-1,12%	4,50%	12,87%	-1,55%
Outperformance	0,20%	-0,31%	0,31%	0,18%	0,19%
Z-score	0,14	-0,24	0,18	-0,02	0,19
Performancetoets (nieuwe stijl – minimaal 0)	1,39	1,36	1,62	1,68	0,98
Reserves en voorziening (x € 1.000)					
Vermogen (reserves en technische voorziening)	1.180.206	966.011	966.349	910.882	767.694
Voorziening pensioenverplichtingen	1.144.313	994.049	931.829	924.912	792.652
Solvabiliteitsreserve	181.869	162.381	160.108	153.276	141.507
Algemene reserve	-145.976	-190.419	-125.588	-167.306	-166.465
Aanwezige dekkingsgraad	103,1%	97,2%	103,7%	98,5%	96,9%
Beleidsdekkingsgraad	97,9%	102,4%	102,0%	95,3%	100,3%
Resultaat boekjaar (x € 1.000)					
	63.624	-62.558	48.857	10.928	-72.015
Pensioenregeling					
Opbouw per jaar	1,875%	1,875%	1,875%	1,875%	1,875%
Franchise in €	14.400,-	14.800,-	15.300,-	17.466,-	17.047,-
Maximum pensioengrondslag in €	41.527,-	39.814,-	38.401,-	35.297,-	34.929,-
Premie per jaar ²	26,3%	25,6%	25,8%	25,20%	25,80%
-waarvan werknemersdeel maximaal	8,77%	8,53%	8,6%	9,59%	9,82%
Koopkrachtbehoud pensioenregeling					
Toeslagverlening	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Korten pensioenrechten	0	0	0	0	0
Kosten					
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer in €	159,84	134,24	180,22	163,81	125,93
Transactiekosten in % van gemiddeld belegd vermogen	0,08%	0,16%	0,12%	0,11%	0,13%
Vermogensbeheerkosten in % van gemiddeld belegd vermogen	0,33%	0,35%	0,33%	0,35%	0,38%

¹ In 2016 heeft inkoop plaatsgevonden inzake de VPL-regeling. Dit verhoogt de periodieke premies met € 35.772 (2015: € 3.055).

² Naast de premie van de pensioenregeling gold een werkgeverspremie ten behoeve van de voorwaardelijke optrekregeling; 11,04% (2016) en 11,30 (2015) van de pensioengrondslag voor de 55- deelnemers.

3 Verslag van het bestuur

3.1 Bestuursbesluiten en gevoerd beleid

3.1.1. Bestuursbesluiten

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste besluiten van het bestuur chronologisch en kort weergegeven. Verderop in paragraaf 3.1.2 zijn besluiten ten aanzien van wijziging statuten en reglementen, beleid, communicatie, governance, risicobeheersing en beleggingsbeleid opgenomen.

Aanpassing premie- en toeslagenbeleid 2019

Gewijzigde regeling

Cao-partijen hebben besloten de pensioenregeling per 2019 te wijzigen. De franchise is verder verlaagd naar € 14.400,- (2018: € 14.800,-).

Nieuw premiebeleid

De premie is voor 2019 vastgesteld door het bestuur op basis van de ter beschikking gestelde premie door cao-partijen. Het bestuur en cao-partijen besloten wederom de premie niet aan te passen naar aanleiding van de verhoging van de pensioenrichtleeftijd, maar de ruimte in de premie te gebruiken voor het in stand houden van de premiedekkingsgraad. Op 30 november 2018 is in de bestuursvergadering door het bestuur besloten om, na afstemming met de cao-partijen, de premiesom voor 2019 vast te stellen op 16,2% van de salarissom. Het verantwoordingsorgaan heeft positief geadviseerd.

Deze premie van 16,2% op basis van de salarissom, vertaalt zich naar een premie op basis van de pensioengrondslag van 26,3%. Dit is een stijging ten opzichte van de premie in 2018 (25,6%). De bijdrage van de werknemer is vast gesteld op 8,77% (was in 2018: 8,53%), de werkgeverspremie is vastgesteld op 17,53% (was in 2018: 17,07%).

Toeslagenbeleid

In de bestuursvergadering van 30 november 2018 heeft het bestuur besloten om geen toeslag te verlenen. Dit is conform het toeslagenbeleid, waarin is opgenomen dat bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% er geen toeslag mag worden verleend. De opgebouwde aanspraken zijn per 1 januari 2019 niet verhoogd en de verwachting is dat dit ook de komende jaren niet mogelijk zal zijn.

De toeslagverlening is voorwaardelijk; er is geen recht op toeslag en het is ook voor de langere termijn niet zeker of, en in welke mate er in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Flexibiliseringsfactoren

Op basis van de nieuwe prognosetafel zijn de overlevingsgrondslagen gewijzigd. Naar aanleiding hiervan zijn (conform het geformuleerde beleid) de flexibiliserings- en afkoopfactoren voor 2019 aangepast en in de bestuursvergadering van 30 november 2018 vastgesteld. Dit heeft effect op het uitruilen of afkopen van pensioen. In het kader van evenwichtige belangenafweging behoort het fonds te voldoen aan de wettelijke eis van actuariële neutraliteit.

Kleine en zeer kleine pensioenen

Op 17 juli 2018 is het Besluit waardeoverdracht klein pensioen gepubliceerd. In de bestuursvergadering van 12 oktober 2018 heeft het bestuur besloten voor de bestaande pensioenaanspraken van € 2,- of lager van gewezen deelnemers van wie de deelneming is geëindigd voor 1 januari 2019 een voorstel tot afkoop te doen. Indien de gewezen deelnemer niet reageert, vervalt deze aanspraak. Dit vereenvoudigt de pensioenadministratie.

Voor het behoud van opgebouwde pensioen besloot het bestuur mee te doen met het systeem van automatische waardeoverdracht kleine pensioenen bij einde deelneming vanaf 1 januari 2018. En doet het bestuur mee aan automatische waardeoverdracht van bestaande pensioenen. Dit zijn pensioenen tussen de € 2,- en de afkoopgrens waarbij de deelneming is geëindigd voor 1 januari 2018.

Haalbaarheidstoets

Het pensioenresultaat is een uitkomst van de haalbaarheidstoets. Deze haalbaarheidstoets is voorgeschreven door wet- en regelgeving (artikel 143 PW, art 22 besluit FTK en artikelen 30 a, b en c van de Regeling Pensioenwet) met als doel inzicht te geven in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. Achteraf kan worden vastgesteld of het gekozen beleid past bij de risicohouding en ambitie.

De haalbaarheidstoets is het wettelijk voorgeschreven middel om te toetsen of het gevoerde beleid past bij de risicohouding. Dat gaat aan de hand van het pensioenresultaat. Uit oogpunt van transparantie vermelden wij hier de voor het onderdeel pensioenresultaat geldende cijfers.

	Risicohouding (lange termijn)	2019	2018	
Toetsing – Verwacht pensioenresultaat	Ondergrens / maximale afwijking	Resultaat	Resultaat	Voldaan?
<i>Vanuit de feitelijke financiële positie</i>				
Mediaan	80%	78%	84%	Nee
5 ^e percentiel		53%	57%	
Relatieve afwijking t.o.v. mediaan	40%	32%	32%	Ja

De situatie is ten opzichte van vorig jaar verslechterd. De uitkomsten voldoen aan de door Bpf Beton gestelde maximale relatieve afwijking ten opzichte van de mediaan, maar voldoen niet aan de vastgestelde ondergrens mediaan resultaat.

De belangrijkste oorzaak hiervan is de financiële positie van het fonds. De kortingsmaatregel uit hoofde van artikel 140 van de Pensioenwet wordt steeds waarschijnlijker. Daarbij komt dat het niet verlenen van een toeslag voor een verslechterde situatie zorgt. Gezien de uitkomsten van de haalbaarheidstoets is het bestuur in overleg met cao-partijen getreden over de financiële opzet en de regeling. Dat heeft niet geleid tot aanpassingen.

Uit de haalbaarheidstoets 2019 komt een pensioenresultaat voor ons fonds van 78% (2018: mediaan 84%). Dit percentage geeft aan in hoeverre ons fonds naar verwachting in staat is om de pensioenen te verhogen met de algemene prijsstijgingen (over een periode van 60 jaar).

Doordat de huidige beleidsdekkingsgraad (12-maands gemiddelde van de actuele dekkingsgraad) van ons fonds (nog) niet boven de 110% ligt mag er op korte termijn nog niet worden geïndexeerd.

Aanpassing premie- en toeslagenbeleid 2020

Gewijzigde regeling

Cao-partijen hebben besloten de pensioenregeling per 2020 te wijzigen. De franchise is verder verlaagd naar € 14.300,- (2019: € 14.400,-).

Nieuw premiebeleid

De premie is voor 2020 vastgesteld door het bestuur op basis van de ter beschikking gestelde premie door cao-partijen. Vanuit een evenwichtige belangenafweging streeft het bestuur naar een premiedekkingsgraad van 100%. Dat kan alleen gerealiseerd worden door een forse premiestijging, opbouwkorting of een combinatie van beiden. Beoogd was om de premiedekkingsgraad in ieder geval niet verder te laten dalen. Cao-partijen traden met elkaar in overleg op welke wijze invulling wordt gegeven aan de financierbaarheid van de pensioenregeling. Cao-partijen zijn er helaas niet in geslaagd om een akkoord te bereiken. Het bestuur heeft cao-partijen op de financiële consequenties gewezen en benadrukt dat meer premie benodigd is. Daardoor is 6 december 2019 wel overeenstemming bereikt de premie te verhogen naar de maximale premie in de meerjarenafpraak en is de premiesom vastgesteld op 16,6% van de salarissom. Het verantwoordingsorgaan heeft positief geadviseerd.

Deze premie van 16,6% op basis van de salarissom, vertaalt zich naar een premie op basis van de pensioengrondslag van 26,6%. Dit is een stijging ten opzichte van de premie in 2019 (26,3%). De bijdrage van de werknemer is vastgesteld op 8,87% (was in 2019: 8,77%), de werkgeverspremie is vastgesteld op 17,73% (was in 2019: 17,53%).

Toeslagenbeleid

In de bestuursvergadering van 29 november 2019 heeft het bestuur besloten om geen toeslag te verlenen. Dit is conform het toeslagenbeleid, waarin is opgenomen dat bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% er geen toeslag mag worden verleend. De opgebouwde aanspraken zijn per 1 januari 2020 niet verhoogd en de verwachting is dat dit ook de komende jaren niet mogelijk zal zijn.

De toeslagverlening is voorwaardelijk; er is geen recht op toeslag en het is ook voor de langere termijn niet zeker of, en in welke mate er in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Flexibiliseringsfactoren

De gemiddelde rente is afgenomen. Naar aanleiding hiervan zijn (conform het geformuleerde beleid) de flexibiliserings- en afkoopfactoren voor 2020 aangepast en in de bestuursvergadering van 29 november 2019 vastgesteld. Dit heeft effect op het uitruilen of afkopen van pensioen. In het kader van evenwichtige belangenafweging behoort het fonds te voldoen aan de wettelijke eis van actuariële neutraliteit.

Actuariële grondslagen

In 2019 zijn de grondslagen herijkt. Dit mede naar aanleiding van een aanbeveling van de waarmerkend actuaaris over boekjaar 2018. Deze herijking heeft per saldo geleid tot een verlaging van de verplichtingen. Dit was gunstig voor de hoogte van de actuele dekkingsgraad per 31 december 2019.

Grondslagen arbeidsongeschikten

In lijn met de besluitvorming in maart 2017, besloot het bestuur op 25 januari 2019, de grondslagen van de groep arbeidsongeschikten WAO-ers met premievrije deelneming in Bpf Beton per 1 januari 2018 en 1 januari 2019 niet te verhogen. In het kader van evenwichtigheid heeft het bestuur hiertoe besloten, omdat de pensioenen ook niet zijn verhoogd per 1 januari 2018 en 1 januari 2019.

Partnerfrequenties en het leeftijdsverschil

Het resultaat op kort leven was de afgelopen jaren structureel positief. Dat kan duiden op te voorzichtig tarieven voor partnerpensioen (bijvoorbeeld te hoge aannames t.a.v. de partnerfrequentie, of te voorzichtig leeftijdsverschil tussen deelnemer en partner). De adviserend actuaaris heeft de partnerfrequenties in 2019 (na publicatie van de nieuwe CBS data 2019) herijkt en hierbij ook het leeftijdsverschil tussen deelnemer en partner nader onderzocht.

De CBS tafels 2019 zijn nagenoeg gelijk aan die van 2013. De gehanteerde 3 jaar voor het leeftijdsverschil bij de gehuwdheidsfrequenties is eveneens in lijn met 2013. Het bestuur besloot akkoord te gaan met het advies van de adviserend actuaaris en handhaaft de huidige aanname dat de mannelijke verzekerde drie jaar ouder is dan de vrouwelijke verzekerde. De huidige partnerfrequenties (CBS data 2013) blijven eveneens van kracht. Het heeft dus niet geleid tot aanpassing van deze grondslag.

Ervaringssterfte medeverzekerde

Het onderzoek naar partnerfrequenties en het leeftijdsverschil leidde niet tot aanpassing. Dat gaf aanleiding de ervaringssterfte medeverzekerde nader te analyseren gezien het structurele positieve resultaat op kort leven.

Er is nader ingezoomd op de backtestresultaten van het ervaringssterfte onderzoek uit 2018. Hieruit werd geconstateerd dat de gegevens die ten grondslag liggen aan de backtest voor 2016 en 2017 niet compleet waren; de overlijdensgevallen van de nabestaanden zijn voor de betreffende jaren niet meegenomen. Na het completeren van de gegevens van de backtest bleek dat de ervaringssterfte voor de medeverzekerde vrouw wordt verworpen. Voorstel van de adviserend actuaaris was om de medeverzekerde ervaringssterfte aan te passen, aan de hand van een andere ervaringssterfte set in combinatie met de kenmerken van het fonds. In de bestuursvergadering van 29 november 2019 heeft het bestuur (onder voorbehoud) hiertoe besloten. Deze aanpassing heeft geleid tot een verlaging van de technische voorziening van circa 2,4% (€ 28 miljoen).

De sleutelfunctie actuaariaat heeft dit bestuursbesluit beoordeeld en ging akkoord met de aanpassing. De nieuwe ervaringssterfte medeverzekerde is verwerkt in de dekkinggraad per ultimo december 2019.

Kostenvoorziening

Onderdeel van de kostenvoorziening is het discontinuïteitsscenario. Het bestuur heeft zich gebogen over de vraag of bij het eindigen van de premie instroom, het pensioenfonds zal blijven voortbestaan als slapend fonds en de pensioenverplichtingen zal aanhouden. Of dat het fonds wordt geliquideerd en de pensioenverplichtingen worden overgedragen aan een verzekeraar of een ander (algemeen) pensioenfonds. Het bestuur is van mening dat het niet meer logisch is om als discontinuïteitsscenario te kiezen voor het voortbestaan van het fonds. Op basis hiervan werd de kostenvoorziening voor het onderbrengen van de pensioenverplichtingen bij een externe partij herijkt. Het bestuur besloot (onder voorbehoud) conform het advies van de adviserend actuaaris de kostenvoorziening te verlagen van 6,25% naar 3,5% (€ 30 miljoen) van de (netto) technische voorziening.

De sleutelfunctie actuaariaat heeft dit bestuursbesluit beoordeeld en ging akkoord met de aanpassing. De verlaagde kostenvoorziening is verwerkt in de dekkinggraad per ultimo november 2019.

PVI opslag

Naar aanleiding van de opmerking van de waarmerkend actuaaris betreffende het negatieve resultaat op arbeidsongeschiktheid over de afgelopen jaren, heeft de adviserend actuaaris de opslag voor het arbeidsongeschiktheidsrisico (PVI-opslag) in de kostendekkende premie nader onderzocht.

In de periode van 2013 t/m 2018 is gemiddeld genomen de risicopremie voor het premievrijstellingsrisico te laag geweest. De arbeidsongeschiktheidsmutaties (schades) in de technische voorziening zijn afgezet tegen de premieontvangsten. Over diezelfde periode is in kaart gebracht wat het percentage is van de schades afgezet tegen de actuariael benodigde koopsom. Gemiddeld genomen bedraagt die 4%. Op advies van de adviserend actuaaris besloot het bestuur (onder voorbehoud) de PVI-opslag te verhogen van 3% naar 4% van de actuariael benodigde koopsom.

De sleutelfunctie actuaariaat heeft dit bestuursbesluit beoordeeld en kon zich vinden in de aanpassing. Wel zijn een aantal aandachtspunten meegegeven over de wijze van verwerking en vastlegging in de ABTN. De verhoging is verwerkt in het jaarwerk 2019. De technische voorziening is door deze aanpassing circa 0,1% hoger (€ 852 duizend).

Niet opgevraagde pensioenen

In de ABTN is het beleid vastgesteld ten aanzien van de voorziening voor niet opgevraagde pensioenen. Voor verzekerden die op de balansdatum de pensioenrichtleeftijd van 68 jaar ten hoogste vijf jaar geleden hebben bereikt en op de balansdatum nog geen ouderdomspensioen hebben opgevraagd, zijn, naast de contante waarde van de toekomstige uitkeringen, ook de vervallen pensioentermijnen opgenomen in de overige technische voorzieningen. Wanneer er vijf jaar na de pensioenrichtleeftijd voor de verzekerde nog steeds sprake is van niet opgevraagd pensioen, valt de voorziening van de verzekerde vrij (dit betreft zowel de vervallen als de toekomstige termijnen). Dit op basis van een analyse van de adviserend actuaire uit 2013.

Nadere analyse wees uit dat de voorziening niet na 5 jaar vrijviel, maar werd aangehouden en daarmee afweek van het beleid in de ABTN. Over onvindbare nabestaanden wordt in de ABTN niet gesproken. Bestuur is van mening dat hiervoor hetzelfde beleid gehanteerd moet worden. Nagegaan is of er in de afgelopen jaren herleving heeft plaatsgevonden nadat een onvindbare zich heeft gemeld. Dit is niet eenvoudig te achterhalen.

Het bestuur besloot 29 januari 2020 de voorziening ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen voor de onvindbaren na 5 jaar te laten vervallen en dit te verwerken in het jaarwerk 2019. De technische voorziening neemt hierdoor met circa 0,1% af (€ 2,4 miljoen). Mocht een deelnemer zich nadien toch melden, dan krijgt deze alsnog zijn of haar pensioen toegekend.

Herbenoeming bestuursleden

In verschillende bestuursvergaderingen is gesproken over de herbenoeming van de bestuursleden per 1 juli 2019. Per genoemde datum liep de zittingstermijn van André Jorna, Govert van der Peijl en Henk Wuijten af. De Unie is gevraagd naar een geschikte opvolger voor André Jorna en CNV Vakmensen is gevraagd of zij Henk Wuijten voor een volgende zittingsperiode voordragen. Mede door het eindigen van het bestuurslidmaatschap van werknemersvoorzitter Henk Korthof per 1 januari 2019 en de recente bestuurswisselingen, is het bestuur in overleg getreden met de raad van toezicht om Govert van der Peijl voor een nieuwe zittingsperiode te benoemen. De raad van toezicht heeft hiermee ingestemd, met dien verstande dat het bestuur een opvolgingsplan opstelt. Dit plan stemt het bestuur af met de raad van toezicht.

In januari 2019 stemde DNB in met de herbenoeming van de bestuursleden Govert van der Peijl en Henk Wuijten. De Unie heeft een opvolger voor André Jorna voorgedragen; Hans Kempen. Op 25 juni 2019 heeft DNB ingestemd met de voorgenomen benoeming van Hans Kempen als bestuurslid. Op 26 juni 2019 heeft DNB ingestemd met de voorgenomen benoeming van Gijs Hompe, die al vanaf juni 2018 participeerde als beoogd bestuurslid. Gijs Hompe is door een noodlottig verkeersongeval op 22 oktober 2019 overleden. Per 1 oktober 2019 is Yvonne Folkers afgetreden.

De openstaande vacatures namens werknemers en gepensioneerden zijn vooralsnog niet ingevuld. Bestuur buigt zich momenteel over de inrichting van een nieuwe commissiestructuur en de herbeoordeling van het aantal bestuurszetels.

Norm 34 van de code pensioenfondsen, die gaat over de maximale zittingsduur, wordt toegepast vanaf 1 juli 2014. De zittingsperiode van bestuursleden vóór 2014 valt niet onder de code. Vanaf 1 juli 2014 start de telling van de termijn van de zittingsperiode. Deze termijn is gesteld op maximaal 12 jaar.

Actuariële en bedrijfstechnische nota

Het bestuur heeft haar beleid verwoord in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). De werkgroep ABTN heeft gedurende het verslagjaar de ABTN bijgewerkt. In de bestuursvergaderingen van 20 september en 11 oktober 2019 is het document behandeld. De wijzigingen die in de laatst genoemde bestuursvergadering werden besproken, zijn nadien nog schriftelijk voorgelegd. Op 28 december 2019 heeft het bestuur de ABTN schriftelijk vastgesteld. Deze is 31 december 2019 ingediend bij DNB.

Btw-positie

Per 1 januari 2015 is de vrijstelling voor pensioenfondsen vervallen en moet over werkzaamheden met betrekking tot de pensioenadministratie Btw worden betaald. Er zijn verschillende initiatieven door pensioenfondsen en de Pensioenfederatie ondernomen om Btw-vrijstelling te verkrijgen.

De belastingdienst is van mening dat Bpf Beton niet mag worden gekenmerkt als gemeenschappelijk beleggingsfonds. Het gelijksoortige ATP-arrest heeft niet geleid tot wijziging van dat standpunt. Tevens is de PPG-route nader onderzocht. De PPG-route houdt kort gezegd in dat pensioenfondsen aftrek van inkoop-btw kunnen claimen op de operationele kosten (van externe dienstverleners). Het doorlopen van de PPG-route zal naar verwachting tot 2020 duren. De investering voor het doorlopen van de procedure is hoog en het is onduidelijk wat de uitkomst zal zijn. Daarom besloot het bestuur in 2017 niet te procederen vanuit het fonds zelf. Vervolgens kan bij een positieve uitslag voor de andere fondsen alsnog de PPG-route worden ingevoerd, met als doel het claimen van aftrek inkoop-btw.

Vanuit de Pensioenfederatie is in 2018 een nieuwe groep gevormd die zich bezighoudt met Btw teruggave. De processen van de fondsen lopen op individueel niveau.

Alle inspanningen hebben tot nu toe niet geleid tot wijziging van het standpunt van de overheid en dus moeten pensioenfondsen 21% blijven betalen over de diensten die zij inhuren. Dit kost het Bpf Beton circa € 413 duizend per jaar, wat niet aan pensioen kan worden besteed.

Aanbevelingen accountant en waarmede actuaris

PwC heeft het accountantsverslag opgesteld. De aanbeveling over het boekjaar 2018 betrof:

- Beoordeling van de interne beheersing van de uitvoerders.

WTW heeft het actuariële rapport opgesteld. De aanbevelingen over het boekjaar 2018 betroffen onder andere:

- Onderzoek partnerfrequenties;
- Verwerkingstermijn wijziging grondslagen;
- Uitwerking bovengemiddelde toeslagen;
- Beoordeling prudent-person regel.

De aanbevelingen uit het accountantsverslag en uit het actuariële rapport boekjaar 2018 zijn toegelicht in de bestuursvergadering van 14 juni 2019. De hieruit voortvloeiende acties zijn opgepakt door het bestuur en voor een deel reeds afgehandeld. In de bestuursvergadering van 11 oktober 2019 is het overzicht van deze aanbevelingen en de status besproken. In de startbijeenkomst van het jaarwerk 2019 op 13 december 2019 is het geactualiseerde overzicht aanbevelingen besproken.

DNB onderzoeken 2019

In 2019 zijn door DNB de volgende onderzoeken bij Bpf Beton uitgevoerd.

Uitvraag niet-financiële risico's pensioenfondsen 2019

Eind april 2019 ontving het fonds de uitvraag niet-financiële risico's pensioenfondsen 2019. Dit betrof een sector brede uitvraag met als doel inzicht te verkrijgen in deze risico's en de beheersing ervan. Op 7 juni 2019 is de beantwoorde vragenlijst ingediend bij DNB. Van DNB is op het moment van opstellen van dit jaarverslag nog geen individuele terugkoppeling ontvangen.

On-site onderzoek naar beleggingen en risicobeheer

Begin 2019 kondigde DNB aan een on-site onderzoek naar beleggingen en risicobeheer in 2019 uit te voeren. Er werd een werkgroep gevormd met een delegatie vanuit het bestuur, de vermogensbeheerders, de beleggingsadviseur, bestuursadvies en de vervuller sleutelfunctie risicobeheer. Eind februari 2019 heeft DNB de informatie over de wijze waarop het onderzoek zou worden uitgevoerd gedeeld. Het onderzoek bestond uit onderzoeksvragen, een vragenlijst, een documentatieverzoek en

interviews. In september 2019 heeft DNB het onderzoek uitgevoerd op de ontvangen informatie en documentatie en door de gevoerde interviews.

Eind september heeft een telefonisch overleg plaatsgevonden tussen DNB en het dagelijks bestuur om de eerste beelden uit het onderzoek te delen. Vervolgens is in oktober 2019 het conceptrapport door DNB gedeeld met het bestuur en op feitelijke onjuistheden beoordeeld. In november 2019 heeft DNB het definitieve rapport beschikbaar gesteld. Ten aanzien van het risicobeheer heeft DNB geen bevindingen geuit. Voor beleggingsbeleid, beleggingscyclus en governance zijn enkele bevindingen gerapporteerd.

Begin 2020 heeft overleg plaatsgevonden met DNB over de opvolging van de bevindingen uit het rapport. Eind februari 2020 heeft het bestuur een plan van aanpak opgesteld en levert periodiek voortgangsrapportages. Uitgangspunt is dat de bevindingen uit het on-site onderzoek voor eind oktober 2020 zijn weggenomen.

Vacatievergoeding (beloningsbeleid)

Het bestuur heeft gekozen voor een systematiek op basis van de opgestelde matrix tijdsbesteding bestuur. De totale vergoeding van het bestuur is in tweeën gedeeld; een vaste vergoeding voor het op peil houden van de deskundigheid en een vergoeding per bijgewoonde vergadering. De vaste vergoeding stelt de bestuursleden in staat tijd te besteden aan educatie waarmee het bestuur aan de deskundigheidseisen kan blijven voldoen. De vergoeding staat gelijk aan twee voltijd dagen die ingezet worden als studiedagen.

De vergoedingen zijn sinds 2017 niet meer gewijzigd. Het bestuur besloot de hoogte van de vergoeding ook in 2019 niet aan te passen. Het bestuur zal eerst de taken nog evenwichtiger verdelen. Het bestuur werkt momenteel aan de inrichting van haar bestuursmodel en implementatie van een commissiestructuur. Zodra dat is vormgegeven zal in de loop van 2020 de systematiek van vacatievergoeding worden uitgewerkt en met elkaar worden bediscussieerd. Vooralsnog is de vacatievergoeding ook voor 2020 ongewijzigd. Eventuele wijzigingsvoorstellen worden ter advisering voorgelegd aan het verantwoordingsorgaan en ter goedkeuring aan de raad van toezicht.

Geen bestuurlijke boete (PW)

DNB houdt, samen met de AFM, toezicht op de naleving van de Pensioenwet (PW) en alle uit de PW voortvloeiende regels. Om effectief toezicht te kunnen houden, heeft DNB de mogelijkheid om sancties op te leggen indien de PW wordt overtreden. Het gaat om de bestuurlijke boete, de last onder dwangsom en de openbare kennisgeving.

In het verslagjaar zijn aan Bpf Beton geen dwangsommen of boetes opgelegd. Eveneens zijn door DNB geen aanwijzingen gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van Bpf Beton gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Afronding transitie van Syntrus naar Centric

Nadat Achmea eind 2016 besloot dat zij de dienstverlening aan bedrijfstakpensioenfondsen zou afbouwen, is door een uitvoerig selectieproces gekozen de administratie per 1 januari 2018 onder te brengen bij Centric PAIS.

Op de ontvangen data zijn kwaliteitscontroles uitgevoerd. Met het oplossen van een aantal bevindingen zijn kosten gemoeid. Deze bevindingen komen voort uit het verleden en dus verleent het bestuur geen finale kwijting aan Syntrus Achmea (Pensioenbeheer).

In januari 2019 heeft de afsluitende vergadering van de stuurgroep plaatsgevonden. De eindrapportage transitie is op 16 april 2019 in het bestuur besproken. De openstaande bevindingen zijn bevestigd en worden in het operationeel overleg gemonitord. Het transitieproject is hiermee afgerond.

Beleid gemiste premie bij PVD (Premie Vrije Deelname)

Een van de voorwaarden om voor premievrije pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid in aanmerking te komen, is dat de betrokkene de dag voorafgaand aan de dag waarop de WIA-uitkering ingaat deelnemer is aan de pensioenregeling. Het komt voor dat deelname aan de pensioenregeling voor ingang WIA-uitkering is beëindigd doordat het dienstverband van de betrokkene onvrijwillig werd beëindigd. In dergelijke gevallen wordt de gemiste premie verhaald op de betrokkene.

Beleidsmatig heeft het bestuur op 20 september 2019 vastgesteld dat in dergelijke situaties het terug te betalen bedrag in eerste instantie in één keer moet worden terugbetaald. Mocht de betrokkene tot een betalingsregeling willen overgaan, dan wordt een maximale termijn van 2 jaar toegestaan. In geval van overlijden van de betrokkene neemt de partner de betalingsverplichting over.

AOW-akkoord en ingegane pensioenen met AOW-overbrugging

In het Pensioenakkoord 2019 blijft de AOW-leeftijd in 2020 en 2021 op 66 jaar en 4 maanden. Nu de AOW-ingangsdatum is vervoegd met 4 maanden, ontvangen betrokkenen straks gedurende 4 (of zelfs 8) maanden een hoger pensioen dan beoogd ten tijde van de pensioeningangsdatum. Op basis van het wetsvoorstel Verzamelwet SZW 2020 en nota van wijziging is het toegestaan om ingegane uitkeringen aan te passen aan de verlaagde AOW-leeftijd of ongewijzigd te laten. Reglementair uitgangspunt is dat flexibiliseringskeuzes na pensioeningang niet gewijzigd kunnen worden (artikel 8.3). Het bestuur besluit maatwerk te bieden aan deze deelnemers. Zij worden op de mogelijke consequenties gewezen (het mislopen van toeslagen). Het is aan de deelnemers zelf dit verder te beoordelen. Op verzoek van de deelnemer mag de AOW-overbrugging worden aangepast.

ISAE 3402

Voor 2018 had de ISAE rapportage type II van Centric een afkeurende verklaring. Hiervoor zijn in het tweede kwartaal van 2019 extra werkzaamheden verricht door Centric, de accountant van Centric die de rapportage heeft opgesteld en de fondsaccountant. De uitkomsten hebben niet geleid tot het aanpassen van de cijfers. De fondsaccountant heeft een goedkeurende verklaring over de jaarrekening 2018 afgegeven.

Ten einde de opvolging van de bevindingen goed te kunnen monitoren hebben de fondsen die de administratie bij Centric hebben ondergebracht een gezamenlijke risicocommissie ingesteld. Deze is in het verslagjaar 3 maal bijeengekomen. In het eerste kwartaal van 2020 is de gezamenlijke risicocommissie ook 3 maal bijeengekomen. De huisaccountant van Centric, Ernst & Young (EY), heeft in deze bijeenkomsten gerapporteerd over de voortgang van het ISAE-traject boekjaar 2019. Op 13 maart 2020 is de ISAE 3402 type II rapportage met goedkeurende verklaring over 2019 geleverd.

Offertetraject nieuwe accountant

In september 2019 beëindigde PWC de relatie en moest het bestuur op zoek naar een nieuwe accountant. Het bestuur benoemde een werkgroep om het offertetraject in te gaan voor accountantscontrole boekjaar 2019. Uit inventarisatie bleek dat er naast PWC slechts 5 andere accountants zijn die door andere pensioenfondsen worden ingehuurd. Van twee partijen vernam het bestuur dat zij geen capaciteit hadden om de controle voor het boekjaar 2019 te doen. Een andere partij gaf destijds bij het marktonderzoek accountancy (2018/2019) aan geen offerte uit te brengen. Een van de partijen is de huisaccountant van Centric. Omdat deze de ISAE 3402 verklaring opstelt, viel deze partij af. En de laatste partij viel af, omdat deze reeds door het bestuur is aangesteld als vervuller sleutelfunctie interne audit.

Daartoe benaderde het bestuur BDO, omdat zij in 2018 bij het marktonderzoek accountancy een offerte hebben uitgebracht. BDO gaf aan capaciteit te hebben en heeft de opdracht aanvaard. Voor het boekjaar 2019 is het honorarium uit de offerte van 2018 gehanteerd. Het bestuur heeft op 19 november 2019 schriftelijk ingestemd met het aanstellen van BDO als accountant.

Ontwikkelingen dekkingsgraad in 2019

De dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad worden maandelijks gerapporteerd aan DNB. Bpf Beton heeft per 31 december 2019 nog steeds een dekkingstekort en een reservetekort. Op de website van Bpf Beton wordt maandelijks een overzicht van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad gepubliceerd. Dit overzicht is gebaseerd op een andere (voorlopige) berekeningen van de (beleids)dekkingsgraad, de technische voorziening en het vermogen dan zoals opgenomen in dit bestuursverslag en kan daarom afwijken.

Overzicht dekkingsgraden Bpf Beton (31 december 2019) – Gepubliceerd 20 januari 2020 *

Datum	(x 1.000) TV	(x 1.000) Vermogen	Dekkingsgraad	Beleidsdekkingsgraad
31-dec-19	1.145.238	1.180.861	103,1%	97,9%
30-nov-19	1.204.646	1.192.771	99,0%	97,5%
31-okt-19	1.239.461	1.187.488	95,8%	97,6%
30-sep-19	1.280.054	1.210.659	94,6%	97,9%
31-aug-19	1.308.294	1.221.275	93,3%	98,7%
31-jul-19	1.203.389	1.158.425	96,3%	99,5%
30-jun-19	1.156.559	1.126.850	97,4%	100,0%
31-mei-19	1.107.082	1.072.764	96,9%	100,4%
30-apr-19	1.065.866	1.067.463	100,1%	101,0%
31-mrt-19	1.066.897	1.060.168	99,4%	101,4%
28-feb-19	1.014.719	1.018.281	100,4%	101,5%
31-jan-19	1.023.309	1.013.160	99,0%	101,9%
31-dec-18	992.884	966.788	97,4%	102,4%

* Op het moment van opstellen van dit jaarverslag leven we in heel andere tijden door het Corona-virus en ziet de wereld en de financiële situatie van Bpf Beton er heel anders uit.

Beleidsdekkingsgraad

Conform het FTK wordt de dekkingsgraad berekend als een gemiddelde van de cijfers van de afgelopen twaalf maanden (dit noemen we de beleidsdekkingsgraad). Hiermee is een stabielere dekkingsgraad beoogd ten behoeve van alle beleidsbeslissingen, zoals toeslagverlening en kortingsmaatregelen. Volgens deze berekening bedraagt de beleidsdekkingsgraad 97,9% ultimo december 2019.

Reële dekkingsgraad

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds volledige toeslag kan verlenen op basis van de (verwachte) prijsinflatie conform een toekomstbestendig toeslagbeleid. Een toekomstbestendig toeslagbeleid houdt in:

- Toeslag kan verleend worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%;
- Toeslagverlening is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen verlenen.

De reële dekkingsgraad ultimo 2019 bedraagt 78,4% (2018: 82,9%).

Herstelplansystematiek

De financiële positie per einde 2014 bepaalde of er een nieuw herstelplan moest worden opgesteld. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2014 voor Bpf Beton lag onder de vereiste dekkingsgraad (op basis van het FTK). Op 30 juni 2015 heeft Bpf Beton een herstelplan ingediend bij DNB, waarvoor jaarlijks een update moet worden ingediend.

Op 31 maart 2020 is de update van het herstelplan aan DNB verstuurd. Concluderend: Op basis van de maximale parameters zal het fonds eind 2026 (naar verwachting) uit reservetekort zijn en ligt de beleidsdekkingsgraad boven het niveau van de vereiste dekkingsgraad. Vanaf 2024 is sprake van een (gedeeltelijke) toeslagverlening. En is er geen sprake van het moeten toepassen van een voorwaardelijke korting. Er zal, als de huidige regels van kracht blijven, wel sprake zijn van een korting uit hoofde van de maatregel MVEV per 31 december 2020.

3.1.2. Wijziging pensioenreglementen en statuten

In de verschillende bestuursvergaderingen zijn de pensioenreglementen besproken en zijn hierover besluiten genomen. De deelnemers zijn op de hoogte gebracht over de besluiten door publicatie op de website en in het pensioenblad "Voor nu en later".

Statuten

In het verslagjaar heeft geen wijziging van de statuten plaatsgevonden.

Pensioenreglement

Gedurende het boekjaar zijn de volgende wijzigingen in het pensioenreglement verwerkt:

- De wijze waarop pensioen wordt berekend bij een oproepkracht met een 0-urencontract is verduidelijkt in artikel 5;
- In artikel 15.3, 16.4, 17.3 en in de definities 'pensioenaanspraak' en 'UPO' is opgenomen dat gewezen deelnemers ieder jaar een UPO ontvangen in plaats van iedere 5 jaar;
- De aanpassing van artikel 16 maakt duidelijk dat uitruil van partnerpensioen in ouderdomspensioen of uitruil van ouderdomspensioen in partnerpensioen geen invloed heeft op het wezenpensioen;
- Na ingang arbeidsongeschiktheid kan de opbouw van een pensioen premievrij worden voortgezet. Maar deze premievrije opbouw wordt niet meer dan voor de deelnemer arbeidsongeschikt werd. Dit is aangepast in de artikelen 21.9 en 22.3;
- Vanaf 2020 worden bestaande kleine pensioenen (voor deelnemers die voor 1 januari 2018 uit dienst zijn gegaan) naar de nieuwe pensioenuitvoerder overgedragen. Dit is aangepast in artikel 26.2;
- Voor aspirant deelnemers (jonger dan 21 jaar) is verduidelijkt dat deelname start op de eerste dag van de maand waarin hij of zij 21 jaar wordt;
- In artikel 7.2 is verwerkt dat een gepensioneerde de pensioenbedragen ook op mijnpensioenoverzicht.nl kan inzien.

De wijzigingen zijn verwerkt in het pensioenreglement en de laatste wijziging is vastgesteld in de bestuursvergadering van 29 januari 2020. Het gewijzigde reglement kent een ingangsdatum van 1 januari 2020.

Premie, parameters en flexibiliseringsfactoren 2020

De gewijzigde parameters, premie en flexibiliseringsfactoren per 1 januari 2020 zijn in het pensioenreglement verwerkt. De wijzigingen zijn schriftelijk vastgelegd op 23 december 2019.

Uitvoeringsreglement

Het uitvoeringsreglement is per 1 januari 2020 op de volgende punten gewijzigd:

- De betalingstermijn voor de betaling van de pensioenpremie door werkgevers is 14 dagen. Dit is in artikel 7 opgenomen;
- De wijze waarop werkgevers gegevens moeten aanleveren aan het pensioenfonds wijzigt. Vanaf 1 januari 2020 gebeurt dat via de Uniforme Pensioenaangifte (UPA). Dit is in artikel 13 opgenomen;
- De premie 2020 is vastgesteld. Dit in artikel 5 verwerkt.

De wijzigingen zijn schriftelijk vastgelegd op 23 december 2019.

Op grond van artikel 32 van het uitvoeringsreglement kan het bestuur het uitvoeringsreglement aanpassen na overleg met cao-partijen. Met betrekking tot de wijziging van de premie had deze afstemming reeds plaatsgevonden. Deze is immers tot stand gekomen in overleg met cao-partijen. De verwerking van de wijzigingen m.b.t. de betalingstermijn en UPA zijn eveneens met cao-partijen gedeeld en zij hebben ingestemd met de aanpassing van het uitvoeringsreglement.

Aanvullend pensioenreglement

In de bestuursvergadering van 20 september 2019 zijn het aanvullend pensioenreglement en de modeluitvoeringsovereenkomst excedent middelloonregeling vastgesteld. Er wordt één vaste excedentregeling aangeboden, waarbij qua pensioengevend loon, opbouwpercentage en dekking premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid de basisregeling wordt gevolgd. Deze documenten zijn alleen van toepassing voor werkgevers die vanaf 1 januari 2019 een uitvoeringsovereenkomst excedentregeling overeenkomen met BPF Beton.

3.1.3. Beleid

Missie, visie en strategie Bpf Beton

Tijdens het relatiegesprek in 2018 met DNB kwam ter sprake dat het fonds de inhoud van het strategiedocument meer naar zichzelf toe zou kunnen vertalen. Daartoe is de tekst geconcretiseerd. Op 8 maart 2019 stelde het bestuur het strategiedocument vast.

Op 28 juni 2019 is tijdens de studiedag de missie, visie, kernwaarden en strategie getoetst en nader geconcretiseerd. In de bestuursvergadering van 20 september 2019 stelde het bestuur de gewijzigde missie, kernwaarden, visie, strategie en beleidsuitgangspunten vast. Dit is vastgelegd in de ABTN (versie 31 december 2019).

Missie

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie heeft als missie het, als goede huisvader, uitvoeren van de pensioenregeling, zoals deze tussen sociale partners is overeengekomen. Het bestuur voert hiertoe een solide financieel beleid, dat in overeenstemming is met wet- en regelgeving en voortdurend wordt geëvalueerd. Risico's worden adequaat gemanaged; de premie, de regeling, het risico en de kosten moeten met elkaar in balans zijn.

Kernwaarden

Het bestuur heeft de volgende kernwaarden gedefinieerd:

- transparantie
- openheid
- integriteit
- deskundigheid
- klantgerichtheid

Visie

De visie van Bpf Beton is als volgt verwoord: Wij streven naar een optimaal pensioenresultaat voor de deelnemers.

Het bestuur hanteert de volgende algemene beginselen:

- Het beleggingsbeleid is afgestemd op bescherming van nominale aanspraken met de lange termijnambitie om pensioenrechten en –aanspraken met 50% van de prijsinflatie te indexeren. De uitvoering gebeurt efficiënt en tegen lage kosten.
- Pensioenopbouw kan beter in gezamenlijkheid (collectief) plaatsvinden en daarvoor is de betrokkenheid van deelnemers en draagvlak nodig.
- Het bestuur draagt zorg voor voortdurende ontwikkeling van de eigen kennis en vaardigheden.

Het pensioenfonds wordt geconfronteerd met risico's. Risicomanagement is van het grootste belang en het bestuur hanteert de volgende uitgangspunten:

- Risicobeheersing is een integraal onderdeel van de besturing en monitoring op uitvoering van de activiteiten van het pensioenfonds. Financiële en niet-financiële risico's worden daar waar mogelijk en wenselijk beheerst.
- Het pensioenfonds belegt en neemt beleggingsrisico in het belang van de deelnemers. Het bestuur is van mening dat beleggingsrisico op de lange termijn beloond wordt met een positief rendement ten opzichte van het risicovrije rendement. Beleggen en beleggingsrisico nemen zijn noodzakelijk om een optimaal pensioenresultaat te realiseren.

- Het pensioenfonds belegt prudent, dat wil zeggen:
 - neemt alleen risico's die het begrijpt en beheerst;
 - kiest beleggingen die kostenefficiënt zijn van opzet;
 - handelt inzichtelijk, begrijpelijk, uitlegbaar en transparant.
- In samenspraak met het verantwoordingsorgaan en cao-partners is in mei 2018 de risicohouding herijkt. De belangrijkste beginselen voor de risicohouding zijn ten opzichte van 2015 intact gebleven. Daarbij is het herstel(plan) van het Bpf Beton meegewogen.

Strategie

Het fonds streeft de missie en visie na door zorg te dragen voor een solide financieel beleid om een zo optimaal mogelijk pensioenresultaat te behalen. Het fonds wil dit bereiken door een efficiënte, kosteneffectieve en duurzame uitvoering, waarvoor draagvlak en omvang van het fonds belangrijk zijn. De strategie is gebaseerd op de volgende pijlers:

- transparantie
- openheid
- integriteit
- deskundigheid
- klantgerichtheid

Als belangrijkste strategische risico's ziet Bpf Beton:

1. De aanhoudende lage rente en/of tegenvallende rendementen waardoor het fonds niet binnen de wettelijke termijn voldoende herstelt en de pensioenrechten en –anspraken moet korten.
2. Risico van toenemende complexiteit pensioenregeling en het daarmee samenhangende kostenniveau, valt niet uit te leggen, waardoor het draagvlak daalt/verdwijnt bij werkgevers en werknemers.
3. Ontwikkelingen in de bedrijfstak waardoor het aantal actieve deelnemers daalt, het draagvlak verdwijnt en de vergrijzing in het fonds toeneemt.
4. Politieke besluitvorming die van invloed is op de pensioenuitvoering, pensioenwaardering, de governance vereisten, het beleid of de regeling en die de missie van het fonds in gevaar brengen.

Beleidsuitgangspunten

De missie en visie leiden tot een aantal beleidsuitgangspunten. Deze uitgangspunten worden vertaald in algemene beginselen van het fonds. Als afgeleide van deze uitgangspunten wordt het specifieke fonds beleid geformuleerd. Het beleggingsbeleid is afgestemd op bescherming van nominale aanspraken met een redelijke kans op toeslagverlening:

- De uitvoering gebeurt efficiënt en tegen lage kosten.
- Betrokkenheid van deelnemers is van groot belang voor het behoud van draagvlak. Goede communicatie en medezeggenschap staan hoog in het vaandel.
- Het bestuur draagt zorg voor voortdurende ontwikkeling van de eigen kennis en vaardigheden.
- Het bestuur sluit de mogelijkheden van samenwerking met andere pensioenfondsen op diverse gebieden niet uit, zolang dit de belangen van de deelnemers ten goede komt.
- Periodiek wordt een kwetsbaarheidsanalyse uitgevoerd. Daarin kijkt het fonds naar de ontwikkeling van het aantal deelnemers en werkgevers, haar sterktes en zwaktes en financiële vitaliteit.
- Over de uitvoering van de pensioenregeling vindt periodiek contact plaats met de Cao partners.

Strategische doelstellingen:

1. Het zorgdragen voor een toekomstbestendige uitvoering en het genereren van een goed pensioen voor de deelnemers op basis van de pensioenregeling door sociale partners afgesproken.
2. Het nakomen van ten minste de nominale pensioentoezeggingen.
3. Het streven naar een zo optimaal mogelijk pensioenresultaat en daarbij de kans op korten zo klein mogelijk houden.
4. Het realiseren van tevredenheid van deelnemers.

5. Klanten van Centric beoordelen gezamenlijk of Centric voor alle klanten bepaalde werkzaamheden op uniforme wijze kan uitvoeren waarmee kosten worden bespaard.
6. Het kostenniveau van BPF Beton bedraagt niet meer dan de mediaan van vergelijkbare fondsen.

Bereikte doelen missie, visie en strategie

Het bestuur is voortdurend bezig om een zo goed mogelijk pensioenresultaat voor de deelnemers te behalen. De bewegingsruimte voor het bestuur is nog steeds zeer beperkt.

In 2018 is een ALM analyse uitgevoerd. De uitkomsten van deze ALM-studie blijven binnen de risicohouding en zijn de basis geweest voor de aanpassing van het strategische beleggingsbeleid. De ALM-studie is gedeeld met cao-partijen omdat een conclusie was dat de financierbaarheid van de regeling onder druk staat. Bestuur en cao-partners hebben in april 2019 gezamenlijke studiedag c.q. heisessie gehad om naar de toekomst van de eigen pensioenregeling te kijken. Cao-partijen traden met elkaar in overleg op welke wijze invulling wordt gegeven aan de financierbaarheid van de pensioenregeling. Cao-partijen zijn er helaas niet in geslaagd om een akkoord te bereiken. Dit wordt in 2020 voortgezet. In gezamenlijk overleg wordt naar de toekomst van de pensioenregeling gekeken en zal een meerjarige premieafspraken worden gemaakt. Gezamenlijk vormen ze een werkgroep om dit nader uit te werken in het tweede en derde kwartaal van 2020. Hierbij worden de ontwikkelingen ten aanzien van de uitwerkingen van het pensioenakkoord nauwlettend in de gaten gehouden.

Kostenbeheersing is een andere belangrijke doelstelling. In 2018 is gestart met een marktconformiteitsonderzoek ten aanzien van accountancy en actuariaat. In 2019 zijn de offertes beoordeeld. Alles overwegende zag het bestuur geen aanleiding om de diensten adviesdiensten actuariael- advies en certificering en accountancy elders onder te brengen en bleef dit bij de huidige uitbestedingspartijen. De inrichting van de sleutelfuncties actuariaat, interne audit en risicobeheer en het aanstellen van een privacy officer leidde tot kostenstijging. Voor de invulling van de privacy officer hebben de gezamenlijke fondsen binnen Centric voor één en dezelfde partij gekozen, teneinde efficiency en kostenbesparing te realiseren. Op basis van de cijfers ultimo 2019 zal het kostenniveau van Bpf Beton worden vergeleken met de andere vergelijkbare pensioenfondsen.

De IRM-commissie heeft in 2019 veel bereikt. Zo heeft de commissie de risicobeheerfuncties vormgegeven, een beleidsdocument risicomanagement opgesteld en dit ter vaststelling voorgelegd aan het bestuur. Bij beleidsvoorstellen en rapportages van uitvoerders wordt een risico opinie opgesteld. De kwartaalrapportage risicobeheer is in de vorm van een Risk 1,2,3 rapportage verder vorm gegeven. Verder heeft de IRM-commissie een ERB beleidsdocument opgesteld en het IRM beleidsdocument bijgewerkt. Beide documenten zijn aan het bestuur voorgelegd en vastgesteld. Het strategisch risicomanagement is vorm gegeven middels een kennissessie en een assessment. Dat is begin 2020 afgerond en er is een start gemaakt met IT en informatieveiligheid. Ook heeft de commissie de ISAE rapportage van de pensioenuitvoeringsorganisatie en de vermogensbeheerders beoordeeld.

Met het communicatieplan beoogt het bestuur om pensioen helder te communiceren aan de deelnemer. Het bestuur zet zich in om de juiste informatie, in begrijpelijke taal en via diverse kanalen te verstrekken aan onze belanghebbenden.

Besluitvorming vindt plaats op basis van evenwichtige belangenbehartiging van alle belanghebbenden. Zo heeft het bestuur er bij de vaststelling van de premie voor 2020 wederom niet voor gekozen de ruimte in de premie te benutten om de premie te verlagen, maar de ruimte in de premie te gebruiken voor het zo veel mogelijk in stand houden van de premiedekkingsgraad. In december 2019 is met cao-partijen overeenstemming bereikt de premie te verhogen naar de maximale premie in de meerjarenafspraken.

Kort samengevat hebben we het volgende bereikt in 2019: De beleggingsportefeuille heeft over 2019 een positief resultaat gerealiseerd. De financiële positie was ook in 2019 broos. In 2020 kunnen we geen toeslag verlenen, maar we hoeven op basis van het herstelplan ook geen verlaging door te voeren.

Uitbestedingsbeleid

Document uitbestedingsbeleid

Het bestuur heeft haar uitbestedingsbeleid vastgelegd in het document uitbestedingsbeleid. De laatste wijziging is vastgesteld in de bestuursvergadering van 20 september 2019. Het document maakt onderdeel uit van de ABTN.

Bijlage van het document uitbestedingsbeleid is de procedure omtrent aanvraag offertes en inkoop van goederen en diensten.

Beleid ten aanzien van kwaliteit van de dienstverlening/uitbesteding

Bpf Beton heeft in overeenkomsten vastgelegd wat de afspraken zijn omtrent uitbesteding. Nadere afspraken over de kwaliteit van de dienstverlening zijn vastgelegd in aparte Service Level Agreements (SLA's). In de ABTN is een beschrijving opgenomen van de hoofdlijnen van het beheerssysteem. Het bestuur evalueert jaarlijks de samenwerking met haar uitbestedingspartijen.

Evaluatie externe partijen

Om de kwaliteit van de dienstverlening door genoemde partijen te optimaliseren, besteedt het bestuur veel aandacht aan het maken van afspraken over de te leveren diensten.

Het bestuur voert jaarlijks evaluatiegesprekken met haar externe adviseurs (adviserend actuaris, uitvoeringsorganisatie, vermogensbeheerders en beleggingsadviseur). Hiertoe is een evaluatieformulier voor uitbestedingspartijen en een voor adviseurs vastgesteld. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt waar de dienstverlening staat en of er verbetering zichtbaar is.

In het verslagjaar hebben de evaluatiegesprekken plaatsgevonden op 5 april 2019.

Screeningsbeleid

In de bestuursvergadering van 20 september 2019 heeft het bestuur het screeningsbeleid vastgesteld. Dit screeningsbeleid heeft tot doel om de integriteitgevoelige functies binnen de uitvoeringsorganisatie van het fonds te identificeren en passende, uitvoeringsgerichte maatregelen te treffen om de betrouwbaarheid van de vervullers van deze functies te kunnen beoordelen. Op deze wijze streeft Bpf Beton belangenverstrengeling en niet-integer gedrag tegen te gaan.

Financieel beleid

Uitvoering beleid

Het bestuur voert een degelijk financieel beleid met enerzijds als doelstelling voldoende middelen op te bouwen om aan de verplichtingen (lees: de pensioenuitkeringen) te kunnen blijven voldoen en anderzijds om een stabiel premie- en toeslagbeleid te kunnen voeren. De inkomsten uit premies en de opbrengsten uit de beleggingen moeten voldoende zijn om de pensioenrechten van de deelnemers te waarborgen en de pensioenrechten van de huidige en van de toekomstige gepensioneerden te kunnen blijven betalen. Het bestuur streeft naar kostenverlaging, kijkt hierbij kritisch naar de uitvoeringskosten en gaat hierover geregeld in discussie met de leveranciers van diensten aan Bpf Beton.

Kostenbeheersing

Om het inzicht in de kosten van externe adviseurs te vergroten, vraagt het bestuur aan alle adviseurs een jaarbegroting.

Het bestuur laat een financiële rapportage door Centric PAIS opstellen. In dit rapport wordt het bestuur ieder kwartaal op de hoogte gehouden van de financiële situatie van Bpf Beton. Met deze rapportage heeft het bestuur direct inzicht in de kosten van Bpf Beton, wordt de impact van het resultaat op de dekkingsgraad direct gevolgd en kan zo nodig tussentijds actie worden ondernomen.

Het bestuur voerde een onderzoek uit naar de marktconformiteit van de adviesdiensten actuariael- advies en certificering en accountancy. Hiertoe zijn medio oktober 2018 offertes uitgezet bij diverse partijen. Beoordeling en besluitvorming vond plaats in maart/april 2019. Alles overwegende zag het bestuur geen aanleiding om de diensten adviesdiensten actuariael- advies en certificering en accountancy elders onder te brengen en blijft dit bij de huidige uitbestedingspartijen.

Voor het aanvragen van offertes c.q. het aangaan van overeenkomsten door Bpf Beton ter zake de levering van diensten en goederen door derden, heeft het bestuur een inkoopprocedure vastgesteld. Deze inkoopprocedure maakt onderdeel uit van het document uitbestedingsbeleid.

Incasso

Teneinde wanbetalers in de sector adequaat te kunnen volgen en de incassotermijnen zo kort mogelijk te houden, hanteert Bpf Beton een strikt incassobeleid. De betalingsmoraal van de aangesloten werkgevers van Bpf Beton is over het algemeen goed te noemen. Bpf Beton hanteert een incassobeleid, waarbij de ontwikkeling van het openstaand saldo goed onder controle wordt gehouden. De kern van dit incassobeleid is dat er nadruk ligt op incassoactiviteiten, zoals aanscherpen monitoring en telefonisch aanmanen. Iedere maand wordt hierover door Centric PAIS een rapportage opgesteld die zowel in het operationeel overleg als in de bestuursvergadering wordt behandeld.

Beleggingsbeleid

Het fonds belegt op basis van een lange termijnvisie, rekening houdende met de risicohouding zoals vastgesteld. De doelstelling van het beleggingsbeleid is het solide beheren van beleggingen, zodat met de beleggingsresultaten en de premiestortingen kan worden voldaan aan de lopende en toekomstige pensioenverplichtingen en de ambitie van een stabiel premie- en toeslagbeleid, uit te voeren binnen de kaders van de Pensioenwet en beleidsregels die DNB heeft opgesteld. Het bestuur bepaalt welke risico's zij daarbij neemt, met inachtneming van de opbouw van het deelnemersbestand, de vereiste solvabiliteit en de wenselijkheid van stabiele premies. In november van ieder jaar vindt een beleggingsvergadering plaats, waarbij het beleggingsplan van dat jaar wordt geëvalueerd en het beleggingsplan voor het komende jaar wordt doorgenomen. Vervolgens vindt vaststelling van het beleggingsplan plaats aan het einde van het jaar voor het komende jaar.

In de bestuursvergadering van 29 november 2019 heeft het bestuur het beleggingsplan en de normportefeuille 2020 vastgesteld.

Het bestuur heeft tijdens de beleggingsvergaderingen de kwartaalrapportages van de beleggingen, de maandelijkse dekkingsgraad rapportages en de risicorapportages behandeld.

Op 23 augustus 2019 stelde het bestuur het strategisch beleggingsbeleid document vast. Dit is een levend document en wordt in 2020 aangevuld met onder andere investment cases en kaderstelling.

Verklaring inzake de beleggingsbeginselen

Het bestuur heeft een verklaring inzake de beleggingsbeginselen opgesteld. Deze beschrijft beknopt de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van Bpf Beton. De verklaring is als bijlage opgenomen in de ABTN en op de website van Bpf Beton geplaatst.

Investment Beliefs

Het bestuur heeft de Investment Beliefs vastgesteld. Dit zijn negen door het bestuur geformuleerde uitgangspunten op basis waarvan het beleggingsbeleid wordt bepaald. De Investment Beliefs zijn opgenomen in de verklaring inzake de beleggingsbeginselen.

Beleidsdocument managerselectie

Het bestuur heeft een beleid inzake managerselectie vastgesteld en afspraken gemaakt over de monitoring van de interne en externe asset managers. Hierbij heeft VTBA een adviserende, onafhankelijke en controlerende rol.

3.1.4. Uitvoering reglement en administratie

Dispensatie (werkgevers)

In het verslagjaar is geen verzoek om vrijstelling van de verplichte deelneming gedaan en toegekend.

Vrijwillige aansluiting (werkgevers)

In het verslagjaar is 1 verzoek tot vrijwillige aansluiting gedaan, maar is afgewezen omdat er geen directe link met de werkingssfeer van Bpf Beton was.

Klachten en geschillen (deelnemers)

In het verslagjaar zijn geen klachten of geschillen ontvangen.

Individuele verzoeken (deelnemers)

In het verslagjaar zijn 14 individuele verzoeken behandeld. Dit betrof verzoeken om premievrije deelname in verband met arbeidsongeschiktheid, terugvordering dossiers en het ongedaan maken van uitrail.

Gelijkwaardigheidstoets (werkgevers)

Het bestuur had ultimo 2019 aan 10 ondernemingen dispensatie van deelname aan de verplichte bedrijfstakpensioenregeling verleend ten behoeve van (een gedeelte van) de werknemers (2018: 12).

Aan de verleende vrijstelling is de voorwaarde verbonden dat de eigen pensioenregeling van de werkgever te allen tijde tenminste financieel en actuariel gelijkwaardig is aan de bedrijfstakpensioenregeling. Eind 2018 zijn alle gedispenseerde bedrijven aangeschreven om de gelijkwaardigheid aan te tonen over 2018. Begin 2019 zijn de reacties ontvangen en beoordeeld. Bij 1 werkgever wordt gevraagd een actuariële verklaring af te geven.

Faillissementen (werkgevers)

Per 31 december 2019 stond er een saldo open van € 8.972,19 aan faillissementen. In het verslagjaar is 1 faillissement geweest met een saldo van € 8.972,19. Einde boekjaar 2018 stonden er 3 faillissementen in de boeken met een saldo van € 12.186,73. Deze faillissementen zijn afgeschreven.

Tot het faillissement is de werkgever premie aan het fonds verschuldigd. Het faillissement wordt afgewikkeld met een curator. Dit kan enkele maanden tot een paar jaar in beslag nemen. Tot die tijd blijft het openstaande saldo in de boeken staan. Op het moment dat het faillissement geheel is afgewikkeld, zal het eventuele openstaande saldo worden afgeboekt.

3.2 Governance

Goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance)

Het fonds hanteert de principes voor goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance). De naleving van de principes zorgt voor meer openheid en transparantie richting werkgevers, werknemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers (slapers). Het gaat om zorgvuldig bestuur, intern toezicht, verantwoording, deskundigheid, openheid en communicatie. Bovendien wordt er verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid aan zowel werknemers, werkgevers en pensioengerechtigden. De keuzes die het bestuur hierover heeft gemaakt zijn vastgelegd in het transparantiedocument, dat periodiek geactualiseerd en wordt gepubliceerd op de website.

Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen (de Code) heeft het doel de verhoudingen binnen het pensioenfonds transparanter te maken. Daarnaast moet door de Code ook de communicatie met de belanghebbenden zoals werkgevers, deelnemers en pensioengerechtigden transparanter worden. Tot slot moet de Code bijdragen aan het versterken van 'goed pensioenfondsbestuur'. Een pensioenfonds past de normen van de Code toe of zet in het bestuursverslag gemotiveerd uiteen waarom een norm niet (volledig) is toegepast. De Monitoringcommissie Code Pensioenfondsen ziet toe op de naleving van de Code.

In oktober 2018 is de vernieuwde Code gepubliceerd. Over het boekjaar 2019 wordt over de volgende nieuwe/gewijzigde normen gerapporteerd:

- Norm 30: Zelfevaluatie voor verantwoordingsorgaan. In 2020 zal het verantwoordingsorgaan een zelfevaluatie uitvoeren.
- Norm 33: Diversiteitsbevordering. Beschrijving hiervan is opgenomen in hoofdstuk 2.2.1, bestuur, pagina 8.
- Norm 47: In de rapportage intern toezicht moet ook worden opgenomen hoe het pensioenfonds de code naleeft en toepast.

Op 11 oktober 2019 heeft het bestuur de naleving van de normen uit de gewijzigde Code geëvalueerd. De uit te voeren acties zijn opgenomen in de jaarplanning. Waar wordt afgeweken van de code legt het bestuur de reden uit.

Gedragscode / compliance

Het bestuur heeft een gedragscode waarin de regels en richtlijnen voor bestuursleden en andere betrokkenen zijn opgenomen. Deze gedragscode geldt eveneens voor de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan. De gedragscode is voor iedereen beschikbaar op de website.

Het bestuur stelde in de bestuursvergadering van 20 september 2019 de gewijzigde gedragscode vast ingaande per 1 januari 2020.

In de gedragscode is onder andere opgenomen dat bestuursleden nevenfuncties moeten melden en daar goedkeuring voor moeten krijgen. De lijst met nevenfuncties in 2019 van de bestuursleden, de leden van het verantwoordingsorgaan en de leden van de raad van toezicht is als bijlage 1 in dit jaarverslag opgenomen.

Ook is in de gedragscode vastgelegd dat alle uitnodigingen en relatiegeschenken gemeld moeten worden. Uitnodigingen voor bijeenkomsten en relatiegeschenken mogen in beginsel niet meer bedragen dan € 50,-.

Bij aanstelling van een verbonden persoon ondertekent deze een verklaring van naleving van de gedragscode.

De compliance officer ziet toe op de naleving van de gedragscode. NCI treedt op als compliance officer, die de naleving van de gedragscode door de verbonden personen jaarlijks controleert. De conceptrapportage over 2019 is ontvangen op 16 april 2020. Deze is besproken in de bestuursvergadering van 12 juni 2020. Op basis van de ontvangen informatie concludeert NCI dat er geen aanleiding is om te veronderstellen dat er sprake is van enige (schijn van) belangenverstrengeling.

AVG

Het bestuur heeft gezamenlijk (met de andere Centric fondsen) een privacy officer aangesteld. Deze functie is ondergebracht bij Montae. Begin 2019 is een nulmeting uitgevoerd en is de rapportage in de bestuursvergadering van 8 maart 2019 besproken. Eveneens heeft de privacy officer diverse overeenkomsten beoordeeld. Ieder kwartaal brengt de privacy officer een rapportage uit die in de bestuursvergadering wordt behandeld. In combinatie met de toenemende eisen rondom het borgen van privacy, monitort

het bestuur ook nauwgezet de keten en borging van data als onderdeel van het IT risico. Het IT risico is op dit vlak voor pensioenbeheer zwaarder dan voor vermogensbeheer.

Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

In 2019 heeft de Werkgroep AVG van de Pensioenfederatie na overleg met de Autoriteit Persoonsgegevens de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens ontwikkeld. Deze gedragslijn biedt pensioenfondsen een kader om de AVG na te leven. In juni 2019 heeft de Algemene Ledenvergadering van de Pensioenfederatie de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen vastgesteld. De Gedragslijn treedt in werking per 1 juli 2019. Pensioenfondsen hebben 6 maanden de tijd om de Gedragslijn te implementeren. Per 1 januari 2020 rapporteren pensioenfondsen jaarlijks over de naleving van de Gedragslijn. In het eerste kwartaal van 2020 wordt de gedragslijn getoetst, dit mede aan de hand van de opvolging van de punten uit de nulmeting die begin 2020 door de privacy officer is uitgevoerd.

IORP II

De nieuwe wetgeving IORP II raakt de governance van het fonds (sleutelfuncties) en andere elementen zoals communicatie (UPO tekst / laag 1,2,3), ESG en fondsdocumenten. Voor het inzicht van de gevolgen en het monitoren van de (tijdige) implementatie, is een actielijst opgesteld. In deze actielijst is inzichtelijk gemaakt welke onderdelen ingericht moeten worden met de daarbij horende taken, benoemingen, deadlines en verantwoordelijkheid. De elementen m.b.t. communicatie en fondsdocumenten lopen op schema.

In oktober 2018 heeft het bestuur besloten de sleutelfunctie actuaariaat (houder en vervuller) bij de certificerend actuaaris te beleggen. De houder van de sleutelfuncties risicobeheer en interne audit is (vooralsnog) belegd bij twee bestuursleden. Daarbij wordt de Q&A van DNB m.b.t. functiescheiding, uitbesteding en geschiktheid gevolgd. Die zijn begin 2020 vernieuwd. Beoogd is de houder risicobeheer bij de voorzitter van de IRM commissie te beleggen. Op 6 maart 2020 heeft DNB een nadere toelichting gegeven op de toepassing van de richtlijnen zoals opgenomen in de eerder gepubliceerde Q&A's. Voor de interne auditfunctie is een externe deskundige benaderd als de beoogd sleutelfunctiehouder en is een externe partij aangesteld voor de rol van vervuller.

De vervullers van de sleutelfuncties risicobeheer en interne audit zijn uitbesteed. Hiertoe heeft een offertetraject conform de inkoopprocedure plaatsgevonden. In december 2018 besloot het bestuur de vervuller sleutelfunctie risicobeheer te beleggen bij Sprenkels & Verschuren en van interne audit bij Mazars.

In de bestuursvergadering van 8 maart 2019 stelde het bestuur, op advies van de IRM commissie, het beleidsdocument risicomanagement functie vast. De werkzaamheden van de vervuller risicobeheer zijn opgenomen in de IRM roadmap die ieder jaar wordt opgesteld aan de hand van de jaaragenda van het bestuur. In de bestuursvergadering van 14 juni 2019 stelde het bestuur het Internal Audit Charter vast. De werkzaamheden van de vervuller interne audit zijn vastgelegd in het Internal Audit Jaarplan.

Per 30 september 2019 moeten pensioenuitvoerders de scenariobedragen aan Stichting Pensioenregister (SPR) ter beschikking stellen. Het bestuur heeft de AFM op 1 oktober 2019 geïnformeerd dat het ter beschikking stellen van de scenariobedragen aan SPR door de pensioenuitvoerder is vertraagd. Per 24 oktober 2019 zijn de scenariobedragen aan SPR beschikbaar gesteld ten behoeve van de zogenoemde navigatiemetafoor op basis van variant 1 van de uniforme rekenmethodiek (URM). Per genoemde datum wordt voldaan aan de wettelijke eis de pensioenaanspraken en pensioenrechten in scenariobedragen te leveren aan SPR. Op 14 februari 2020 heeft AFM medegedeeld dat het fonds artikel 51 Pw tijdelijk heeft overtreden. AFM heeft aangegeven dat het voor nu geen consequenties heeft, maar kan dit meewegen in haar besluitvorming omtrent toekomstige te nemen maatregelen.

In de bestuursvergadering van 11 oktober 2019 heeft het bestuur als rekenmethodiek voor de scenariobedragen gekozen voor de generieke variant van de URM, conform het advies van de adviserend actuaaris. URM-generiek wordt op het UPO 2020 getoond dat medio van dat jaar zal worden verstrekt. Per 1 januari 2020 worden deze scenariobedragen aan SPR geleverd.

Deskundigheidsbevordering bestuur en verantwoordingsorgaan

Het bestuur handelt naar het geschiktheidsplan dat is gebaseerd op wet- en regelgeving, de Code Pensioenfondsen en de handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie. Alle bestuurders beschikken minimaal over het geschiktheidsniveau A en op deelonderwerpen over geschiktheidsniveau B. In het geschiktheidsplan is het kennisniveau vastgelegd, daarnaast zijn ook competenties en professioneel gedrag opgenomen. Het diversiteitsbeleid en het beloningsbeleid zijn eveneens onderdeel van het geschiktheidsplan. Het geschiktheidsplan is toegelicht in de ABTN en daarin eveneens opgenomen als bijlage in het overzicht fondsdocumenten en is op aanvraag beschikbaar.

Opleidingsplan bestuur

In het geschiktheidsplan is het opleidingsplan opgenomen. Het bestuur in zijn geheel is voldoende deskundig en heeft ruime ervaring binnen de branche. Bpf Beton organiseert jaarlijks voor zijn bestuurders studiedagen waar de recente ontwikkelingen en specifieke onderwerpen op het gebied van de diverse kennisgebieden worden toegelicht. De bestuursleden hebben in 2019 drie collectieve studiedagen gevolgd. Verder wonen zij diverse bijeenkomsten, seminars en congressen bij. Eveneens houden de bestuursleden de (pensioen- en wets) ontwikkelingen in de gaten door middel van de Willis Towers Watson Update, berichtgeving vanuit DNB en diverse berichten van de Pensioenfederatie.

Daarmee blijft de kennis van het bestuur actueel. Daarnaast stelt Bpf Beton bestuursleden individueel in de gelegenheid om op kosten van het fonds nader te bepalen cursussen te volgen teneinde de kennis op een bepaald gebied te vergroten of de geschiktheid op peil te houden. Bestuursleden kunnen zich op eigen initiatief aanmelden voor deze cursussen nadat zij het bestuur hiervan in kennis hebben gesteld. Aan het geschiktheidsplan, vastgesteld op 20 september 2019, is een overzicht met gevolgde opleidingen toegevoegd.

Portefeuillehouders

Bestuur heeft 2 bestuursleden aangewezen met aandachtsgebied vermogensbeheer en 1 bestuurslid met aandachtsgebied gegevensbescherming. In het najaar van 2019 heeft het bestuur in de zelfevaluatie het bestuursmodel en de bestuurssamenstelling geëvalueerd. De uitkomst is hierna beschreven bij het kopje zelfevaluatie.

Geschiktheids- en competentiematrix

Op 20 september 2019 heeft het bestuur het bijgewerkte geschiktheidsplan behandeld en vastgesteld. In dit plan is de bijgewerkte geschiktheid- en competentiematrix opgenomen.

Het bestuur stelde in september 2016 vast dat minimaal 2 bestuursleden het kennisniveau B per aandachtsgebied hebben. Het streven is dat drie of meer bestuursleden kennisniveau B per aandachtsgebied hebben. Het bestuur voldoet aan deze gestelde norm.

Aan elke bestuurder is door de anderen de vijf meest in het oog springende competenties toegewezen. Op basis van deze input is de competentiematrix opgesteld.

Bijhouden kennisniveau verantwoordingsorgaan

Bpf Beton organiseert voor de leden van het verantwoordingsorgaan twee keer per jaar een studiemiddag en een keer per jaar een studiedag om de kennis op peil te houden.

Een afvaardiging van het verantwoordingsorgaan is aanwezig bij de themabijeenkomsten van de Pensioenfederatie.

Het verantwoordingsorgaan wordt door DNB niet gezien als medebeleidsbepaler en behoeft daarom ook niet getoetst te worden bij DNB. Natuurlijk wenst het verantwoordingsorgaan op basis van voldoende kennis een volwaardige gesprekspartner van het bestuur te zijn. Hiertoe is in november 2018 een deskundigheidstoets afgelegd. Met de resultaten van de deskundigheidstoets zijn toekomstige studiedagen van het VO ingevuld. In 2020 wordt opnieuw een deskundigheidstoets afgelegd.

Zelfevaluatie

Jaarlijks voert het bestuur van Bpf Beton een zelfevaluatie uit. Het gaat om het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden afzonderlijk. Doel van de zelfevaluatie is de kwaliteit van het bestuur in stand te houden en/of te verbeteren. De zelfevaluatie heeft op 18 oktober 2019 plaatsgevonden. Het bestuur werd hierbij begeleid door Sprenkels & Verschuren. De zelfevaluatie stond dit jaar in het teken van de evaluatie van het bestuursmodel en de bestuurssamenstelling.

Hieruit is voortgekomen dat het bestuur de voorkeur heeft het huidige paritaire model aan te vullen met twee experts en te komen tot een paritair plus bestuursmodel. En heeft het bestuur besloten over te gaan op commissies. De nieuwe invulling is in maart 2020 eerst besproken met de raad van toezicht. In het tweede/derde kwartaal van 2020 zal tot implementatie worden overgegaan en worden DNB, sociale partners en het VO nader ingelicht.

3.3 Communicatie

Het bestuur heeft een communicatiejaarplan en een communicatiebeleidsplan. In de bestuursvergadering van 25 januari 2019 is het jaarplan 2019 en het beleidsplan 2019-2020 vastgesteld. Het verantwoordingsorgaan heeft op 7 april 2019 positief geadviseerd over het beleidsplan.

Het communicatiebeleid is er op gericht om - alle wettelijke verplichtingen in acht nemend - voldoende informatie te verschaffen aan de (gewezen) deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgevers. Het bestuur wil het pensioenbewustzijn van de belanghebbenden verhogen en meer inzicht geven in hun persoonlijke situatie. Het gebruik van heldere en begrijpelijke taal is hierbij een voorwaarde.

Voorwaardelijkheidsverklaring

In alle verplichte uitingen en overige informatieverstrekking wordt het 5-jarig overzicht opgenomen. Het 10-jarig overzicht wordt op de website ter beschikking gesteld. Het overzicht voor actieven en inactieven wordt jaarlijks bijgewerkt met de eventuele verhogingen of verlagingen. Ook is informatie opgenomen over de kortingsmaatregel indien de beleidsdekkingsgraad niet uiterlijk 31 december 2020 boven het MVEV komt. Op 24 december 2018 is de voorwaardelijkheidsverklaring per 1 januari 2019 vastgesteld en op 10 januari 2020 is de voorwaardelijkheidsverklaring per 1 januari 2020 vastgesteld.

Communicatiemomenten

Vanuit de Pensioenwet zijn er verschillende verplichte communicatie momenten. Zo dient Bpf Beton onder andere ieder jaar aan haar deelnemers een Uniform Pensioenoverzicht (UPO) toe te zenden en worden pensioengerechtigden binnen drie maanden geïnformeerd over een wijziging in het toeslagbeleid. In mei 2019 is het UPO aan de actieve deelnemers en gewezen deelnemers verstuurd.

Pensioen 1-2-3

Pensioen 1-2-3 informeert gelaagd, persoonlijk en concreet over de pensioenregeling. Nieuwe deelnemers krijgen bij hun arbeidsvoorwaardengesprek laag 1 van het Pensioen 1-2-3. Op de website staat een directe koppeling naar het Pensioen 1-2-3 die de pensioenregeling in 3 lagen conform pensioen 1-2-3 uitlegt.

Website

Bpf Beton heeft een eigen website, www.betonpensioen.nl. Het doel van de website is alle belanghebbenden te informeren en de betrokkenheid en het kennisniveau te vergroten. Het bestuur werkt aan continue verbetering van de online dienstverlening, performance en stabiliteit. De website is responsive, zodat deze ook geschikt is om te raadplegen op een mobiele telefoon of tablet.

De website van Bpf Beton werd in 2019 in totaal 30.653 keer bezocht. Dit is een toename in het aantal bezoekers ten opzichte van 2018 (22.057). Een verklaring van de verhoging kan zijn dat er meer toestroom naar de website is geweest, in verband met de dreiging van het verlagen van de pensioenen en de communicatie daarover. Daarnaast wordt in e-mail nieuwsbrieven en in het pensioenblad Voor nu en later verwezen naar de website.

Bezoeken en bezoekduur	2019	2018	2017	2016
Aantal bezoeken	30.653	22.057	8.847	7.431
Gemiddelde bezoekduur	1 min, 11 sec	1 min, 19 sec	2 min, 19 sec	3 min, 13 sec

Voor Nu en Later - Pensioenblad voor deelnemers en gepensioneerden

In 2019 is in maart en in oktober een editie van het pensioenblad verstuurd. De maart editie stond in het teken van veranderen van baan. In het oktobernummer stond de financiële situatie en het pensioenakkoord centraal. Verder heeft ieder blad een column van één van de bestuursleden. In 2019 zijn diverse werkgevers en deelnemers bezocht en zijn de persoonlijke verhalen in het pensioenblad opgenomen. En is het verantwoordingsorgaan aan het woord gekomen.

Werkgevers ontvangen het blad ook, met de mogelijkheid om meerdere exemplaren te ontvangen voor de leestafel in de kantine. En de pensioenbladen zijn ook op de website terug te vinden.

Pensioen Bestuur & Management (onafhankelijk informatieplatform voor de pensioensector) heeft tijdens het jaarsymposium op 9 mei 2019 een communicatieprijs uitgereikt aan Bpf Beton en Centric PAIS voor de nieuwe communicatie aanpak waarbij met verhalen pensioen dichterbij de deelnemers wordt gebracht.

Werkgeverscommunicatie

In 2019 ontvingen werkgevers 4 keer een digitale nieuwsbrief. Daarin aandacht voor het vergaren van e-mailadressen van deelnemers, de financiële situatie van het fonds, het veranderen van de AOW leeftijd, parameters per 2020 en gegevensaanlevering via UPA inclusief een webinar dat in december 2019 plaatsvond. In een half uur tijd werden werkgevers bijgepraat over de overstap van Pensioenaangifte naar UPA. Het webinar is goed bezocht en werd door de kijkers gewaardeerd met een gemiddeld cijfer van 8. De werkgeversnieuwsbrieven zijn ook op de website terug te lezen.

In 2019 zijn de voorbereidingen gestart voor een webinar voor werkgevers over zorgplicht. Beoogd was om aan te haken op bijeenkomsten met werkgevers die vanuit sociale partners gepland stonden voor het najaar. Als gevolg van de ontwikkelingen rondom het pensioenakkoord en de kans op verlagen verliep het overleg met sociale partners anders dan gepland en viel dit niet te combineren met een sessie vanuit het pensioenfonds. De wens om over het onderwerp zorgplicht te communiceren blijft echter onverminderd op de agenda staan en komt voor 2020 terug in het communicatiejaarplan.

Verkort jaarverslag 2018

Het jaarverslag 2018 is kort samengevat met de belangrijkste onderwerpen voor de deelnemers. Voor het verkorte jaarverslag 2018 is een nieuw jasje ontworpen, namelijk een infographic. Op een laagdrempelige manier belichtten we de voor de deelnemer relevante hoofdlijnen uit het jaar 2018. Voor meer details per onderwerp klikt men door naar achterliggende webpagina's. De infographic is ook gebruikt om het bestuur dichterbij de deelnemer te brengen met persoonlijke quotes over wat zij bijdragen aan en willen betekenen voor het pensioenfonds. De infographic is in het pensioenblad Voor Nu en Later opgenomen en op de website geplaatst.

Campagne digitaal

De campagne digitaal kreeg in mei 2019 een vervolg rondom de verzending van het UPO. Dit keer benaderden we werkgevers met de vraag om het fonds te helpen door hun werknemers op te roepen hun e-mailadres te registreren in 'Mijn pensioen'. Als tegenprestatie brachten we bij 4 werkgevers een slagroomtaart voor het hele personeel. Tijdens deze bezoeken vertelde een bestuurslid kort iets over het pensioenfonds en de ontwikkelingen rondom pensioen en liet onze adviseur pensioencommunicatie zien hoe de pensioenplanner werkt. Ook deze bezoeken werden zeer gewaardeerd en de verhalen werden weer vastgelegd in artikelen en blogs.

De financiële situatie en communicatie over verlagen

De dekkingsgraad is nog altijd in één oogopslag zichtbaar als thermometer op de homepage van de website. Gedurende het jaar is ook herhaald gecommuniceerd over de zorg omtrent de lage dekkingsgraad en de kans op verlagen. In beide edities van de Voor nu en later en op de website zijn artikelen hierover opgenomen.

Video boodschap bestuur over verlagen

In een videogesprek beantwoordden drie bestuursleden vragen over de financiële situatie van het fonds. De vragen zijn aangeleverd door de leden van de klankbordgroep. De video is ook in de etalage geplaatst bij De Pensioenfederatie. De reacties van zowel deelnemers als uit de markt waren positief.

Klankbordgroep

Om meer betrokkenheid te creëren bij de communicatie vanuit ons fonds is een klankbordgroep opgericht. Na een succesvolle start in 2018 met twee deelnemers is de klankbordgroep begin 2019 uitgebreid met een derde lid. In het maartnummer 2019 van Voor nu en later maakten we kennis met deze deelnemer. Eind augustus 2019 zijn de leden van de klankbordgroep benaderd om mee te denken over de communicatie rondom de kans op verlagen. Zoals hierboven ook al genoemd is hun input gebruikt in de video met de bestuursleden over dit onderwerp.

Voor werkgevers is aansluiting gezocht bij Betonhuis (branchevereniging). De adviescommissie sociale aangelegenheden treedt als klankbord op.

Deelnemersonderzoek

In het onderzoek over maatschappelijk verantwoord beleggen in 2018 is de mogelijkheid geboden aan deelnemer om een lunchsessie bij te wonen om mee te praten over dit onderwerp en meer uitleg te krijgen. Een klein aantal deelnemers heeft zich hiervoor aangemeld. Zij zijn voor de zomer van 2019 benaderd om te inventariseren welke datum en tijdstip het meest geschikt was. De lunchsessie werd uiteindelijk medio november 2019 gepland maar helaas hebben zich toen geen deelnemers aangemeld. Hoewel de bijeenkomst in 2019 niet is doorgegaan, bekijken we in 2020 opnieuw hoe we aan dit onderwerp aandacht kunnen geven.

3.4 Risicoparagraaf

Algemeen

Het risicomangement van het fonds ondersteunt de missie, visie en strategie van het fonds. Het fonds wil enerzijds beleggingsrendement maken om de doelstellingen van het fonds te kunnen realiseren, terwijl het fonds anderzijds de risico's wil beperken.

Risicohouding

In het kader van het Financieel Toetsingskader (FTK) heeft het bestuur, in samenspraak met het verantwoordingsorgaan en na overleg met cao-partijen, de risicohouding vastgesteld. Deze risicohouding is in eerste instantie kwalitatief bepaald.

Lange termijn

- Gericht op een zo hoog mogelijk pensioenresultaat;
- Minimaal kostendekkende premie om nominale pensioenen in te kunnen kopen;
- Een hogere premie dan minimaal kostendekkend ter verhoging van het pensioenresultaat is acceptabel binnen het door cao-partijen vastgestelde premiebudget;
- Enig risico nemen om een zo goed mogelijk rendement op de beleggingen te halen;
- Een beleggingsmix met een hoog risicoprofiel is niet gewenst.

Korte termijn

- Is gericht op het verlenen van toeslagen;
- Is gericht op het zoveel mogelijk voorkomen van een korting van aanspraken en pensioenrechten;
- Een eventuele korting dient zo beperkt mogelijk gehouden te worden, hetgeen pleit voor een zo groot mogelijke spreidingsperiode, tenzij dit financieel onverantwoord is.

Het bestuur heeft de risicohouding voor de korte termijn gekwantificeerd naar een strategische beleggingsportefeuille met een Vereist Eigen Vermogen (VEV) van 117,7% (niveau 2015). Deze risicohouding voor de korte termijn past binnen het risicoprofiel. Sinds 2009 is de tekortsituatie ontstaan en stelt het fonds jaarlijks een herstelplan op.

Het bestuur heeft de risicohouding voor de lange termijn vertaald naar de volgende grenzen voor de haalbaarheidstoets:

- Vanuit de feitelijke dekkingsgraad is het verwachte pensioenresultaat 80%;
- In een slecht weer scenario mag het pensioenresultaat maximaal 40% lager zijn dan het bovengenoemde verwachte pensioenresultaat.

Deze uitkomsten gelden over een periode van 60 jaar onder de veronderstellingen van de haalbaarheidstoets die DNB heeft voorgeschreven. Het bestuur acht de periode van 15 jaar, waar de ALM-studie van uit gaat, realistischer om lange termijn effecten van beleidsopties door te rekenen en tegen elkaar af te wegen.

Missie

Uit de missie (beschreven in paragraaf 3.1.3, pagina 22) blijkt dat het fonds ook een reële ambitie heeft, namelijk om op lange termijn minimaal een deel van de inflatie bij te kunnen houden. Het FTK stuurt echter op de bescherming van de nominale pensioenaanspraken. Het sturen op nominale en reële ambitie is lastig te combineren. Het bestuur ziet hierin een mogelijk risico, omdat het veiligstellen van nominale pensioenen ten koste gaat van indexatiepotentieel. Dit risico speelt vooral bij het beheersen van het renterisico. Het bestuur probeert hier continu de ideale mix in te vinden.

ALM studie

De meest recente ALM-analyse is in 2018 uitgevoerd. In deze ALM is 15 jaar vooruitgekeken en zijn circa 2000 verschillende economische scenario's doorgerekend. Deze ALM-studie is gedeeld met cao-partijen omdat een conclusie was dat de financierbaarheid van de regeling onder druk staat. Bestuur en cao-partners zijn in 2019 het overleg gestart over de impact van deze conclusie. Deze besprekingen lopen nog.

Integraal Risicomanagement

Begin 2019 is de Nederlandse IORP II-wetgeving in werking getreden. Voor het risicobeheer is een beoogd sleutelfunctiehouder en vervuller aangesteld. Hiermee wordt invulling gegeven aan een onafhankelijke risicobeheerfunctie binnen het pensioenfonds. Deze risicobeheerfunctie voorziet beleidsvoorstellen van een risicoparagraaf. Het bestuur wordt zo in staat gesteld om bij de besluitvorming expliciet rekening te houden met het risicoperspectief. Hierbij wordt zowel een inschatting gemaakt van de totale impact op het fonds als een inschatting van de impact op de verschillende groepen binnen het fonds (evenwichtige belangenafweging).

De (beoogd) sleutelfunctiehouder rapporteert aan het bestuur en aan de raad van toezicht. In deze rapportage wordt een overkoepelend beeld gepresenteerd van de strategische, de financiële en de niet-financiële risico's. Het beleid, de taken en bevoegdheden van de sleutelfunctie risicomanagement en van de IRM-commissie zijn vastgesteld door het bestuur.

Het bestuur liet zich in het verslagjaar voor de beleggingen en de daarmee gepaard gaande risico's tevens adviseren door Van Tongeren Bestuur en Advies (VTBA). De adviseur van VTBA woonde alle beleggingsvergaderingen bij en is ook betrokken bij de totstandkoming van het jaarlijkse beleggingsplan.

Het bestuur heeft ten slotte een externe accountant en een certificerend actuaaris/sleutelfunctiehouder actuariel aangesteld. Met alle drie wordt jaarlijks besproken of er naast de reguliere zaken aandachtspunten zijn die in hun controle betrokken dienen te worden.

Onderstaand lichten we de voornaamste risico's toe.

Strategische risico's

Het bestuur heeft in 2019 de strategische risico's in kaart gebracht. De twee belangrijkste strategische risico's: het risico dat de rente en de rendementen langdurig laag blijven, waardoor het fonds niet tijdig kan herstellen en daarom kortingen moet doorvoeren; het risico dat door de toenemende complexiteit en kosten het draagvlak voor de pensioenregeling in de sector gaat afnemen.

Financiële risico's

De inschatting van de financiële risico's is niet gewijzigd in 2019. Het renterisico, marktrisico, valutarisico en inflatierisico zijn de risico's met de hoogste netto score. De beïnvloeding van deze risico's vanuit het pensioenfonds is beperkt. Deze risico's hangen nauw samen met het strategische beleggingsbeleid. De uitkomsten van het gevoerde beleid komen samen in de dekkinggraad van het fonds. Het bestuur wil enerzijds rendement behalen en anderzijds de daarmee gepaard gaande risico's adequaat beheersen.

De volgende tabel is een voorbeeld hoe het bestuur deze afweging tussen risico en rendement maakt. Deze tabel is onderdeel van de risicorapportage van de vermogensbeheerder, die op kwartaalbasis door het bestuur besproken wordt.

Tabel Marktdekkingsgraad scenarioanalyse:

Marktdekkingsgraad scenarioanalyse					
Aandelen					
Rente	-40%	-20%	0%	20%	40%
2%	91	104	117	131	144
1%	85	96	107	118	129
0%	80	89	97	106	115
-0,5%	78	85	93	101	108
-1%	75	82	89	96	103

Voorgaande tabel geeft de marktdekkingsgraad weer per 31 december 2019 vanuit het startniveau van 97%. De tabel laat de impact van renteschokken en aandelenschokken op de marktdekkingsgraad zien.

Het bestuur monitort nauwgezet de financiële risico's.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat bij renteveranderingen de waarde van de beleggingen anders beweegt dan de waarde van de verplichtingen. Het renterisico wordt op grond van het strategisch afdekkingsbeleid voor 55% afgedekt. Dit strategische afdekkingspercentage wordt gebaseerd op (de wijziging van) de zuivere rentetermijnstructuur. Op basis van de Ultimate Forward Rate (UFR) komt het afdekkingspercentage hoger uit.

Het bestuur hanteert een rentestafel waarbij de koppeling wordt gelegd tussen het afdekkingspercentage en het niveau van de 30-jaars Euroswaprente. Het huidige niveau van 55% is het laagste percentage van de rentestafel. Pas bij een renteniveau van 2,25% zal dit percentage in principe verhoogd worden tot 60%.

Het bestuur maakt mede gebruik van rentederivaten om de renteafdekking te realiseren. Per kwartaal ontvangt het bestuur een risicorapportage, waarin onder andere (potentiële) renteschokken en aandelenschokken zijn opgenomen, ter bewaking van de onderkant van de dekkingsgraad. Ook wordt in dit rapport de effectiviteit van de renteafdekking gerapporteerd aan het bestuur. Het bepalen van de hoogte van het onderpand dat aan de tegenpartijen van de renteswaps wordt gevraagd of verstrekt, vindt dagelijks plaats.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van de beleggingen binnen de Returnportefeuille.

Bpf Beton loopt marktrisico over de hele Returnportefeuille. Op basis van de ALM-studie wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. Uitgangspunt in het beleid is dat het marktrisico wordt beperkt door een goede spreiding over de diverse beleggingscategorieën. Per categorie is een strategische weging vastgesteld, met daaraan gekoppeld een bandbreedte. Voorts heeft het bestuur een beleid vastgesteld om managers te selecteren en afspraken gemaakt over de monitoring van deze managers. Hierbij heeft VTBA een adviserende, onafhankelijke en controlerende rol. In het beleggingsplan en het daarin aangegeven beleggingsmandaat worden jaarlijks de beheersingsafspraken vastgelegd. Deze afspraken betreffen onder andere de samenstelling van de portefeuille, de tactische marges, de performancemeting, de benchmarks, het renteafdekkingsbeleid, valutabeleid, derivatenbeleid, de risicometing en risicobeheersing. Tenslotte zijn door het bestuur triggers bepaald op de 30-jarige swaprente, de stand van de aandelenbeurs (S&P 500), het aandelengewicht in de portefeuille en de tracking error ten opzichte van de verplichtingen. Als er een trigger afgaat, bespreekt het bestuur de benodigde actie.

Diversificatie binnen beleggingscategorieën wordt mede bereikt door te beleggen via fondsen. Door beleggingsrestricties aan beheerders op te leggen wordt het concentratierisico beperkt.

Niet-financiële risico's

Op een vergelijkbare wijze heeft het bestuur de niet-financiële risico's vastgesteld. Het uitbestedingsrisico en de beveiliging van de IT-systemen zijn de twee risico's met het hoogste netto risico. Het netto risico betreft het geschatte restrisico na de genomen beheersmaatregelen. De netto risico's bevinden zich binnen de risicohouding van het fonds.

Uitbestedingsrisico

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad. Dit risico is beperkt door duidelijke afspraken te maken met uitbestedingspartijen. Het uitbestedingsbeleid is leidend bij het afsluiten van contracten en het maken van dienstverleningsafspraken met uitbestedingspartners

Conform het uitbestedingsbeleid worden jaarlijks evaluatiegesprekken gevoerd met de uitbestedingspartners. Centric, BMO en SARE&F zijn de belangrijkste uitbestedingspartners. Hiermee zijn serviceafspraken over het niveau van de dienstverlening contractueel vastgelegd. Deze serviceorganisaties verstrekken ons bovendien ISAE 3402 Type II-rapportages, waarmee een

onafhankelijke accountant vaststelt dat in scope zijnde beheersingsmaatregelen ook gewerkt hebben. Jaarlijks worden deze rapportages beoordeeld en in de bestuursvergadering besproken.

IT-risico

Het pensioenfonds besteedt de pensioenuitvoering uit aan Centric PaS. Dientengevolge wordt gebruikt gemaakt van de IT van Centric om de administratie uit te voeren. Het fonds onderzoekt hoe de uitbestedingspartijen de opzet van IT en IT-infrastructuur binnen de eigen organisatie hebben ingericht in relatie tot het beleid van het fonds. De IT-beleids- en beheersdoelstellingen zijn vastgelegd door het fonds en gelden ook voor Centric, BMO, SARE&F en de andere uitbestedingspartners. Het IT-risico en de omgang met vertrouwelijke en/of privacygevoelige gegevens is geborgd door bovengenoemde de ISAE 3402 rapportage type II.

IORP II

De Europese pensioenrichtlijn IORP II is in januari 2017 vastgesteld en per 13 januari 2019 is deze richtlijn in de Nederlandse pensioenwet opgenomen. In het kader van IORP II is de actuariële functie ingevuld bij de waarmede actuaire van het pensioenfonds. Voor het risicobeheer is een bestuurder aangewezen als beoogd sleutelfunctiehouder en is een externe partij aangesteld als vervuller. Voor de interne auditfunctie is een externe deskundige benaderd als de beoogd sleutelfunctiehouder en is een externe partij aangesteld voor de rol van vervuller. Daarmee zijn alle IORP II functies geborgd. Een eigen risicobeoordeling (ERB) is ook onderdeel van de IORP II richtlijn. In 2019 is gestart met de voorbereiding op dit vlak. Er is een beleidsdocument ERB opgesteld en Bpf Beton streeft ernaar de eigen risicobeoordeling in 2020 te bewerkstelligen.

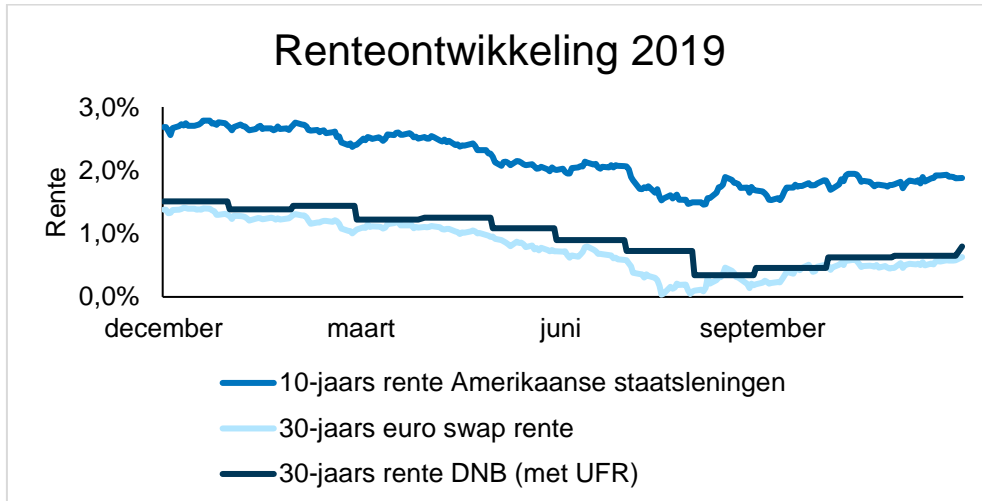
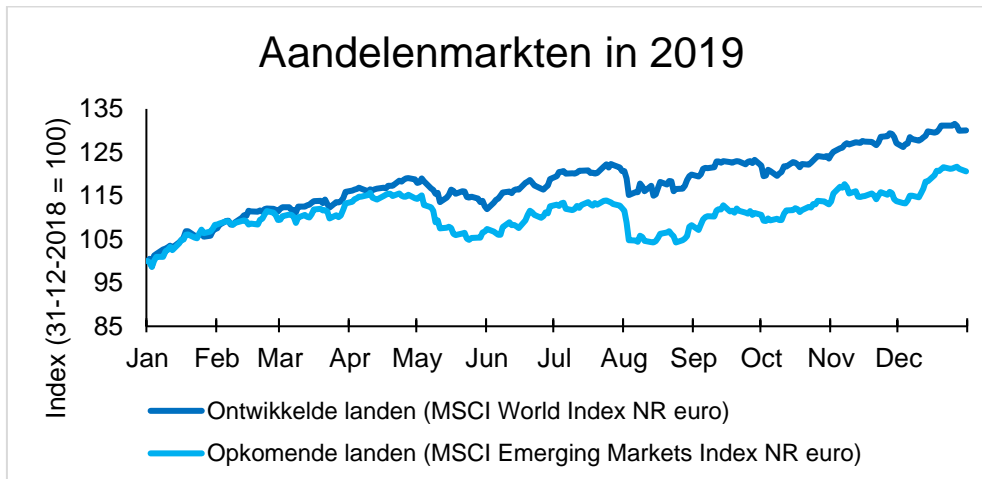
De overige besluiten voor de implementatie van de IORP II-wetgeving waren reeds in 2018 genomen.

3.5 Beleggingen

3.5.1 Marktontwikkelingen 2019

Het beeld van de aandelenmarkten was in 2019 zeer positief. Aandelen ontwikkelde markten rendeerden over 2019 ruim 20% (MSCI World NR Index euro-hedged), terwijl Opkomende markten aandelen bijna 25% hoger sloten ultimo 2019 (MSCI Emerging Markets Index in euro).

De voor Nederlandse pensioenfondsen belangrijke 30-jaars euro swaprente daalde over 2019 van 1,38% naar 0,76%. Bpf Beton heeft ook in 2019 belegd in vastgoedfondsen, zowel beursgenoteerd als fondsen die niet op de beurs worden verhandeld. Beursgenoteerd vastgoed leverde een positief rendement van bijna 19%. Het niet-beursgenoteerde vastgoed leverde een rendement op van 6,8% met name door verder herstel van de Nederlandse huizenmarkt.

Bron: Bloomberg, BMO Global Asset Management

3.5.2 Beleggingsbeleid van het pensioenfonds

De waarde van de totale beleggingsportefeuille steeg over dezelfde periode naar circa € 1.176 miljoen (incl. derivaten met negatieve waarde) eind 2019 (2018: € 963 miljoen). De returnportefeuille liet in 2019 een positief rendement zien. De matchportefeuille is tevens in waarde gestegen als gevolg van met name de gedaalde rente. De gedaalde rente zorgde echter ook voor een stijging van de verplichtingen. De combinatie van een positief rendement op de beleggingen en een stijging van de verplichtingen heeft per saldo geleid tot een stijging van de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds. Ook de herijking van de actuariële grondslagen hebben tot een stijging van de actuele dekkingsgraad geleid.

Onderstaande tabel laat de beleggingen in procenten zien per eind 2019.

CATEGORIE	Weging	Norm	Belegd Vermogen in 1.000 **	
	31-12-2019	2019	01-01-2019	31-12-2019
<i>Return portefeuille</i>	62.2%	62,2%	544.583	731.324
<i>Match portefeuille</i>	37.8%	37,8%	419.277	444.623
Totaal portefeuille	100%	100%	963.860	1.175.947
<i>Liquide Return portefeuille</i>				
Aandelen	79,7%	79,7%	245.417	400.114
Obligaties	20,2%	20,3%	84.279	101.420
Liquide middelen	0,1%	0,0%	257	538
Totaal liquide Returnportefeuille	100%	100%	329.953	502.072
<i>Illiquide Return portefeuille</i>				
Onderhandse leningen	0,0%	0,0%	84	69
Grondstoffen	0,0%	0,0%	44.414	0
Vastgoed SAR&F	32,4%	32,4%	62.297	74.251
Vastgoed Schroders	0,8%	0,8%	2.412	1.768
Beursgenoteerd vastgoed	11,3%	11,3%	28.921	25.961
Hypotheke	43,0%	43,1%	53.248	98.769
Catastrophe obligaties	12,4%	12,4%	23.254	28.434
Totaal illiquide Returnportefeuille	100%	100%	214.630	229.252
Totaal Return portefeuille	100%	100%	544.583	731.324
<i>Liquide Match portefeuille</i>				
Euro Staatsleningen	43,1%	43,1%	204.166	191.658
Bedrijfsobligaties	28,9%	28,9%	115.288	128.412
Nominale renteswaps + Liquiditeiten	28,0%	28,0%	99.823	124.553
Totaal Match portefeuille	100%	100%	419.277	444.623

* Bij de kolom norm 2019 wordt uitgegaan van de "zwevende" norm voor Bpf Beton wat een betere weerspiegeling geeft hoeveel de portefeuille in lijn ligt met haar benchmark.

** Het betreft het belegd vermogen incl. negatieve derivaten.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Bpf Beton vindt het belangrijk om maatschappelijk verantwoord met het pensioengeld van haar deelnemers om te gaan. Daarom kent ons fonds een beleid met heldere afspraken over hoe we maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Het MVB beleid van Bpf Beton is gericht op het identificeren en terugdringen van duurzaamheidsrisico's, maar ook op het signaleren van kansen.

Het MVB-beleid lag eerder vast in verschillende documenten. Dit beleid is samengevat in een MVB-beleidsdocument, waarvan de eerste versie is vastgesteld in de beleggingsvergadering van 6 maart 2020.

Uitgangspunten

De algemene uitgangspunten van ons beleggingsbeleid gelden ook voor ons MVB beleid. Het MVB beleid van Bpf Beton is gebaseerd op onze bestuurlijke visie en beleggingsovertuigingen, relevante wet- en regelgeving, (inter)nationale standaarden en richtlijnen, maatschappelijke verwachtingen en onderzoek onder onze deelnemers. De vereisten vanuit SRDII (aandeelhoudersrichtlijn Shareholder Rights Directive II) en specifiek de daaruit voortvloeiende artikelen 5:87c en 5:87d van de Wet Financieel Toezicht zijn hierbij in ogenschouw genomen.

In het MVB beleid van Bpf Beton is vastgelegd aan welke criteria onze beleggingen moeten voldoen. Deze criteria zijn vastgelegd in de actuariële en bedrijfstechnische nota. Deze is gepubliceerd op de website.

Ons MVB beleid sluit aan bij de belangrijkste internationale afspraken die zijn vastgelegd door de Verenigde Naties en Bpf Beton onderschrijft de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Daarbij gebruiken wij het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad. Bpf Beton steunt het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB Convenant) voor de pensioensector.

Uitvoering

Bpf Beton hanteert de volgende mitigatie strategieën voor het implementeren van het verantwoorde beleggingsbeleid:

- Engagement (actieve dialoog met ondernemingen)
- Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen
- Uitsluitingen

Bpf Beton evalueert jaarlijks haar MVB beleid en heeft daarbij besloten tot verdere verfijning van haar MVB beleid in de vorm van focus op de thema's Klimaat en Arbeidsomstandigheden.

Engagement

De essentie van engagement is dat duurzame ontwikkeling en beheersing van duurzaamheidsrisico's op de agenda wordt gezet bij ondernemingen waarin wordt belegd. In opdracht van Bpf Beton gaat BMO het gesprek aan met bedrijven waarin Bpf Beton belegt om hen te overtuigen van het belang van MVB; niet eenmalig, maar telkens opnieuw. Dit geschiedt middels Responsible engagement overlay (Reo). Hier wordt in de Reo rapportage per kwartaal verslag over uitgebracht.

Binnen de beleggingsportefeuille van Bpf Beton zijn 472 ondernemingen aangesproken, wat 205 keer resultaat heeft opgeleverd. Binnen de bedrijfsobligatieportefeuille is met 74 ondernemingen de dialoog gezocht, wat in 51 gevallen tot positieve verandering heeft geleid.

Stemmen

Bpf Beton maakt gebruik van haar stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen binnen de wereldwijde aandelenportefeuilles, waarbij ook gebruik wordt gemaakt van het stemplatform en de stemanalyses van Institutional Shareholder Services (ISS) stembeleid. Het is een verlengde van engagement en houdt in dat er kritisch wordt gekeken naar de maatschappelijke context waarin een onderneming opereert. De uitvoering hiervan is opgedragen aan BMO.

In 2019 zijn 37.895 stemmen uitgebracht op aandeelhoudersvergaderingen. In 8% van de gevallen is er een tegenstem uitgebracht.

Uitsluitingen

In lijn met wet- en regelgeving sluit Bpf Beton ondernemingen uit, die rechtstreeks betrokken zijn bij de productie, verkoop of distributie van clustermunities danwel meer dan 50% eigenaar zijn van een bedrijf dat clustermunities produceert.

Met de keuze van Bpf Beton voor de aandelenfondsen van Northern Trust krijgt ons uitsluitingsbeleid concreet gestalte. Deze fondsen streven ernaar een index te volgen die bestaat uit ondernemingen uit ontwikkelde c.q. opkomende markten met uitsluitingen op thermische kolen, controversiële wapens, tabak en uitsluitingen op basis van schendingen van de VN Global

Compact principes . Daarnaast wordt ook in het bedrijfsobligatiemandaat uitgesloten op basis van landmijnen en clusterbommen, tabak en EU-sancties.

Daarnaast vermijdt Bpf Beton beleggingen in staatsobligaties van landen waarvoor sanctiemaatregelen gelden. Deze lijsten worden periodiek gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. Bpf Beton verlangt van haar uitbestedingsrelaties dat zij beleggingen toetsen aan deze lijsten.

Binnen de wet –en regelgeving is overigens wel toegestaan om vanuit beleggingsfondsen een positie te hebben in deze bedrijven door transacties (in door derden beheerde beleggingsinstellingen) gebaseerd op een index die voor minder dan vijf procent bestaat uit deze ondernemingen.

3.5.3 Rendement van de beleggingsportefeuille

Het rendement van de portefeuille wordt afgezet tegen een meetlat (de zogenaamde benchmark) om de resultaten te kunnen beoordelen. Het rendement van de totale portefeuille bedroeg in 2019 19,39%. De benchmark (de afgesproken meetlat) bedroeg 19,16%.

In de tabel hieronder worden de absolute rendementen per categorie en van de totale portefeuille van 2019 weergegeven.

Rendementen %	2019		Out/Under Performance*
	Portefeuille	Benchmark	
Return portefeuille	16,09	15,91	0,16
Aandelen	24,36	23,81	0,44
Obligaties	11,54	11,23	0,28
Liquide middelen	0,0	0,0	0,0
Totaal Liquide Return Portefeuille	21,36	20,92	0,36
Illiquide returnportefeuille			
Onderhandse Leningen	6,01	-0,36	6,39
Grondstoffen	0,84	1,85	-0,99
Direct onroerend goed SARE&F	6,84	10,34	-3,17
Direct onroerend goed Schroders	-26,70	-26,70	0,0
Beursgenoteerd vastgoed	19,53	18,92	0,51
Catastrofe obligaties	-0,58	2,65	-3,15
Hypotheke	6,38	3,35	2,93
Totaal illiquide Return Portefeuille	7,23	7,51	-0,26
Match portefeuille	22,07	21,68	0,32
Euro staatsleningen	10,96	10,48	0,44
Bedrijfsobligaties	8,88	8,27	0,56
Renteswaps & Liquiditeiten	46,22	46,22	0,05
Totale portefeuille	19,39	19,16	0,20

* De methodiek die gehanteerd wordt voor de relatieve performance is een berekening op geometrische basis in plaats van rekenkundige basis. De berekeningsmethodiek die gebruikt wordt voor de berekening van het fondsrendement en benchmarkrendement is een tijd gewogen rendement.

Evaluatie van de beleggingsportefeuille

De portefeuille is ingedeeld in een match- en een returncomponent. Het doel van deze indeling is om een betere sturing te verkrijgen van het totale risicoprofiel. Indien (van te voren vastgelegde) bandbreedtes worden doorbroken, wordt automatisch geherbalanceerd.

De totale portefeuille behaalde een rendement van 19,39% en een outperformance versus de benchmark van 0,20%. Het absolute rendement is over 2019 een duidelijke combinatie van het rendement van de returnportefeuille (16,09%), gedreven door de stijging op de aandelenbeurzen als de matchportefeuille met een positief resultaat (22,07%), gedreven door de daling van de rente.

3.5.4 Z-Score 2019

De z-score wordt ieder jaar berekend en laat het verschil zien tussen het werkelijke rendement van de portefeuille en het rendement van de benchmark (een vergelijkingsmaatstaf). Een positief getal betekent dat de beleggingen van Bpf Beton beter hebben gendeerd dan de markt; bij een negatief getal geldt het omgekeerde. Bij de berekening worden ook de kosten in de beschouwing opgenomen.

Naast de jaarlijks berekende z-score wordt een zogenaamde performancetoets gedaan, waarin de z-scores over een periode van 5 jaren worden berekend. In het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000 is opgenomen dat er vrijstelling van de verplichte deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds kan worden verleend als de performancetoets lager is dan -1,28% (oude stijl) en 0 (nieuwe stijl). Het feitelijk behaalde rendement van Bpf Beton wijkt dan behoorlijk negatief af van de benchmark.

De z-score voor het jaar 2019 bedraagt 0,14 (2018: -0,24). De uitkomst van de performancetoets (nieuwe stijl) is positief en bedraagt 1,39 (2018: 1,36). Bpf Beton zit hiermee boven de norm van minimaal 0.

3.6 Vooruitzichten

Toekomst pensioenstelsel

Over het pensioenstelsel wordt al jaren gediscussieerd, ook al hoort het Nederlandse pensioenstelsel tot één van de beste kapitaal gedekte pensioenstelsels ter wereld. Het vertrouwen in het pensioenstelsel is laag. Ook verandert de arbeidsmarkt en de samenleving snel en worden we individueller. De rentegevoeligheid heeft gevolgen voor zowel ouderen als jongeren.

Toekomst pensioenregeling

De blijvend lage rente leidt tot hogere verplichtingen en tot problemen bij de financierbaarheid van de regeling. De stijgende leeftijden leiden tot hogere toekomstige verplichtingen. Dit zijn belangrijke redenen tot zorg over de houdbaarheid van de huidige pensioenregeling.

De financiële situatie van Bpf Beton is broos en niet goed genoeg om de pensioenen te kunnen verhogen. En er bestaat de kans dat we de komende jaren de pensioenen moeten verlagen. Dat is natuurlijk het allerlaatste wat het bestuur zou willen doen. Aan de hand van het doorlopen van het crisisplan en het evenwichtig afwegen van alle belangen wordt alle stappen genomen om dat te kunnen voorkomen. Uiteraard doet het bestuur dat samen met cao-partijen en worden de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan hierbij betrokken.

Bestuur en cao-partijen treden in 2020 met elkaar in overleg om naar de toekomst van de pensioenregeling te kijken en een meerjarige premieafpraak te maken. Gezamenlijk vormen ze een werkgroep om dit nader uit te werken in het tweede en derde kwartaal van 2020. Hierbij worden de ontwikkelingen ten aanzien van de uitwerkingen van het pensioenakkoord nauwlettend in de gaten gehouden.

COVID-19 ontwikkelingen

Iedereen merkt de gevolgen van het coronavirus (COVID-19) in het dagelijkse leven. Scholen en restaurants zijn dicht geweest en gaan langzaam weer open, we houden allemaal afstand en beperken ons sociale leven. De ontwikkelingen rond het Coronavirus neemt het bestuur serieus. Vooral nog is de impact van COVID-19 herkenbaar in verschillende onderdelen van de bedrijfsvoering. En monitort het bestuur de ontwikkelingen op de voet.

Het bestuur heeft een protocol opgesteld met een aantal richtlijnen. Het bestuur volgt zelf de landelijke richtlijn vanuit het RIVM en heeft het VO en de RvT over deze landelijke richtlijn en het protocol geïnformeerd.

De pensioenadministratie is uitbesteed aan Centric. Zij hebben bevestigd dat de uitkeringen en betalingen gewaarborgd blijven bij een uitbraak. Er is binnen Centric PalS een Business Continuity Plan en er is in het kader van een mogelijke besmetting Centric breed een BCM Pandemieplan inclusief een crisisteam dat de werknemers begeleidt. Door de vermogensbeheerders BMO, SARE&F en Schroders is het bestuur geïnformeerd over de maatregelen die zij intern hebben getroffen. Deze zijn afdoende voor wat betreft het business continuity plan en in lijn met het landelijk advies.

Recente financiële situatie

De beurzen en de rente zijn behoorlijk onderuit gegaan en hierdoor is de actuele dekkingsgraad flink gedaald. Feitelijk was er al sprake van een dekkingsgraad onder het niveau van het minimaal vereist vermogen, maar door de recente ontwikkelingen stevenen we af richting de kritieke dekkingsgraad.

Het bestuur heeft het financieel crisisplan opnieuw doorlopen in de telefonische bestuursvergadering van 27 maart 2020. De voorzichtige conclusie is dat bij de huidige stand van zaken (maart 2020) het zeer waarschijnlijk is dat begin 2021 een korting moet worden doorgevoerd, tenzij minister Koolmees de “adempauze” herhaalt (in vergelijkbare vorm). Het dagelijks bestuur is benoemd als crisisteam. De bestuursleden met aandachtsgebied beleggingen houden de ontwikkelingen ten aanzien van de portefeuille nauwlettend in de gaten en adviseren het bestuur desgewenst indien maatregelen getroffen moeten worden.

3.7 Financiële paragraaf

3.7.1 Samenvatting van de financiële positie van Bpf Beton

De actuele dekkingsgraad is in 2019 gestegen van 97,2% (ultimo 2018) naar 103,1% (ultimo 2019). De belangrijkste oorzaak van deze stijging is de wijziging van een aantal actuariële grondslagen. Het bestuur heeft alle actuariële grondslagen herijkt en dit heeft geleid tot een stijging van de actuele dekkingsgraad. De technische voorziening daalde door de herijking met circa 5,8%. De beleidsdekkingsgraad (het gemiddelde over 12 maanden) laat echter een daling zien. Deze is van 102,4% (ultimo 2018) naar 97,9% (ultimo 2019) gedaald. De pensioenaanspraken kunnen in 2020 wederom niet verhoogd worden. Ook voor de komende jaren zal dit naar verwachting niet het geval zijn.

De financiële positie is begin 2020 nog steeds broos en het is de vraag of het fonds de komende jaren kortingen kan voorkomen. Bestuur en cao-partijen treden in 2020 met elkaar in overleg om naar de toekomst van de pensioenregeling te kijken en een meerjarige premieafpraak te maken. Gezamenlijk vormen ze een werkgroep om dit nader uit te werken in het tweede en derde kwartaal van 2020. Hierbij worden de ontwikkelingen ten aanzien van de uitwerkingen van het pensioenakkoord nauwlettend in de gaten gehouden.

Op 31 maart 2020 is de update van het herstelplan aan DNB verstuurd. Uit de update van het herstelplan 2020 volgt dat Bpf Beton binnen de hersteltermijn uit zowel dekkingstekort als reservetekort zal zijn en vooralsnog niet hoeft te korten. Op 4 juni 2020 heeft DNB ingestemd met het herstelplan.

De waarde van de totale beleggingsportefeuille steeg in 2019 van € 963 miljoen naar € 1.175 miljoen (incl. derivaten met een negatieve waarde) en de voorziening pensioenverplichting steeg in 2019 van € 994 miljoen tot € 1.144 miljoen.

De absolute bedragen zeggen op zich echter niet zo veel. Het pensioenfonds heeft nog nooit zoveel geld in kas gehad. Maar het kan ook zo maar veranderen. Het bestuur heeft alle actuariële grondslagen herijkt en dit heeft geleid tot een stijging van de actuele dekkingsgraad. De pensioenverplichting kan in waarde behoorlijk toe- of afnemen als gevolg van rentebewegingen. Om het risico van rentebewegingen te beperken, wordt het renterisico voor een belangrijk deel afgedekt. Bij rentebewegingen kunnen dus zowel het pensioenvermogen als de pensioenverplichting in waarde toe- of afnemen.

Z-score

De Z-score, die aangeeft in hoeverre het resultaat van het door het fonds gevoerde beleggingsbeleid afwijkt van het gemiddelde resultaat van de markt waarmee wordt vergeleken, is in 2019 0,14 (2018: -0,24). Het gemiddelde van 5 jaar opeenvolgende Z-scores heet de performancetoets. De uitkomst van deze performancetoets (nieuwe stijl) laat over 2019 een getal van 1,39 (2018: 1,36) zien en is daarmee positief. Bpf Beton zit hiermee boven de norm van minimaal 0.

3.7.2 Kosten uitvoering pensioenregeling

Bpf Beton maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Globaal kunnen deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer. Het bestuur van Bpf Beton vindt het belangrijk open te zijn over deze kosten. Onderstaand is in dit kader een rapportage over de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling opgenomen. De kosten van het vermogensbeheer zijn opgenomen in paragraaf 3.7.3.

De kosten worden gepresenteerd overeenkomstig de aanbevelingen van de Pensioenfederatie. Hierdoor kunnen de kosten die pensioenfonds maken, eenvoudiger met elkaar worden vergeleken.

De kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling voor 2019 bedragen € 2,4 miljoen (2018: € 1,9 miljoen). Omgerekend naar kosten per deelnemer (actieve deelnemers en pensioengerechtigde deelnemers) voor 2019 is dit € 159,84 (2018: € 134,23). Met ingang van 2016 heeft het fonds besloten een deel van de kosten toe te rekenen aan de vermogensbeheerkosten.

De kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling zijn in 2019 toegenomen ten opzichte van 2018. De administratiekosten zijn toegenomen. Ook de inrichting van de sleutelfuncties actuaariaat, interne audit en risicobeheer en het aanstellen van een privacy officer leidde tot kostenstijging (circa € 93 duizend).

De pensioenbeheerkosten zijn onderverdeeld in de categorieën:

- Bestuur, advies en controle
- Administratie

De kosten bestuur, advies en controle hebben betrekking op de bestuurlijke kosten (bestuur, verantwoordingsorgaan en raad van toezicht), de advies- en controlekosten (actuaris, onafhankelijke accountant, aan derden uitbestede activiteiten) en contributies en bijdragen (waaronder toezichtkosten van DNB en AFM).

De administratiekosten hebben betrekking op de kosten met betrekking tot de deelnemers en pensioengerechtigden, werkgevers, financieel beheer, bestuursadvies en communicatie.

De kosten deelnemers bestaan uit alle werkzaamheden die de administratie van Bpf Beton verricht om de pensioenaanspraken te administreren, de uitkeringen van de pensioengerechtigden te verzorgen en alle deelnemers en gerechtigden te informeren. Te denken valt hierbij aan het verwerken van waardeoverdrachten, het afkopen van kleine pensioenen, het toekennen van pensioenen en de communicatie met alle doelgroepen (helpdesk, website, nieuwsbrief, Uniform Pensioenoverzicht, start- en stopbrief enzovoorts).

De kosten werkgever hebben betrekking op alle activiteiten die voortvloeien uit het beheer van het bestand van aangesloten werkgevers, de aanlevering en verwerking van de werknemersgegevens, het opleggen en innen van de pensioenpremies en het onderhouden van de contacten met die werkgevers.

De financieel beheer- en bestuursadvies hebben betrekking op het voeren van het bestuurssecretariaat en bestuursadvies, het opstellen van het bestuursverslag, het samenstellen van financiële rapportages, juridische ondersteuning en actuariële advies.

De communicatiekosten hebben betrekking op de communicatie zoals opgenomen in paragraaf 3.3 verzorgd door Centric PAIS.

Overzicht kosten uitvoering pensioenregeling:

Bestuur, advies en controle	2019	2018
<i>Bedragen * € 1.000</i>		
Accountantskosten	83	35
Controle en advieskosten actuaris	180	192
Kosten adviseurs	152	103
Contributies en bijdragen	58	55
Bestuurskosten	225	223
Overig	-22	-
Totaal	676	608
Administratie	2019	2018
Fixed fee administratiekosten	1.702	1.334
Totaal pensioenbeheerkosten	2.378	1.942
Actieve deelnemers	7.031	6.747
Gepensioneerden	7.846	7.720
Totaal	14.877	14.467
Pensioenbeheerkosten in euro per deelnemer	159,84	134,24

3.7.3 Kosten van vermogensbeheer

De kosten van het vermogensbeheer in 2019 bedroegen € 3,6 miljoen (2018: € 3,5 miljoen). Afgezet tegen het gemiddeld belegd vermogen, komen de totale kosten van vermogensbeheer (incl. transactiekosten) in 2019 neer op 0,41% (2018: 0,51%) van het gemiddeld belegd vermogen (gesaldeerd met negatieve derivaten) van € 1.098 miljoen (2018: € 990 miljoen). De transactiekosten bedragen 0,08% (2018: 0,16%) van het gemiddeld belegd vermogen. De kosten vermogensbeheer zijn gedaald. In 2018 waren er eenmalige kosten (transitie naar een meer passief beleggingsmandaat en een correctie op de beheerskosten voor de Catbonds).

Hieronder treft u een toelichting van diverse vermogensbeheerskosten:

- De beheerskosten van beleggingen, deze hebben betrekking op:
 - fiduciair beheer: service fees, fiduciaire-/Multi manager pools en valuta afdekking fiduciare pools.
 - vermogensbeheer: BMO pools, LDI pools en discretionaire beleggingen.
- De overige kosten bestaan uit Reo kosten (maatschappelijk verantwoord beleggen) en accountants- en advieskosten.
- De transactiekosten bestaan uit BMO Pools, LDI Pools, discretionaire beleggingen en valuta hedging.

Transactiekosten vormen een aparte kostensoort, waarbij geldt dat de kosten worden bepaald door soort en omvang van de transacties die binnen de beleggingsportefeuille plaatsvinden. De gepresenteerde transactiekosten kunnen niet worden vergeleken, omdat op de markt geen benchmarks of normen beschikbaar zijn. Het pensioenfonds belegt voor een groot deel in beleggingsfondsen. De in- en uitstapkosten die het pensioenfonds betaalt aan deze beleggingsfondsen, zijn een indicatie van de kosten die de beheerders van de beleggingsfondsen maken om de financiële instrumenten aan te kopen of te verkopen. De aan- en verkoopkosten bij directe belegging in beleggingstitels zijn schattingen, waarvan de uitkomsten periodiek worden afgestemd met de relevante externe tegenpartijen. Deze kosten bestaan grotendeels uit kosten van brokers en transactiekosten die onderdeel uitmaken van de spread tussen bied- en laatkoersen.

Met ingang van 2016 heeft het fonds besloten een deel van de kosten toe te rekenen aan de vermogensbeheerskosten. De volgende kosten worden geheel of gedeeltelijk toegerekend aan de kosten voor vermogensbeheer

- 50% van kosten DNB en AFM (onderdeel van 'Contributies en bijdragen');
- 40% van de kosten bestuur inclusief de trainingskosten voor zover deze betrekking hebben op vermogensbeheer;
- 20% van de kosten accountant / actuaris (zowel controle als advies);
- 30% van de uren bestuursondersteuning (als onderdeel van 'Administratiekosten');
- 100% van de kosten adviseurs (voor zover deze daadwerkelijk betrekking hebben op vermogensbeheer);

De totale kosten voor de uitvoering van het vermogensbeheer over 2019 bedragen € 4.545 (2018: € 5.022). Dit bedrag is vastgesteld op look through basis en bestaat uit zowel directe kosten ('zichtbare' kosten, die het fonds op factuurbasis betaalt) als uit indirecte kosten ('niet zichtbare' kosten voor vermogensbeheer of transacties die verwerkt zijn in het rendement van het fonds). De indirecte kosten maken in de jaarrekening onderdeel uit van de beleggingsresultaten.

LCP Kostenbenchmark 2019

In november 2019 is het rapport "LCP kostenbenchmark 2019" besproken. BPF Beton komt er goed uit, in vergelijking met de peers en in vergelijking met het gemiddelde. Enige uitschieter is de vergelijking op transactiekosten. Daar zijn de kosten voor Bpf Beton relatief hoog, maar daar is een verklaring voor gezien de aandelentransitie (en bijbehorende kosten) van vorig jaar. In verband met versimpeling van de portefeuille vond er een aandelentransitie plaats en daar waren eenmalige kosten mee gemoeid.

Het bestuur geeft aan tevreden te zijn met de uitkomst van het onderzoek en wenst volgend jaar weer deel te nemen om de ontwikkelingen in vergelijking met andere fondsen te kunnen monitoren. In het rapport is bij de aandachtspunten aangegeven dat de kostenverantwoording op een paar punten verbeterd kan worden. Van de 208 deelnemende fondsen heeft 49% van de fondsen een voldoende behaald op ten minste 7 criteria. Het landelijk gemiddelde is 6,5 criteria voldoende (dit was 6,3 in 2017). Bpf Beton heeft 9 criteria voldoende en scoort daarmee boven het landelijk gemiddelde.

Overzicht kerncijfers inzake vermogensbeheerkosten en rendementen:		
	2019	2018
Gemiddeld belegd vermogen *	1.097.920	993.192
<i>% van het gemiddeld belegd vermogen</i>		
Beheerkosten inclusief performance gerelateerde kosten	0,33%	0,35%
Transactiekosten	0,08%	0,16%
Totaal	0,41%	0,51%

* Het gemiddeld beheerd vermogen is berekend op basis van de ultimo jaarstanden.

Overzicht kosten vermogensbeheer:

2019	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten		Totaal
			Transactiekosten exclusief aan- en verkoopkosten	Aan- en verkoopkosten	
Kosten per beleggingscategorie					
Vastgoed	494	-	185	-	679
Aandelen	182	-	129	-	311
Vastrentende waarden	1.404	-	332	-	1.736
Commodities	72	-	71	-	143
Overige beleggingen	-	-	-	-	-
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl overlay	2.152	-	717	-	2.869
Kosten overlay beleggingen	438	-	168	-	606
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl overlay	2.590	-	885	-	3.475
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten fiduciair beheer	509	-	-	-	509
Bewaarloon	14	-	-	-	14
Overige kosten	547	-	-	-	547
Totaal overige vermogensbeheerkosten	1.070	-	-	-	1.070
Totaal kosten vermogensbeheer	3.660	-	-	-	4.545

2018	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten		Totaal
			Transactiekosten exclusief aan- en verkoopkosten	Aan- en verkoopkosten	
Kosten per beleggingscategorie					
Vastgoed	351	-	37	123	511
Aandelen	405	-	614	-	1.019
Vastrentende waarden	1.350	-	480	-	1.830
Commodities	167	-	69	-	236
Overige beleggingen	-	-	-	-	-
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl overlay	2.273	-	1.200	123	3.596
Kosten overlay beleggingen	354	-	231	-	585
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl overlay	2.627	-	1.431	123	4.181
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten fiduciair beheer	217	-	-	-	217
Bewaarloon	47	-	-	-	47
Overige kosten	577	-	-	-	577
Totaal overige vermogensbeheerkosten	841	-	-	-	841
Totaal kosten vermogensbeheer	3.468	-	-	-	5.022

4 Raad van Toezicht

4.1 Inleiding

De algemene opdracht van de raad van toezicht (hierna: de raad) is, zoals in de statuten en reglementen vastgelegd, het verantwoording afleggen over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden, aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag.

De taken van de raad bestaan uit het toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het fonds. De raad is tenminste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De raad vormt zich ook een oordeel over het functioneren van het bestuur. In 2019 heeft de raad zich gericht op de governance in brede zin, het beleid van het bestuur, waaronder het beleggingsbeleid, de uitbesteding en het risicomanagement, de evenwichtige belangenafweging en de communicatie en transparantie. Bovengenoemde onderwerpen komen in het hoofdstuk bevindingen nader aan de orde. De werkwijze van de raad is gebaseerd op de Code Pensioenfondsen en op de VITP-Toezichtcode. In de bijlage bij deze rapportage is het toegepaste normenkader opgenomen.

De raad bestaat uit 3 personen. Per 1 april 2019 is Maas Simon teruggetreden als lid van de raad. Hiervoor in de plaats is in juni 2019 Judit Vennix benoemd als lid van de raad. De raad heeft haar bevindingen gebaseerd op enerzijds de schriftelijke stukken van het bestuur en anderzijds op indrukken en feitelijkheden die tijdens overleggen met onder meer het bestuur aan de orde zijn geweest. De raad heeft in 2019 zes keer vergaderd, waarvan een aantal in de vorm van een conference call. De raad heeft twee keer overleg gevoerd met het verantwoordingsorgaan en drie keer met het bestuur. Daarnaast is een bestuursvergadering bijgewoond. In het kader van het jaarwerk is overleg gevoerd met de accountant en met de certificerend actuaaris. Daarnaast is er maandelijks afstemming tussen de voorzitters van het bestuur en raad van toezicht geweest. Tevens heeft periodiek overleg plaatsgevonden tussen de voorzitters van het bestuur, raad van toezicht en verantwoordingsorgaan.

Deze rapportage is opgesteld in februari 2020 en is gebaseerd op de gebeurtenissen van het fonds in het kalenderjaar 2019.

4.2 Bevindingen, oordelen en aanbevelingen

Opvolging eerdere aanbevelingen van de raad van toezicht

Door de raad zijn het afgelopen jaar een aantal aanbevelingen gedaan over verschillende onderwerpen. Over de opvolging ervan door het bestuur merkt de raad daarover het volgende op.

In de rapportage 2018 was door de raad gevraagd het MVB-beleid van het fonds te verdiepen en daarbij aansluiting bij de deelnemer te zoeken. Dit laatste punt is door het bestuur opgepakt. De respons op het invullen van vragenlijsten blijft echter beperkt. De raad waardeert het dat bestuur en verantwoordingsorgaan afstemming hebben gehad over een raadpleging onder de deelnemers over de invulling van het MVB-beleid en de communicatie hierover. Voor de verdere verdieping van het MVB-beleid moeten nog de nodige vervolgstappen gezet worden.

Aandacht was gevraagd voor de positionering en kwaliteit van de bestuursondersteuning, los van de uitvoeringspartij Centric. Het bestuur beoordeelt de bestuursondersteuning apart van de evaluatie van de uitbestedingspartners. De raad constateert dat de aparte positionering binnen Centric en het feit dat er geen andere klanten van Centric gebruik maken van deze dienst, maakt dat dit onderdeel wel kwetsbaar is voor onderbezetting. De raad vraagt om blijvende aandacht voor de invulling van de bestuursondersteuning.

De bestuursstructuur (met portefeuillehouders) en -opvolging wordt door de raad kritisch gevolgd. Er is inmiddels een nieuw geschiktheidsplan opgesteld en er zijn in 2019 twee nieuwe bestuursleden toegetreden. De raad had aanbevolen om bij de

invulling van de sleutelfunctiehouders rekening te houden met mogelijke belemmeringen in de uitoefening van de bestuursrol als een bestuurslid deze rol gaat invullen. Het bestuur heeft het voornemen de vervullende taak voor de sleutelfuncties risicobeheer en interne audit uit te besteden. Voor de interne auditfunctie is de houdersrol eveneens uitbesteed, e.e.a. in overeenstemming met de guidance die DNB hierover heeft afgegeven.

De raad heeft aanbevolen voor de evaluatie van de beleggingscategorieën te werken met een jaarplanning. Hieraan is door het bestuur invulling gegeven.

De aanbeveling van de raad om de IRM-commissie een zwaardere regierol te geven om te komen tot een verbetering van de besluitvorming van het bestuur is nog niet volledig afgerond. Het bestuur heeft aangegeven dat de IRM-commissie en de sleutelfunctiehouder risicomangement op onafhankelijke wijze toetsen of het beleid is uitgevoerd conform de gestelde kaders. Gestart is met kwartaalrapportages, opgesteld door de externe partij die als vervuller optreedt.

Tot slot heeft de raad aandacht gevraagd om helder te communiceren naar deelnemers en gepensioneerden over het niet kunnen verlenen van toeslagen en over een mogelijke korting van de pensioenaanspraken in de nabije toekomst. Dit is adequaat opgepakt met concrete berichtgeving op de website en het opstellen van een draaiboek/procesplan dat gebruikt kan worden bij het in gang zetten van een mogelijk kortingstraject.

Functioneren van de governance

De, in het kader van IORP-II, in te vullen rollen van sleutelfunctiehouders en -vervullers, is binnen het bestuur goed opgepakt, waarbij door de nadere guidance van DNB voor de rol van de sleutelfunctiehouder audit, nog de nodige discussie is.

De raad heeft in 2019 tweemaal de benoeming van een nieuw bestuurslid getoetst aan het functieprofiel. Beide bestuursleden (de heren Hompe en Kempen) zijn als algemeen bestuurslid benoemd. Door een noodlottig ongeval is de heer Hompe eind oktober 2019 overleden, de hierdoor ontstane vacature is nog niet ingevuld. Daarnaast is in 2019 een vacature ontstaan door het vertrek van mevrouw Folkers.

In een in het najaar gehouden zelfevaluatie heeft het bestuur, conform de voorgenomen planning, zich gebogen over het bestuursmodel en de bestuurssamenstelling. Daarbij heeft het bestuur een eerste denkrichting bepaald, waarover op korte termijn met de raad zal worden gesproken. De raad ziet deze denkrichting als een positief signaal op eerder gedane aanbevelingen van de raad ter zake. Wel is aandacht nodig voor een spoedige invulling van de voorgenomen opvolgingsplanning, waaruit ook de verdere uitrol van de nieuwe structuur en personele invulling zichtbaar wordt.

De raad heeft, met mate, haar klankbordrol benut door te spreken met bestuur over onder meer de invulling van het bestuur en over de implementatie van IORP-II. De raad staat open voor een bredere raadgevende rol ter ondersteuning van het bestuur in strategische kwesties.

Functioneren van het bestuur en cultuur en gedrag

De raad ziet, op basis van de met het bestuur gevoerde overleggen, dat de inbreng van alle bestuursleden in de vergaderingen goed is. De voorzitter en plaatsvervangend secretaris pakken hun rol goed op en vormen daarbij een verbindende rol naar de overige bestuursleden. De raad constateert dat in de bestuursvergaderingen veel operationele zaken aan de orde komen. Extra aandacht is nodig voor een goede afronding van de besproken punten en de verslaglegging hiervan.

Beleggingsbeleid

In de rapportage van de raad over het jaar 2018 werd reeds aangegeven dat het fonds steeds beter de beleggingscyclus doorloopt. Het fonds heeft ook in 2019 een aantal stappen gezet die de cyclus strakker organiseert. Er is een strategisch beleggingsdocument opgesteld en er is een start gemaakt met het opstellen van investmentcases. Er zijn nog niet voor alle beleggingscategorieën investmentcases opgesteld en de evaluatiecyclus dient nog verder vorm gegeven te worden. De raad zal deze ontwikkelingen volgen.

De rol van VTBA (Van Tongeren Bestuur en Advies) is verder vormgegeven middels een vooroverleg bij elke (beleggings)bestuursvergadering tussen bestuur en mevrouw Van Tongeren voorafgaand aan de presentie van BMO. De raad constateert dat in de bestuurlijke beleggingsvergaderingen steeds consequent in aanwezigheid van BMO en VTBA de kwartaalrapportages en de risicorapportages worden behandeld, waarbij alle relevante onderwerpen en/of risico's uitgebreid aan bod komen. De rol van BMO als fiduciair beheerder ontwikkelt zich verder positief. Dit uit zich o.a. in een meer proactieve rol, waarvan het ontwikkelen van het strategisch beleggingsdocument en de investmentcases goede voorbeelden zijn.

De in het beleggingsplan 2019 aangegeven veranderingen zijn geïmplementeerd. Het beleggingsplan 2020 kent geen grote veranderingen t.o.v. 2019. Het bestuur heeft in 2019 Sweco Capital Consultants een opdracht gegeven een strategisch vastgoed plan uit te werken. Genoemd plan geeft vorm aan de ambitie van het fonds het vastgoed beleid verder uit te werken, waarbij vooral de verdeling tussen Nederlands en Europees vastgoed alsmede de daarbij behorende benchmarkkeuzes centraal zullen staan.

Het fonds heeft het IMVB convenant ondertekend maar zal nog verdere stappen moeten zetten om het beleid verder te expliciteren, waarbij ook rapportage en communicatie met de achterban een rol dient te krijgen. MVB beleid zou verder geïntegreerd kunnen worden in een aantal asset classes waaronder vastgoed, waarbij gedacht zou kunnen worden aan beleid m.b.t. GRESB -scores en de door het fonds gedefinieerde SDG's klimaat en arbeidsomstandigheden.

In 2019 heeft DNB een on-site beleggingsonderzoek uitgevoerd bij het fonds. De resultaten zijn inmiddels door het fonds ontvangen. Het fonds gaat nu werken aan een plan om de bevindingen van DNB in 2020 te adresseren en op te lossen. De raad zal dit proces nauwlettend blijven volgen.

Algemene gang van zaken in het fonds

In 2018 is de transitie van de pensioenadministratie naar Centric afgerond. De raad constateert dat er verschillende aandachtspunten zijn op het gebied van de kwaliteit en de continuïteit van de uitvoerder. Voorbeelden hiervan zijn de aankomende vervanging van het administratiesysteem en de onrust in het management van Centric. Naar de mening van de raad is het bestuur zich terdege bewust van het belang van een goede uitvoering en wordt dit nauwlettend bewaakt. Desondanks liggen een aantal risico's buiten de invloedssfeer van het fonds. De raad adviseert het bestuur dan ook om een plan achter de hand te hebben voor het geval bepaalde risico's zich manifesteren.

Bij het jaarwerktraject 2018 zijn, door een afkeurende ISAE-verklaring bij de uitvoerder Centric, de geconstateerde bevindingen door het bestuur goed gemanaged, waardoor het bestuur in control bleef. Het bestuur houdt t.a.v. de uitvoering door Centric de vinger goed aan de pols door regelmatig gesprekken met de directie van Centric en op operationeel niveau te voeren.

De voorbereiding van de bestuursvergaderingen door de bestuursondersteuning van Centric is degelijk. De raad constateert wel dat door capaciteitsproblemen bij de bestuursondersteuning de uitwerking van bestuursnotulen ernstig vertraagd is. De raad adviseert zorg te dragen voor het goed monitoren van de implementatie van de genomen bestuursbesluiten.

Naleving Code Pensioenfondsen

De raad rapporteert conform de in 2018 vernieuwde Code Pensioenfondsen over de naleving ervan door het bestuur. De raad heeft kennis genomen van de door het bestuur opgestelde checklist. Daarin is inzichtelijk gemaakt op welke punten de Code wordt nageleefd. De raad constateert dat de toelichting in het bestuursverslag zich beperkt tot de normen waarbij wordt afgeweken van de code. Een toelichting op de thema's en normen van de Code en de wijze waarop het bestuur hiermee omgaat ontbreekt.

De raad heeft desgevraagd een nadere analyse over de naleving van de Code ontvangen. De raad adviseert het bestuur te komen tot een integraal overzicht over de naleving van de Code in het bestuursverslag en onderschrijft de suggestie vanuit het bestuur om de goede praktijkvoorbeelden die de Monitoringcommissie Code Pensioenfondsen beschikbaar heeft gesteld, te gebruiken.

Risicomanagement

De IRM-commissie heeft in 2019 stappen gezet voor een verdere versterking van het risicomanagement. Ook de beoogde invulling van de sleutelfunctiehouder en -vervuller Risk (IORP-II) heeft hieraan bijgedragen. De raad ziet dat de rapportages op een aantal punten nog nader moeten worden aangevuld en afgestemd op de specifieke kenmerken van het fonds, maar heeft er vertrouwen in dat het bestuur dit zal oppakken. In 2020 zal de raad volgen of het bestuur met de rapportages voldoende houvast heeft en of dit leidt tot structurele aandacht voor risicomanagement in processen en besluitvorming. Daarnaast vraagt de raad bij de inrichting van de nieuwe governance in 2020 aandacht voor een heldere verdeling van 1e-lijns, 2e-lijns en 3e-lijns activiteiten.

Evenwichtige belangenafweging

Belangrijke onderwerpen in 2019 waarbij de evenwichtige belangenafweging een rol speelt waren de financiële situatie (dekkingsgraad) van het fonds en de afspraken ten aanzien van de premie en de pensioenopbouw in 2020 en daarna.

De raad beschouwt de financiële positie van het fonds onverminderd als zorgelijk. Hoewel een korting van de pensioenen per eind 2019 niet nodig was, is de kans op een verlaging per eind 2020 nog altijd aanwezig. Net zoals vorig jaar wijst de raad het bestuur op de noodzaak om deelnemers hierover helder en tijdig te blijven informeren.

In het overleg met sociale partners over de premie en de pensioenopbouw in 2020 is door het bestuur aandacht gevraagd voor de lage premiedekkingsgraad, waardoor sprake is van een negatief effect op het herstel van het pensioenfonds. Dit heeft geleid tot een verhoging van de premie naar het (door de sociale partners bepaalde) maximum van 16,6% van de loonsom bij een gelijkblijvende opbouw. Naar het oordeel van de raad heeft het bestuur de verschillende belangen hierbij op evenwichtige wijze afgewogen. Ondanks de premieverhoging is de premiedekkingsgraad echter nog altijd laag. Dit blijft een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren.

In 2019 is door de overheid en sociale partners een pensioenakkoord gesloten. Inmiddels wordt dit pensioenakkoord door verschillende werkgroepen uitgewerkt. Omdat dit akkoord grote gevolgen kan hebben voor het fonds en de verschillende deelnemersgroepen, adviseert de raad het bestuur om zich hier goed op voor te bereiden. Dit kan bijvoorbeeld door op voorhand te inventariseren wat de potentiële wijzigingen concreet betekenen voor het fonds en te zorgen dat alle partijen binnen het fonds over voldoende kennis van zaken beschikken om straks de besluiten te kunnen nemen.

Communicatie en transparantie

De raad is verheugd over de PBM-communicatieprijs die het fonds samen met uitvoerder Centric heeft mogen ontvangen voor de nieuwe communicatieaanpak richting deelnemers. Het bestuur heeft gebruik gemaakt van een klantenpanel waarbij met verhalen pensioen dichterbij de deelnemers is gebracht.

De raad is positief over de gerichte, fondsspecifieke, communicatie naar deelnemers die op verschillende manieren wordt ingezet. Aandachtspunt daarbij is dat periodiek gezorgd wordt voor een goede evaluatie van de ingezette middelen, het beoogde en het gerealiseerde bereik.

Het bestuur heeft de communicatie over de jaarlijkse wijzigingen goed voorbereid, de uitwerking ervan (de aangepaste reglementen en een nieuwsbericht) is echter, doordat pas eind januari 2020 de formele besluitvorming plaatsvond, pas medio februari 2020 op de website van het fonds geplaatst. De raad vraagt aandacht voor het actueel houden van de website.

4.3 Verklaring inzake goedkeuring van het bestuursverslag en de jaarrekening

De raad van toezicht van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie verklaart, conform het gestelde in artikel 6, lid 7 van het Reglement van de raad van toezicht, goedkeuring te verlenen aan het besluit tot vaststelling van het bestuursverslag 2019 en de jaarrekening 2019.

4.4 Reactie bestuur

Naar aanleiding van de rapportage van de raad van toezicht is onderstaand de reactie van het bestuur.

Het positieve algemeen oordeel van de raad van toezicht wordt door het bestuur erg gewaardeerd.

Het bestuur heeft kennis genomen van de aanbevelingen en bevindingen die de raad van toezicht in haar rapportage heeft gegeven. De aanbevelingen worden door het bestuur ter harte genomen en zijn voor een deel reeds opgepakt.

Het bestuur bedankt de raad van toezicht voor de rol die zij in het verslagjaar heeft vervuld en is erkentelijk voor hun inspanningen.

5 Verantwoordingsorgaan

5.1 Verslag 2019

5.1.1 Algemeen

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede de beleidskeuzes voor de toekomst. Het verantwoordingsorgaan legt zijn oordeel tenminste één maal per jaar schriftelijk vast.

Het verantwoordingsorgaan heeft een adviesrecht ten aanzien van:

- a) het beleid inzake beloningen.
- b) de vorm en inrichting van het intern toezicht.
- c) de profielschets voor leden van de raad van toezicht.
- d) het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure.
- e) het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.
- f) gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het fonds of de overname van verplichtingen door het fonds.
- g) liquidatie, fusie of splitsing van het fonds.
- h) het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst.
- i) het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm, bedoeld in artikel 18 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.
- j) de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten.

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. De raad van toezicht legt verantwoording af over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan.

5.1.2 Samenstelling verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan werd eind 2019 gevormd door:

naam	vertegenwoordigt	begin zittingstermijn	eind huidige zittingstermijn
Anton Rijkers (plv. voorzitter)	BFBN - werkgevers	01-07-2014	30-06-2022
Arend van den Burg	CNV - werkenden	01-07-2014	30-06-2021
Bert Bodelier	De Unie - werkenden	01-07-2014	30-06-2022
Jan van Mulligen	PCOB - gepensioneerden	01-07-2014	30-06-2020
Jos Smets	FNV - werkenden	01-07-2018	30-06-2022
Wim van der Linden (voorzitter)	De Unie - gepensioneerden	01-07-2014	30-06-2021
Wout Pieterse	gepensioneerden	01-07-2014	30-06-2021

Alle leden zijn voor een volgende termijn herbenoembaar.

5.1.3 Werkzaamheden in 2019

Aan het begin van 2019 heeft het verantwoordingsorgaan afspraken gemaakt in een Plan van Aanpak over de agenda voor 2019 met de daarbij behorende activiteiten en begroting. Het bestuur heeft zich hierin kunnen vinden en heeft de begroting goedgekeurd.

Het verantwoordingsorgaan heeft in 2019 vier keer vergaderd. Twee maal met gedeeltelijke aanwezigheid van bestuursleden en tweemaal zonder aanwezigheid van bestuursleden. Tevens heeft het verantwoordingsorgaan twee maal vergaderd met de raad van toezicht.

Het verantwoordingsorgaan heeft drie maal een studieochtend of -middag gehad. De onderwerpen behandeld tijdens de studietijden waren de deskundigheidsgebieden:

- Het besturen van een organisatie
- Relevante wet- en regelgeving
- Pensioenregelingen en pensioensoorten
- Financieel-technische en actuariële aspecten, waaronder financiering, beleggingen, actuariële principes en herverzekering
- Administratieve organisatie en interne controle
- Communicatie
- Uitbesteding

Het verantwoordingsorgaan heeft de intentie om in 2020 de test geschiktheidsniveau A pensioenbestuurder af te leggen.

De voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter van het verantwoordingsorgaan hebben tweemaal overleg gehad met de voorzitter en de secretaris van het bestuur en de voorzitter van de raad van toezicht.

Een lid van het verantwoordingsorgaan heeft een vergadering van het bestuur bijgewoond.

Een paar leden van het verantwoordingsorgaan hebben de themamiddagen van de Pensioenfederatie bezocht.

Het verantwoordingsorgaan heeft 2 speerpuntengroepen, één betreffende communicatie en één betreffende financiën.

De speerpuntengroep communicatie heeft in samenwerking met de communicatie adviseur van de pensioenuitvoerder zich bezig gehouden met het beter leesbaar maken van ons pensioenblad "Voor nu en later".

De speerpuntengroep financiën heeft van een 50-tal pensioenfondsen, hoofdzakelijk bedrijfstakpensioenfondsen, uit hun jaarverslagen 2018 de uitvoerings- en beleggingskosten per deelnemer gehaald en dit vergeleken met de uitvoerings- en beleggingskosten van ons fonds. Ons fonds zat wat betreft kosten in 2018 ruimschoots onder het gemiddelde van de ca. 50 andere fondsen.

Het verantwoordingsorgaan heeft een competentieprofiel opgesteld en is gestart met zelfevaluatie.

In het begin van 2019 hebben een paar leden van het verantwoordingsorgaan deelgenomen aan de selectiecommissie betreffende een nieuw lid voor de RvT en heeft het verantwoordingsorgaan een voordracht voor een nieuw lid gedaan. De voordracht is door het bestuur geaccepteerd en DNB heeft de benoeming van een nieuw lid van de RvT geaccepteerd.

5.1.4 Bestuur

Ondersteund door waarnemingen van de raad van toezicht concludeert het verantwoordingsorgaan dat het bestuur zich professioneel en volwassen naar elkaar opstelt, dat het bestuur de materie beheerst, de ontwikkelingen overziet, over passende deskundigheid beschikt en voldoende tegenwicht biedt aan externe deskundigen, adviseurs en uitvoerders.

Er is een goede aandacht voor individueel functioneren en zelfevaluatie.

Het bestuur heeft in 2019 gekeken naar een ander bestuursmodel en heeft het verantwoordingsorgaan hierover adequaat geïnformeerd. Een nieuw bestuursmodel kan in 2020 wellicht verder worden uitgewerkt.

5.1.5 Evenwichtige belangenbehartiging

Het verantwoordingsorgaan stelt vast dat het bestuur zich richt op evenwichtige afweging van de belangen van alle belanghebbenden. Het bestuur heeft aandacht voor vastleggen van afwegingen en conclusies over evenwichtige belangenafweging. De gevolgen van het beleid voor de evenwichtige belangenafweging worden regelmatig met betrokken partijen besproken.

5.1.6 Beleggingsbeleid

Het verantwoordingsorgaan is tevreden over het gevoerde beleggingsbeleid. Het vermogen van ons fonds is in 2019 met ruim 22% gestegen. De gunstige beleggingsresultaten zijn hier grotendeels de oorzaak van. Helaas zijn ook de technische voorzieningen gestegen met ruim 15 % gestegen vanwege een lagere rente.

De groei van de actuele dekkingsgraad in 2019 van 97,3% ultimo 2018, naar 103,1%ultimo 2019, is mede veroorzaakt door een correctie op de kostenvoorzieningen welke het fonds aanhoudt. Het verantwoordingsorgaan heeft zich wel afgevraagd waarom deze correctie op de kostenvoorzieningen niet eerder doorgevoerd is.

5.1.7 Premie

De premie voor 2020 is in overleg met de cao-partijen door het bestuur vastgesteld. Het verantwoordingsorgaan concludeert dat wat betreft premievaststelling er met alle betrokken partijen voldoende over gecommuniceerd is en het verantwoordingsorgaan heeft daarom een positief advies betreffende de premiestelling uitgebracht. Tijdige besluitvorming blijft echter moeilijk zodat pas op het laatst een advies gegeven kan worden.

5.1.8 Toeslag

In het verslagjaar is de toeslagambitie niet gerealiseerd – er is geen toeslag gegeven. Het bestuur heeft aangegeven dat het verlenen van toeslag niet aan de orde is omdat de (beleids)dekkingsgraad zich niet op het vereiste niveau bevindt. Het verantwoordingsorgaan begrijpt dit. Op basis van de huidige financiële positie is de kans op een toeslag op korte termijn klein. Het bestuur informeert de betrokken deelnemers hier adequaat over. Het herstelplan is bij het verantwoordingsorgaan bekend. Het verantwoordingsorgaan wordt voldoende op de hoogte gehouden over de ontwikkelingen.

5.1.9 Risicobeheersing

Het risicobeheersingsproces is naar de mening van het verantwoordingsorgaan adequaat ingericht. De commissie IRM (Integraal Risico Management) van het bestuur heeft een beleidsplan opgesteld en het bestuur voert dit geplande beleid naar behoren uit. Het verantwoordingsorgaan is tijdens de overleggen met het bestuur voldoende geïnformeerd inzake de risicobeheersing.

5.1.10 Communicatiebeleid

Naar de mening van het verantwoordingsorgaan voert het bestuur een helder communicatiebeleid. Alle belanghebbenden van het fonds zijn duidelijk geïnformeerd over diverse zaken van belang voor werkgevers en (ex) deelnemers van het fonds.

Het verantwoordingsorgaan is betrokken bij de controle en eventuele correctie van het pensioenblad voor de deelnemers “Voor nu en later”.

Leden van het verantwoordingsorgaan hebben meegewerkt aan een artikel in het pensioenblad over het doen en laten van het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan is zeer verheugd dat ons fonds een prijs heeft behaald met het pensioenblad “Voor nu en later” voor de nieuwe communicatie aanpak.

5.1.11 Toekomst

Hoewel het verantwoordingsorgaan tevreden is over de gang van zaken in het verslagjaar 2019, heeft het verantwoordingsorgaan wel enige zorgen over de toekomst van de pensioenregeling. Uitkomsten van het Pensioenakkoord zijn (nog) niet bekend. Diverse zaken kunnen grote impact hebben op ons fonds.

Het bestuur is zich hiervan terdege bewust. Van belang is om, rekening houdend met alle belangen en (wettelijke) wijzigingen, een goed pensioen voor iedereen te blijven realiseren. De keuzes die daarbij gemaakt moeten worden zijn niet makkelijk. Het verantwoordingsorgaan wordt regelmatig betrokken in deze keuzes en is van oordeel dat ook hier rekening wordt gehouden met een evenwichtige belangenafweging.

5.2 Oordeel 2019

Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het bestuur in het jaar 2019 op evenwichtige wijze is omgegaan met de belangen van alle belanghebbenden en de juiste beleidskeuzes heeft gemaakt voor de toekomst. De pensioenregeling is ook in 2019 op een juiste manier uitgevoerd.

Tevens is het verantwoordingsorgaan van mening dat de raad van toezicht zijn taken en bevoegdheden correct heeft uitgevoerd en kan het verantwoordingsorgaan zich vinden in de bevindingen en aanbevelingen welke de raad van toezicht verwoord heeft in zijn jaarrapportage 2019.

Het verantwoordingsorgaan dankt het bestuur en de raad van toezicht voor de open en constructieve samenwerking en spreekt zijn waardering uit voor de werkzaamheden die verzet zijn in 2019. Het verantwoordingsorgaan zet deze samenwerking graag op dezelfde wijze voort in 2020 en volgende jaren.

5.3 Reactie bestuur

Naar aanleiding van het oordeel van het verantwoordingsorgaan is onderstaand de reactie van het bestuur.

Het bestuur constateert met genoegen dat het verantwoordingsorgaan concludeert dat het bestuur de belangen op evenwichtige wijze afweegt en dat de bestuurlijke processen bij het Bpf Beton verantwoord zijn ingericht en naar behoren worden uitgevoerd.

Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan voor de werkzaamheden die zij gedaan heeft en heeft deze dankzegging ook expliciet uitgesproken in de gezamenlijke overlegvergadering op 27 mei 2020. In deze vergadering heeft het verantwoordingsorgaan haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen gestructureerd teruggekoppeld en nader toegelicht.

Aandacht van het bestuur voor de toekomst van het fonds staat wederom als belangrijke aanbeveling in het verslag van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur onderschrijft dit. De financiële positie van Bpf Beton en de houdbaarheid van de huidige pensioenregeling staan nadrukkelijk op de agenda. In 2019 traden bestuur en cao-partijen al in overleg met elkaar. Helaas bereikten cao-partijen geen akkoord. Het bestuur zet dit in 2020 met cao-partijen voort. Er is een gezamenlijke werkgroep geformeerd om naar de toekomst van de pensioenregeling te kijken en een meerjarige premieafpraak te maken. Hierbij worden de ontwikkelingen ten aanzien van de uitwerkingen van het pensioenakkoord nauwlettend in de gaten gehouden.

Het verantwoordingsorgaan stelt in haar verslag de vraag waarom de wijzigingen van de grondslagen niet eerder zijn doorgevoerd. Over boekjaar 2018 adviseerde de certificerende actuaire de partnerfrequenties nader te analyseren en concludeerde dat op arbeidsongeschiktheid enkele jaren een negatief resultaat werd behaald. Het bestuur heeft dit nader onderzocht en hierbij ook alle andere grondslagen herijkt, om alles in één keer te verwerken.

Het bestuur zal het verantwoordingsorgaan op de hoogte houden van de vorderingen van de werkgroep.

6 Slotwoord

Het jaar 2019 stond voor het bestuur onder andere in het teken van de nadere invulling van de sleutelfuncties en on-site onderzoek naar beleggingen en risicobeheer in 2019. Daarnaast is veel aandacht besteed aan de toekomst van het fonds en de financiële positie. In 2019 traden bestuur en cao-partijen met elkaar in overleg om naar de toekomst van de eigen pensioenregeling te kijken. Cao-partijen zijn er helaas niet in geslaagd om een akkoord te bereiken. Het bestuur en cao-partijen zetten in 2020 de gesprekken voort.

De financiële marktontwikkelingen en de lage rentestand oefenen een negatief effect uit op de beleidsdekkingsgraad. Dat blijft een bron van zorg voor Bpf Beton. Het bestuur heeft voortdurend aandacht voor de financiële positie van Bpf Beton en probeert deze zo goed mogelijk te verbeteren met de middelen die het bestuur ter beschikking staan. Onder meer via de website en nieuwsbrieven houdt het bestuur de werkgevers, (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en overige belanghebbenden goed op de hoogte van de ontwikkelingen.

Ook dit jaar besteedde het bestuur veel aandacht aan de geschiktheid van de bestuursleden, zowel individueel als voor het bestuur als geheel. De steeds toenemende geschiktheidseisen zorgen ervoor dat het bestuur voortdurend bezig is kennis op peil te houden. Het bestuur houdt daarbij de doelstellingen van Bpf Beton voor ogen, te weten: het uitkeren van ouderdoms- en nabestaandenpensioen in geval van ouderdom en overlijden en het nastreven van het toeslagenbeleid zoals eerder opgenomen in dit bestuursverslag.

Eind 2019 evalueerde het bestuur het bestuursmodel en de bestuurssamenstelling. Hieruit is voortgekomen het huidige paritaire model aan te vullen met twee experts en te komen tot een paritair plus bestuursmodel en over te gaan op commissies. De nieuwe invulling is in maart 2020 eerst besproken met de raad van toezicht. In het tweede/derde kwartaal van 2020 zal tot implementatie worden overgegaan en zijn DNB, sociale partners en het VO nader ingelicht.

Iedereen merkt de gevolgen van het coronavirus (COVID-19) in het dagelijkse leven. De ontwikkelingen rond het Coronavirus neemt het bestuur serieus. Vooral nog is de impact herkenbaar in verschillende onderdelen van de bedrijfsvoering. En monitort het bestuur de ontwikkelingen op de voet. Het bestuur heeft een protocol opgesteld met een aantal richtlijnen. Het bestuur, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan volgen deze richtlijnen en de landelijke richtlijn vanuit het RIVM.

Het bestuur bedankt hierbij alle medewerkers van de uitvoeringsorganisatie, de vermogensbeheerders en de externe partijen (beleggingsadviseur, onafhankelijke accountant en actuarissen) voor de medewerking aan het handhaven van het bovengenoemde doel, wat dit jaar met de nodige inspanningen gepaard is gegaan.

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie

Amsterdam, 19 juni 2020

De heer G.W. van der Peijl (voorzitter)

De heer H.J. Wuijten (plaatsvervangend secretaris)

De heer D.P. Slob (plaatsvervangend voorzitter)

De heer S.J.H. Borghouts (bestuurslid)

De heer A. Doeve (bestuurslid)

Mevrouw A. Houtman (bestuurslid)

De heer H.A. Kempen (bestuurslid)

7 Jaarrekening

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie statutair gevestigd te Amsterdam de jaarrekening over boekjaar 2019 eindigend op 31 december 2019. In hoofdstuk 8 Overige gegevens volgen de verklaringen van de certificerend actuaris en van de onafhankelijke accountant van het pensioenfonds.

De in dit hoofdstuk vermelde bedragen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

7.1 Balans per 31 december

(na voorgestelde bestemming saldo baten en lasten)

(x € 1.000)	Toelichting *)	2019 EUR	2018 EUR
Activa			
Vastgoedbeleggingen		101.684	93.401
Aandelen		395.474	243.943
Vastrentende waarden		599.219	516.340
Derivaten		168.898	97.003
Overige beleggingen		-60.098	39.975
Beleggingen voor risico fonds	7.4.1	1.205.177	990.662
Vorderingen en overlopende activa	7.4.2	2.821	3.299
Overige activa	7.4.3	3.172	878
		1.211.170	994.839
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	7.4.4	35.893	-27.731
Technische voorziening voor risico fonds	7.4.5		
Technische voorziening		1.144.313	994.049
Overige technische voorziening		19	18
Overige schulden en overlopende passiva	7.4.6	30.945	28.503
		1.211.170	994.839

*) De nummering verwijst naar de toelichting

Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)	%	%
Actuele dekkingsgraad	103,1	97,2
Beleidsdekkingsgraad	97,9	102,4

Staat van baten en lasten

<i>(x € 1.000)</i>	Toelichting	2019	2018
		EUR	EUR
Baten			
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	7.5.1	38.502	33.684
Beleggingsresultaten risico fonds	7.5.2	193.129	-16.253
		231.631	17.431
Lasten			
Pensioenuitkeringen	7.5.3	15.582	14.729
Pensioenuitvoeringskosten	7.5.4	2.378	1.942
Mutatie technische voorzieningen:	7.5.5		
- Pensioenopbouw		44.103	37.939
- Rentetoevoegingen		-2.406	-2.489
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-14.035	-13.485
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		263	-946
- Wijziging marktrente		185.536	47.400
- Wijziging overige actuariële uitgangspunten		-57.448	-4.211
- Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen		-5.749	-1.988
		150.264	62.220
Mutatie overige technische voorziening	7.5.6	1	2
Saldo overdrachten van rechten	7.5.7	-218	1.007
Overige lasten	7.5.8	-	89
		168.007	79.989
Saldo van baten en lasten		63.624	-62.558

Bestemming van het saldo van baten en lasten

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Mutatie algemene reserve	44.443	-64.831
Mutatie solvabiliteitsreserve	19.488	2.273
Mutatie bestemmingsreserve VPL	-307	-
Saldo van baten en lasten	63.624	-62.558

7.2 Kasstroomoverzicht

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	39.014	30.951
Ontvangen waardeoverdrachten	1.220	1.394
Betaalde pensioenuitkeringen	-15.523	-14.697
Betaalde waardeoverdrachten	-710	-2.484
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-2.593	-1.570
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	21.408	13.594
 Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	661.323	1.031.667
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	15.416	12.586
Aankopen beleggingen	-693.422	-1.057.818
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	722	287
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-3.153	-2.838
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-19.114	-16.116
 Mutatie geldmiddelen	2.294	-2.522
 Geldmiddelen per 1 januari	878	3.400
 Mutatie geldmiddelen	2.294	-2.522
 Geldmiddelen per 31 december	3.172	878

7.3 Algemene toelichting

7.3.1 Inleiding

Het doel van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 41199582, statutair gevestigd te Amsterdam (hierna het 'fonds') is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van het fonds.

Het vestigingsadres is Einsteinweg 12, 3404 LL, IJsselstein.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 12 juni 2020 de jaarrekening 2019 opgemaakt.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar.

7.3.2 Schattingswijzigingen

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen.

Ultimo 2019 is het fonds overgegaan op een nieuwe ervaringssterfte. De wijziging van de ervaringssterfte heeft geleid tot een verlaging van de voorziening pensioenverplichting van € 27.935. De actuele dekkingsgraad neemt hierdoor toe met 2,4%-punt.

Ultimo 2019 is de excassokostenopslag verlaagd van 6,25% naar 3,5%. De correctie voor excassokostenopslag heeft geleid tot een verlaging van de voorziening pensioenverplichting van € 30.370. De actuele dekkingsgraad neemt hierdoor toe met 2,6%-punt.

De IBNR-voorziening neemt toe van 3% naar 4% van de actuariële koopsom. De correctie voor IBNR-voorziening heeft geleid tot een verhoging van de voorziening pensioenverplichting van € 852. De actuele dekkingsgraad neemt hierdoor toe af met 0,1%-punt.

Deze wijzigingen zijn bepaald per 31 december 2019 en het resultaat is via de Staat van Baten en Lasten als "Wijzigingen actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar 2019 verantwoord.

7.3.3 Algemene grondslagen

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Presentatie- en functionele valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is.

Waardering van een actief of een verplichting

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31 december 2019	31 december 2018
	EUR	EUR
USD	1,12	1,14
JPY	121,99	125,41
GBP	0,85	0,90
CHF	1,09	1,13

7.3.4 Specifieke grondslagen

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Reële waarde

De beleggingen van het fonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingenvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde per 31 december van het boekjaar. Voor niet-beursgenoteerde participaties en deelnemingen in onroerende zakenmaatschappijen is dit de berekende intrinsieke waarde die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

De reële waarde van de vastgoedfondsen die in internationaal vastgoed beleggen worden gewaardeerd op basis van de door de onderliggende vastgoedfondsen opgegeven beleggingswaarden van die fondsen, zoals deze op het moment van waardering aan de beheerder ter beschikking staan. Overige vermogensbestanddelen van het fonds worden gewaardeerd volgens algemeen aanvaarde verslaggevingsgrondslagen.

Aandelen

De reële waarde van niet-beursgenoteerde participaties is bepaald op basis van de laatst bekende intrinsieke waarde. Dit is het aandeel in het zichtbare eigen vermogen.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet-beursgenoteerde vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde. Deze waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen (rente, aflossingen en verwachte boeterente bij vervroegde aflossingen) contant te maken op basis van geldende marktrente, waarin opgenomen een opslag voor debiteurenrisico en liquiditeitsrisico.

Deposito's en vorderingen op banken worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs.

Participaties in beleggingsfondsen die beleggen in hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De actuele waarde is berekend door middel van de "discounted cash flow"-methode (hierna: DCF-model). Bij de actuele waarde berekening is uitgegaan van een aantal parameters c.q. veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en de verwachte kasstroom. De disconteringsvoet bestaat uit een basisrente gelijk aan de euroswapcurve plus opslagen voor type onderpand, soort financiering en risicocategorie. De verwachte kasstroom is de te ontvangen rente en aflossing op basis van het gewogen gemiddelde moment van ontvangst inclusief het vervroegd aflossingsrisico. De gehanteerde parameters in het DCF-model zijn ultimo boekjaar geactualiseerd.

Leningen worden gewaardeerd tegen actuele waarde, zijnde de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen behorende bij het risicoprofiel van de leningen.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, zijnde de marktwaarde van het contract. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beurskoers per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op beschikbare marktinformatie als input voor gehanteerde waarderingsmodellen. Rentewaps worden gewaardeerd op basis van de verdisconteerde kasstromen tegen de zero-coupon swaprentecurve (EURIBOR). Creditposities in derivaten worden separaat verantwoord onder de overige schulden.

Overige beleggingen

De reële waarde van niet-beursgenoteerde participaties is bepaald op basis van de laatst bekende intrinsieke waarde. Dit is het aandeel in het zichtbare eigen vermogen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Hieronder worden de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen. In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit financieel toetsingskader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek als het surplusvermogen.

Algemene reserve

Deze reserve is dat deel van het vermogen dat resteert nadat via de resultaatbestemming de solvabiliteitsreserve op het gewenste niveau is gebracht. Er is geen sprake van een maximering van de algemene reserve.

Solvabiliteitsreserve

De hoogte van de Solvabiliteitsreserve is gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen berekend op basis van het standaardmodel van DNB.

Bestemmingsreserve VPL

Na het beëindigen van de VPL-regeling per 1 januari 2017 zijn nog nakomende premies VPL ontvangen. Het bestuur heeft besloten deze ontvangsten te reserveren voor onvoorziene nakomende aanspraken van deelnemers uit hoofde van de VPL-regeling. De hoogte van de bestemmingsreserve VPL is gelijk aan de nakomende premiepremiebetalingen VPL. Op 1 december 2019 is deze bestemmingsreserve vrijgevallen ten gunste van de algemene reserve.

Technische voorziening

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op marktwaarde. De marktwaarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december:

Overlevingstafel en ervaringssterfte

De voorziening ultimo jaar is berekend op basis van de door het Koninklijk Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2018, startkolom 2020 (2018: Prognosetafel AG2018, startkolom 2019). De sterftetekansen zijn gecorrigeerd voor het verschil tussen de gehele Nederlandse bevolking en de deelnemerspopulatie van het pensioenfonds door gebruik te maken van

fondsspecifieke correctiefactoren, berekend op basis van het Willis Towers Watson ervaringssterfmodel 2018. Ultimo 2019 is voor de vrouwelijke medeverzekerden de ervaringssterfte verlaagd. De overlevingskansen van de kinderen aan wie een wezenpensioen wordt uitgekeerd worden op één gesteld (geen sterfte).

Partnerfrequentie

Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen wordt uitgegaan van de partnerfrequentie zoals opgenomen in de CBS data 2013. De partnerfrequentie wordt op de pensioendatum op 100% verondersteld. Na de pensioendatum wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Ter dekking van nog niet ingegaan wezenpensioen wordt de voorziening voor het latente partnerpensioen voor deelnemers die nog niet gepensioneerd zijn met 2% verhoogd.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Ter dekking van toekomstige administratiekosten is een voorziening administratiekosten opgenomen. Deze voorziening bedraagt 3,5% (2018: 6,25%) van de totale netto voorziening pensioenverplichtingen.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

De technische voorzieningen voor de premievrijgestelde aanspraken van arbeidsongeschikte deelnemers worden bepaald als de contante waarde van de toekomstig op te bouwen aanspraken.

Voorziening voor het risico van premievrijstelling

Een voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend door de invaliditeitsopslag uit de premie van de afgelopen twee jaar te nemen.

Niet opgevraagd pensioen

Voor ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert wordt er gereserveerd alsof het pensioen is ingegaan. Daarnaast wordt de som van de niet gedane uitkeringen gereserveerd. Wanneer er vijf jaar na de beoogde pensioenleeftijd voor de verzekerde nog steeds sprake is van niet opgevraagd pensioen, valt de voorziening van de verzekerde vrij (dit betreft zowel de vervallen als de toekomstige termijnen). Periodiek wordt de reservering voor niet opgevraagd pensioen getoetst.

Overige technische voorziening

Onder het hoofd 'Overige technische voorziening' worden voorzieningen opgenomen voor met de pensioenverplichtingen samenhangende risico's voor zover niet opgenomen in de berekening van de pensioenvoorziening. Het betreft hier voorziening gemoedsbezwaarden.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans. Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad

leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico fonds (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

De premiebaten in het boekjaar zijn gebaseerd op de voorlopige loonsomopgaven van de werkgevers, tenzij definitieve loonsomopgaven al zijn verwerkt in dat boekjaar.

Beleggingsresultaten

Directe en indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsresultaten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsresultaten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De kosten worden gerapporteerd inclusief BTW.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking uit technische voorziening voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode. In 2019 wordt 6,25% (2018: 6,25%) van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 6,25% (2018: 6,25%) van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging rentetermijnstructuur

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging overige actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op de aanpassing van de sterftetafels. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake schattingswijzigingen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

7.3.5 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

7.4 Toelichting op de Balans

7.4.1 Beleggingen voor risico fonds

Verloopoverzicht van belegde waarden per beleggingscategorie

Ultimo 2019						
(x € 1.000)	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per						
1 januari 2019	93.401	243.943	516.340	69.798	39.975	963.457
Aankopen	10.767	86.898	582.884	12.873	-	693.422
Verkopen	-10.881	-7.800	-539.420	-	-103.222	-661.323
Overige mutaties	-142	-	-371	-	-209	-722
Waardemutaties	8.539	72.433	39.786	56.750	3.358	180.866
Stand per 31 december 2019	101.684	395.474	599.219	139.421	-60.098	1.175.700
Bij: Derivaten met een negatieve waarde						29.477
						1.205.177

Ultimo 2018						
(x € 1.000)	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per						
1 januari 2018	80.019	304.406	471.801	57.949	49.419	963.594
Aankopen	21.499	709.565	309.352	12.047	5.355	1.057.818
Verkopen	-8.591	-750.279	-260.582	-	-12.215	-1.031.667
Overige mutaties	-810	-	-124	-	647	-287
Waardemutaties	1.284	-19.749	-4.107	-198	-3.231	-26.001
Stand per 31 december 2018	93.401	243.943	516.340	69.798	39.975	963.457
Bij: Derivaten met een negatieve waarde						27.205
						990.662

Het fonds belegt zowel in 2019 als in 2018 niet in premiebijdragende ondernemingen. Zowel ultimo 2019 als ultimo 2018 heeft het fonds geen beleggingen uitgeleend en heeft het fonds geen andere constructies waarbij de beleggingen niet ter directe beschikking van het fonds staan.

In de beleggingsfondsen wordt gebruik gemaakt van derivaten, er is sprake van collateral management. Ultimo 2019 bedraagt het in de beleggingsfondsen ontvangen collateral € 0 (2018: € 1.334) en het betaalde collateral € 45 (2018: € 0).

Voor directe beleggingen in derivaten is onderpand ontvangen in de vorm van staatsobligaties Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië ter waarde van € 33.611 (2018: € 32.985).

Derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder de overige schulden en overlopende passiva.

Reële waarde

Schattingen en oordelen

Afgezien van de beleggingsvorderingen, -schulden en liquide middelen zijn de beleggingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een

aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor een deel van de beleggingen van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van verschillende waarderingsmodellen, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Gehanteerde waarderingsystematiek op basis van Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, richtlijn 290

<i>(x € 1.000)</i>	Genoteerde marktprijzen EUR	NCW- berekningen EUR	Andere methode(n) EUR	Totaal EUR
Stand per 31 december 2019				
Vastgoedbeleggingen	-	-	101.684	101.684
Aandelen	-	-	395.474	395.474
Vastrentende waarden	191.046	98.301	309.872	599.219
Derivaten	-	139.421	-	139.421
Overige beleggingen	-	-	-60.098	-60.098
	191.046	237.722	746.932	1.175.700
Stand per 31 december 2018				
Vastgoedbeleggingen	-	-	93.401	93.401
Aandelen	-	-	243.943	243.943
Vastrentende waarden	202.336	52.278	261.726	516.340
Derivaten	-	69.798	-	69.798
Overige beleggingen	-	-	39.975	39.975
	202.336	122.076	639.045	963.457

Schatting van reële waarde

Vastgoedbeleggingen

Het deel van de waarde aan vastgoedbeleggingen dat is opgenomen op basis van 'andere methode' betreft indirect vastgoed. Vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde per 31 december van het boekjaar. Voor niet-beursgenoteerde participaties en deelnemingen in onroerende zakenmaatschappijen is dit de berekende intrinsieke waarde die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Aandelen

Van de belegde waarde in aandelen staat de waarde van aandelenfondsen opgenomen als vastgesteld op basis van 'andere methode'. Aandelenfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

Het deel van de vastrentende waarden dat is opgenomen op basis van "genoteerde marktprijzen" betreft vooral staatsobligaties. Onder "NCW berekeningen" zijn de hypothekeken opgenomen waar bij de schatting van de reële waarde van hypothekeken wordt uitgegaan van verwachte toekomstige kasstromen. Onder "andere methode" zijn de obligatiebeleggingsfondsen opgenomen die worden gewaardeerd tegen berekende intrinsieke waarde.

Derivaten

Bij de schatting van de reële waarde van derivaten wordt uitgegaan van verwachte toekomstige kasstromen.

Overige beleggingen

Onder "andere methode" zijn de commodities opgenomen die worden gewaardeerd tegen berekende intrinsieke waarde. Onder "andere methode" zijn tevens de liquide middelen met betrekking tot beleggingsactiviteiten, beleggingsdebiteuren en -crediteuren verantwoord.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Indirect vastgoed	100.450	92.025
Beleggingsdebiteuren vastgoed	1.234	1.376
Stand per 31 december	101.684	93.401

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Aandelenbeleggingsfondsen	395.474	243.943
Stand per 31 december	395.474	243.943

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
<i>Directe vastrentende waardenbeleggingen:</i>		
Staatsobligaties (beursgenoteerd)	191.046	202.336
Hypotheken	98.232	52.195
Leningen op schuldbekentenis	69	83
<i>Indirecte vastrentende waardenbeleggingen:</i>		
Obligatiebeleggingsfondsen	309.335	260.818
<i>Overige</i>		
Beleggingsdebiteuren vastrentende waarden	537	908
Stand per 31 december	599.219	516.340

Derivaten

De derivaten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Rente derivaten	135.462	69.356
Valuta derivaten	3.920	439
Overige derivaten	39	3
Stand per 31 december	139.421	69.798

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het pensioenfonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps wordt de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloed.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2019:

Type contract	Contractomvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
	EUR	EUR	EUR
Interest rate swaps	413.086	164.404	28.942
Valutaderivaten	310.897	4.455	535
Futures	-1.774	39	-
	722.209	168.898	29.477

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2018:

Type contract	Contractomvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
	EUR	EUR	EUR
Interest rate swaps	413.086	95.817	26.461
Valutaderivaten	289.504	1.183	744
Futures	-6.374	3	-
	696.216	97.003	27.205

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Commodities	-	44.270
Liquide middelen	-61.044	-5.450
Beleggingsdebiteuren	946	1.155
Stand per 31 december	-60.098	39.975

De liquide middelen bestaan uit kasmiddelen en de negatieve contra-boeking variation margin. BPF Beton maakt binnen de LDI beleggingen gebruik van Central Cleared Interest Rate Swaps (CC IRS). Dagelijks wordt de waardemutatie van de CC IRS afgerekend met de tegenpartij (variation margin).

De marktwaarde van de CC IRS is per ultimo boekjaar 2019 toegenomen. Deze toename komt in de balans per 31 december 2019 tot uiting in een hogere waardering van de CC IRS en in een toename van de liquide middelen. Hierdoor ontstaat een dubbel telling, die wordt gecorrigeerd via een negatieve contra-boeking van de variation margin.

Door het pensioenfonds wordt niet belegd in premiebijdragende (aangesloten) ondernemingen.

7.4.2 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie vorderingen en overlopende activa

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Vordering op werkgevers	2.815	3.267
Vordering op deelnemers	6	32
Stand per 31 december	2.821	3.299

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Nadere specificatie 'Vorderingen op werkgevers'

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Werkgevers	2.857	3.397
Voorziening dubieuze debiteuren	-42	-130
Stand per 31 december	2.815	3.267

In 2019 is een bedrag van € 88 vrijgevallen uit de voorziening (2018: gedoteerd € 3). Er werd een bedrag van € 14 als oninbaar afgeschreven (2018: € 4 aan premies ontvangen die in voorgaande jaren als oninbaar waren afgeschreven).

7.4.3 Overige activa

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Liquide middelen	3.172	878
Stand per 31 december	3.172	878

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten.

7.4.4 Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen 2019

<i>(x € 1.000)</i>	Solvabiliteits- reserve	Bestemmings reserve VPL	Algemene reserve	Totaal
Stand per 31 december 2019	162.381	307	-190.419	-27.731
Uit bestemming saldo van baten en lasten	19.488	-307	44.443	63.624
Stand per 31 december 2019	181.869	-	-145.976	35.893

Mutatieoverzicht eigen vermogen 2018

<i>(x € 1.000)</i>	Solvabiliteits- reserve	Bestemmings reserve VPL	Algemene reserve	Totaal
Stand per 31 december 2018	160.108	307	-125.588	34.827
Uit bestemming saldo van baten en lasten	2.273	-	-64.831	-62.558
Stand per 31 december 2018	162.381	307	-190.419	-27.731

Solvabiliteit

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Aanwezig vermogen	1.180.206	103,1	966.011	97,2
Af: technische voorzieningen op FTK-waardering	1.144.313	100,0	994.049	100,0
Eigen vermogen	35.893	3,1	-28.038	-2,8
Af: vereist eigen vermogen	181.869	15,9	162.381	16,3
Vrij vermogen	-145.976	-12,8	-190.419	-19,1
Minimaal vereist eigen vermogen	50.351	4,4	44.733	4,5
Actuele dekkingsgraad		103,1		97,2
Beleidsdekkingsgraad		97,9		102,4

Herstelplan

Per 1 januari 2019 was de beleidsdekkingsgraad 102,4% en lag daarmee onder het vereist eigen vermogen. Er is sprake van een dekkingstekort waardoor het fonds verplicht was om op uiterlijk 31 maart 2019 een herstelplan in te dienen bij DNB. Het fonds heeft op 22 maart 2019 het herstelplan verstuurd naar DNB. Hiermee vervalt het reeds bestaande herstelplan.

In het nieuwe herstelplan heeft het fonds aangegeven welke maatregelen worden ingezet om binnen 10 jaar het vereist eigen vermogen te behalen. Het fonds heeft zich ten doel gesteld om in 2028 een beleidsdekkingsgraad van 122,1% te hebben. Bij het opstellen van het herstelplan heeft het bestuur zich laten ondersteunen door externe adviseurs. Het herstelplan is goedgekeurd door toezichthouder DNB.

Het herstelplan is opgesteld op basis van de in 2019 geldende pensioenregeling, er wordt niet uitgegaan van aanvullende maatregelen.

In 2019 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

(x € 1.000)	Werkelijk	Herstelplan
	2019	2019
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	97,2%	97,3%
Premie	-0,8%	-0,8%
Uitkeringen	0,1%	0,0%
Verandering van de rentetermijnstructuur	-15,3%	0,0%
Rendement op beleggingen	19,7%	3,6%
Overige oorzaken en kruiseffecten	2,2%	-0,2%
Dekkingsgraad per 31 december	103,1%	99,9%

In het herstelplan wordt uitgegaan van een dekkingsgraad van 97,2% primo 2019.

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 2019 103,1% en liep daarmee voor op het herstelplan dat uitgaat van 99,9% op die datum.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad. In het herstelplan is de verandering van de rentetermijnstructuur per definitie op nul gesteld. Bij de bepaling van de werkelijke dekkingsgraad is van de daadwerkelijke rentetermijnstructuur ultimo van het boekjaar uitgegaan die lager is dan de rentetermijnstructuur primo het jaar.

Het rendement op beleggingen heeft meer negatief bijgedragen aan de dekkinggraad dan verwacht volgens het herstelplan. Dit wordt verklaard doordat in het herstelplan is uitgegaan van een hoger rendement dan het rendement op de beleggingen werkelijk was.

Het effect bij overige oorzaken en kruiseffecten wordt voornamelijk veroorzaakt door het resultaat door wijzigingen van de actuariële uitgangspunten. De in het herstelplan opgegeven maatregelen zijn volledig uitgevoerd, in het verslagjaar of het lopende jaar is geen definitieve korting doorgevoerd.

Ultimo 2019 was nog steeds sprake van een dekkingstekort. Daarom is op 31 maart 2020 een update van het herstelplan aan DNB verstuurd. Uit de update van het herstelplan 2020 volgt dat het fonds binnen de hersteltermijn uit zowel dekkingstekort als reservetekort zal zijn en vooralsnog niet hoeft te korten. Op 4 juni 2020 heeft DNB ingestemd met het herstelplan.

7.4.5 Technische voorzieningen

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Basisregelling	1.129.030	981.463
Premievrijstelling / IBNR	15.283	12.586
Stand per 31 december	1.144.313	994.049

Mutatieoverzicht voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	994.049	931.829
Pensioenopbouw	44.103	37.939
Rentetoevoegingen	-2.406	-2.489
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-14.035	-13.485
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	263	-946
Wijziging marktrente	185.536	47.400
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-57.448	-4.211
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-5.749	-1.988
Stand per 31 december	1.144.313	994.049

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten en lasten.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

(x € 1.000)	2019		2018	
	aantallen	EUR	aantallen	EUR
Actieve deelnemers	7.031	456.470	6.747	373.991
Pensioengerechtigden	7.846	249.216	7.720	229.942
Gewezen deelnemers	16.405	385.165	16.242	319.247
Overigen	-	14.881	-	12.528
Netto pensioenverplichtingen	31.282	1.105.732	30.709	935.708
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	-	38.581	-	58.341
Stand per 31 december	31.282	1.144.313	30.709	994.049

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Overige technische voorziening

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Spaarfonds gemoedsbezwaarden		
Stand per 1 januari	18	16
Rentetoevoeging	1	2
Stand per 31 december	19	18

Spaarfonds gemoedsbezwaarden

Het bestuur kan individuele vrijstelling van deelneming aan de verplichte pensioenregelingen aan een werknemer verlenen, indien deze gemoedsbezwaarden heeft tegen iedere vorm van verzekeren. Dit ontslaat zijn werkgever noch betrokkene van de verplichting tot afdracht van de reguliere bijdragen aan het fonds. Deze bijdragen worden op een individuele spaarrekening gestort, waaraan jaarlijks intrest wordt toegevoegd. De gespaarde bijdragen van de gemoedsbezwaarden worden na het bereiken van de 68-jarige leeftijd in gelijke termijnen aan betrokkene gedurende 15 jaar uitgekeerd. Bij overlijden van de gemoedsbezwaarde voordat de uitkeringen zijn ingegaan, wordt het saldo in gelijke termijnen gedurende 15 jaar aan de partner uitgekeerd. Bij overlijden van de gemoedsbezwaarde na ingang van de uitkering, worden de uitkeringen gedurende de resterende periode voortgezet ten behoeve van de partner.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De regeling kent een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar en is een middelloonregeling. De toetredingsleeftijd is 21 jaar. Voor 2019 bedraagt het opbouwpercentage 1,875% (2018: 1,875%) van de pensioengrondslag. Het maximum pensioensalaris, de vaste bestanddelen van het inkomen, is gelijk aan het maximum premieloon als bedoeld in artikel 17 van de Wet financiering sociale verzekeringen.

Er is sprake van opbouw voor een levenslang partnerpensioen, dat 70% van het (haalbare) ouderdomspensioen bedraagt. In de regeling zijn tevens premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en flexibiliseringsmogelijkheden opgenomen.

Toeslagverlening

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Er bestaat geen recht op toeslagen. De premie bevat geen expliciete opslag ten behoeve van het toeslagbeleid. Bovendien wordt er door het pensioenfonds geen reserve aangehouden om in de toekomst toeslagen te kunnen verlenen. De voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit overrendementen.

De ambitie van de toeslagverlening is:

- a) een toeslag te verlenen op de pensioenaanspraken van deelnemers, gewezen deelnemers en andere aanspraakgerechtigden van maximaal de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens. Als referteperiode voor de vaststelling van de toeslag wordt uitgegaan van de periode aanvangende 1 juli van het afgelopen jaar tot 1 juli van het jaar daarvoor;
- b) een toeslag te verlenen op de pensioenrechten van pensioengerechtigden van maximaal de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens. Als referteperiode voor de vaststelling van de toeslag wordt uitgegaan van de periode aanvangende 1 juli van het afgelopen jaar tot 1 juli van het jaar daarvoor.

Het toeslagbeleid is gebaseerd op toekomstbestendige toeslagverlening. Het fonds verleent alleen een toeslag indien de beleidsdekkingsgraad per 1 januari van het kalenderjaar van het fonds zich boven de 110% bevindt. De hoogte van de toeslag is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad en de hierboven genoemde toeslagambitie. Hierbij wordt rekening gehouden met de wettelijke voorschriften voor toekomstbestendige toeslag.

Eventuele toeslag vindt plaats per 1 januari van enig jaar en wordt verleend over de pensioenaanspraken en pensioenrechten per 31 december van het laatste kalenderjaar, met inbegrip van eerder verleende toeslagen. Nadat de toeslag is verleend maakt de toeslag deel uit van de pensioenaanspraak of het pensioenrecht.

Feitelijke toekenning van toeslagen zal altijd eerst plaatsvinden na een daartoe door het bestuur genomen besluit. In de afgelopen drie jaren zijn de pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen verhoogd met

	actieven	Inactieven
1 januari 2019	0,00%	0,00%
1 januari 2018	0,00%	0,00%
1 januari 2017	0,00%	0,00%

Het bestuur heeft besloten om per 1 januari 2020 geen toeslagen te verlenen.

7.4.6 Overige schulden en overlopende passiva

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Te verrekenen premies	137	77
Derivaten met negatieve waarde	29.477	27.205
Waardeoverdrachten	371	79
Belastingen en premies sociale verzekeringen	332	299
Vermogensbeheerkosten	489	461
Advies- en controlekosten	113	153
Administratiekosten	5	133
Bestuurskosten	-	22
Overige schulden	21	74
Stand per 31 december	30.945	28.503

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

7.4.7 Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	EUR	EUR	EUR
Technische voorzieningen (FTK-waardering)		1.144.313		994.049
Buffers:				
S1 Renterisico	21.965		35.492	
S2 Risico zakelijke waarden	131.904		115.000	
S3 Valutarisico	22.286		17.127	
S4 Grondstoffenrisico	-		-	
S5 Kredietrisico	54.125		40.301	
S6 Verzekeringstechnisch risico	36.891		30.351	
S7 Liquiditeitsrisico	-		-	
S8 Concentratierisico	-		-	
S9 Operationeel risico	-		-	
S10 Risico voor actief beheer	-		-	
Diversificatie-effect	-85.302		-75.890	
Totaal S (vereiste buffers)		181.869		162.381
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)		1.326.182		1.156.430
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)*		1.180.206		966.011
Tekort		-145.976		-190.419

*De bestemmingsreserve VPL is niet meegenomen in het Pensioenvermogen. Deze bestemmingsreserve is beëindigd in 2019.

Het pensioenfonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds het standaard model van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid

- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings-)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 – S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het pensioenfonds loopt nader toegelicht.

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan op hoofdlijnen worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

(x € 1.000)	31 december 2019	31 december 2019	31 december 2018	31 december 2018
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	509.238	8,7	572.667	8,4
Vastrentende waarden (na derivaten)	643.339	27,1	643.193	19,5
Duration van de technische voorzieningen	1.144.313	21,4	994.049	21,6

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt, waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps.

Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het pensioenfonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het pensioenfonds aan de tegenpartij betaalt. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico).

In 2015 is besloten om met ingang van juni 2015 het renterisico van de pensioenverplichtingen voor 55% af te dekken. Dit matchpercentage wordt bereikt door een combinatie van vastrentende waarden en discretionaire swaps. Als bandbreedte wordt een marge aangehouden van 5% naar beneden en naar boven. Elk kwartaal ultimo zal de fiduciair manager het matchpercentage monitoren en indien deze buiten de gestelde bandbreedte komt rebalancen naar het afgesproken matchpercentage. Hierbij vindt afstemming op de meest recente schatting van de pensioenverplichtingen plaats. Het matchpercentage wordt na de rebalancing passief beheerd. Hierdoor kunnen veranderingen in de verplichtingen en beleggingen gedurende het kwartaal resulteren in een afwijking van het beoogde match- en afdekkingpercentage. De renteafdekking per balansdatum, op basis van marktrente, bedraagt 56,5%.

Het bestuur hanteert een zogenaamde 'bucket' benadering in het matchingbeleid, waarbij de matching van de verplichtingen plaatsvindt per mandje van looptijden van 5 jaar teneinde het risico van veranderingen in de rentetermijnstructuur zoveel mogelijk te elimineren. Er vindt geen automatische rebalancing op bucketniveau plaats.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Resterende looptijd < 1 jaar	67.848	9,4	105.108	17,0
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	114.040	15,8	97.435	15,7
Resterende looptijd > 5 jaar	538.825	74,8	416.553	67,3
	720.713	100,0	619.096	100,0

Het in de balans verantwoorde saldo vastrentende waarden ad € 559.219 (2018: € 516.340) is niet gelijk aan het in bovenstaande tabel genoemde saldo vastrentende waarden. Dit wordt veroorzaakt doordat in deze paragraaf het doorkijk-principe wordt toegepast. Het verschil ultimo boekjaar is in onderstaande tabel nader gekwantificeerd:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR		EUR	
Vastrentende waarden balans	599.219		516.340	
Rente derivaten	134.101		69.472	
Valuta derivaten	-1.716		-161	
Staatsobligaties in commodityfond	-		45.984	
Overige	-10.891		-12.539	
Totaal correctie " doorkijkprincipe"	121.494		102.756	
Vastrentende waarden risicoparagraaf	720.713		619.096	

De benodigde buffer voor het renterisico bedraagt € 21.965 (2018: € 35.492).

Risico zakelijke waarden (S2)

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

De segmentatie van vastgoed naar sectoren is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Kantoren	3.228	3,2	3.950	4,2
Winkels	21.609	21,3	25.886	27,7
Bedrijfsruimten	4.319	4,2	4.526	4,9
Woningen	39.548	38,9	32.507	34,8
Overige*	32.980	32,4	26.532	28,4
	101.684	100,0	93.401	100,0

* Onder overige valt een bedrag van € 20.486 onder vastgoed Zorgsector (2018: € 13.617).

De segmentatie van vastgoed naar regio is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Europa	78.144	76,8	68.123	72,9
Noord Amerika	14.973	14,7	16.546	17,7
Asia Pacific	8.567	8,5	8.732	9,4
	101.684	100,0	93.401	100,0

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar sectoren is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Beleggingsinstellingen	1.113	0,3	469	0,2
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	74.247	18,8	47.364	19,4
Nijverheid en industrie	171.749	43,5	106.215	43,6
Handel	27.025	6,8	16.242	6,7
Transport en opslag	7.182	1,8	4.440	1,8
Nutsbedrijven	13.353	3,4	9.360	3,8
Overige dienstverlening	85.620	21,6	50.345	20,6
Andere instellingen	15.185	3,8	9.508	3,9
	395.474	100,0	243.943	100,0

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Europa	55.263	14,0	35.507	14,6
Noord Amerika	199.383	50,4	115.875	47,5
Overige mature markets	21.189	5,4	12.538	5,1
Asia Pacific	64.312	16,2	44.006	18,0
BRIC Landen	40.895	10,3	27.019	11,1
Emerging markets	7.011	1,8	6.069	2,5
Overige mature markets	7.421	1,9	2.929	1,2
	395.474	100,0	243.943	100,0

De benodigde buffer voor het risico zakelijke waarden bedraagt € 131.904 (2018: € 115.000).

Valutarisico (S3)

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2019 circa € 549.764 (2018: € 432.568). De netto risicopositie bedraagt circa 9% (2018: 7%).

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

(x € 1.000)			31 december	31 december
	EUR	EUR	2019	2018
	vóór	valuta-derivaten	netto positie (na)	netto positie (na)
EUR	723.139	-432.525	1.155.664	898.215
CHF	9.352	10.230	-878	-382
GBP	24.317	28.633	-4.316	-862
JPY	29.832	28.728	1.104	1.187
USD	383.920	332.201	51.719	13.912
Overige	102.343	32.733	69.610	51.387
	1.272.903	-	1.272.903	963.457

De benodigde buffer voor het valutarisico bedraagt € 22.286 (2018: € 17.127).

Grondstoffenrisico (S4)

De omvang van de buffer voor het grondstoffenrisico moet dusdanig zijn dat een waardedaling van 35% kan worden opgevangen voor dat deel van de portefeuille dat in grondstoffen is belegd. Het bestuur heeft op 18 december 2018 besloten om in 2019 de beleggingen in grondstoffen te verkopen. Daarom wordt geen buffer meer aangehouden.

De benodigde buffer voor grondstoffenrisico bedraagt € 0 (2018: € 0).

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de vastrentende waarden naar sector weergegeven:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Nederlandse overheidsinstellingen	69.856	9,7	63.433	10,2
Buitenlandse overheidsinstellingen	190.726	26,5	244.591	39,5
Beleggingsinstellingen	101.724	14,1	56.028	9,0
Transport en opslag	5.060	0,7	2.613	0,4
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	229.504	31,7	151.887	24,6
Vastgoed	7.014	1,0	2.951	0,5
Nijverheid en industrie	56.894	7,9	51.759	8,4
Handel	11.187	1,6	8.104	1,3
Overige dienstverlening	48.022	6,7	36.940	6,0
Diversen	726	0,1	790	0,1
	720.713	100,0	619.096	100,0

De verdeling van vastrentende waarden naar regio is weergegeven in onderstaande tabel:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
Europa	555.771	77,1	437.851	70,8
Noord Amerika	83.988	11,7	112.685	18,2
Overige Mature markets	9.597	1,3	7.561	1,2
Asia Pacific	11.388	1,6	11.860	1,9
BRIC Landen	5.223	0,7	3.665	0,6
Emerging markets	8.334	1,2	7.427	1,2
Overige Mature markets	46.412	6,4	38.047	6,1
	720.713	100,0	619.096	100,0

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille wordt het volgende overzicht gegeven:

(x € 1.000)	31 december 2019		31 december 2018	
	EUR	%	EUR	%
AAA	232.190	32,3	234.700	38,0
AA	102.632	14,2	102.324	16,5
A	63.762	8,8	50.706	8,2
BBB	83.408	11,6	71.474	11,5
Lager dan BBB	75.278	10,4	63.763	10,3
Not Rated *)	163.443	22,7	96.129	15,5
	720.713	100,0	619.096	100,0

*Het saldo bestaat met name uit rentederivaten € 135.462 (2018: € 69.356).

Voor de bepaling van de rating wordt afhankelijk van beschikbaarheid gebruik gemaakt van S&P, Moody's en Fitch.

De benodigde buffer voor het kredietrisico bedraagt € 54.125 (2018: € 40.301).

Verzekeringstechnische risico (S6)

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van Prognosetafel AG2018 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het pensioenfonds is om het overlijden- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is.

Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening is weergegeven in de korte beschrijving van de pensioenregeling, opgenomen in de toelichting op de balans, punt 5 technische voorziening.

De benodigde buffer voor het verzekeringstechnisch risico bedraagt € 36.891 (2018: € 30.351).

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij.

Dit betreft per 31 december 2019 de volgende posten.

(x € 1.000)	31 december 2019 EUR	31 december 2018 EUR
Obligaties		
Koninkrijk der Nederlanden	69.856	63.433
Bondsrepubliek Duitsland	60.484	71.460
Republiek Frankrijk	69.249	76.277
Verenigde Staten	-	51.729

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico voorsnog op nihil gesteld.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Actief beheerrisico (S10)

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille.

Het fonds heeft beoordeeld dat voor het actief beheerrisico geen buffer hoeft te worden aangehouden.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds, haar bestuurders, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders, voor zover zij bestuurder zijn in het fonds. Een bestuurder neemt deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar paragraaf 7.5.4. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

7.4.8 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Administratiekosten

Inzake het voeren van de administratie van het fonds is met ingang van 2018 een langlopende administratieovereenkomst met Centric Pension and Insurance Solutions B.V. overeengekomen. De overeenkomst zal gelden tot en met 31 december 2020. Met het bestuur zijn afspraken gemaakt over de vergoedingensystematiek. Deze systematiek bestaat zowel uit vaste als variabele componenten. De vergoeding voor 2020 bedraagt circa € 1,5 miljoen.

Vermogensbeheerkosten

Met de vermogensbeheerder Syntrus Achmea Real Estate & Finance B.V. is de beheerovereenkomst met 1 jaar verlengd tot en met 31 december 2020. In 2020 bedraagt de vergoeding circa € 0,6 miljoen. Met de vermogensbeheerder BMO Global Asset Management is een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd overeengekomen. Het contract kan jaarlijks worden opgezegd met een opzegtermijn van 3 maanden. De vergoeding over 2020 bedraagt circa € 1,9 miljoen.

Derivaten

Voor de contractomvang van de derivaten wordt verwezen naar de toelichting op de balans, punt 1 toelichting beleggingen voor risico fonds, behorende tot de jaarrekening 2019.

Interne audit

Met Mazars N.V. is in 2018 een tweejarig contract aangegaan voor het vervullen van de sleutelfunctie interne audit ten behoeve van IORP II. De jaarlijkse kosten bedragen maximaal € 25 duizend.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Het is evident dat de uitbraak van het coronavirus impact zal hebben op de mondiale, Europese en Nederlandse economie. Ook in Nederland zijn de economische consequenties inmiddels merkbaar. De precieze impact op de Nederlandse economie en daarmee op het fonds zal afhangen van de snelheid waarmee het coronavirus onder controle komt in binnen- en buitenland, hetgeen op dit moment niet met zekerheid te voorspellen is. De gevolgen van het coronavirus voor het fonds zijn behandeld als gebeurtenissen na balansdatum die geen nadere informatie verschaffen over de feitelijke situatie per balansdatum. Derhalve heeft het fonds geen (cijfermatige) aanpassingen gedaan in de jaarrekening.

7.5 Toelichting op de staat van baten en lasten

7.5.1 Premiebijdragen risico pensioenfonds (van werkgevers en werknemers)

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Werkgevers- en werknemersgedeelte	38.247	33.430
Aanvullende verzekering	153	156
	38.400	33.586
Premie oude jaren	28	97
Mutatie inzake voorziening premiedebiteuren	88	-3
Afschrijving premiedebiteuren	-14	4
	38.502	33.684

De kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Kostendekkende premie	55.699	48.090
Gedempte kostendekkende premie	35.818	31.327
Feitelijke premie	38.400	33.586

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2018 gepubliceerd door DNB).

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2019	2018
	EUR	EUR
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	46.689	40.164
Opslag voor uitvoeringskosten	1.400	1.018
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	7.610	6.908
	55.699	48.090

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	20.546	18.045
Opslag voor uitvoeringskosten	1.400	1.018
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	3.349	3.104
Actuarieel benodigde premie voor voorwaardelijke onderdelen	10.523	9.160
	35.818	31.327

Het fonds hanteert een financieringsbeleid dat uitgaat van een gedempte premie. De gedempte premie wordt geacht kostendekkend te zijn. De gedempte premie wordt analoog aan de kostendekkende premie berekend. De gedempte

kostendeekkende premie is berekend op basis van een verwacht rendement. De gehanteerde rendementscurve is gebaseerd op de maximaal toegestane parameters, waarbij de gehele curve met 0,1%-punt wordt verlaagd, uit oogpunt van evenwichtige belangenafweging.

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

(x € 1.000)	2019 EUR	2018 EUR
Actuarieel benodigde koopsom	20.546	18.045
Opslag voor uitvoeringskosten	1.400	1.018
Solvabiliteitsopslag	3.349	3.104
Voorwaardelijke onderdelen	10.523	9.160
Opslag feitelijke premie	2.582	2.259
	38.400	33.586

7.5.2 Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen

(x 1.000)	2019	Directe beleggings- opbrengsten EUR	Indirecte beleggings- opbrengsten EUR	Kosten van vermogensbeheer EUR	Totaal EUR
Vastgoedbeleggingen		2.332	8.539	-464	10.407
Aandelen		6.142	72.433	-723	77.852
Vastrentende waarden		6.612	39.786	-1.136	45.262
Derivaten		-	56.750	-255	56.495
Overige beleggingen		330	3.358	-110	3.578
Overige opbrengsten en lasten*				-465	-465
		15.416	180.866	-3.153	193.129

(x 1.000)	2018	Directe beleggings- opbrengsten EUR	Indirecte beleggings- opbrengsten EUR	Kosten van vermogensbeheer EUR	Totaal EUR
Vastgoedbeleggingen		2.979	1.284	-415	3.848
Aandelen		3.477	-19.749	-550	-16.822
Vastrentende waarden		6.258	-4.107	-1.204	947
Derivaten		-	-198	-158	-356
Overige beleggingen		-128	-3.231	-90	-3.449
Overige opbrengsten en lasten*				-421	-421
		12.586	-26.001	-2.838	-16.253

Transactiekosten zijn geen onderdeel van de kosten van vermogensbeheer. Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn tevens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen in 2019 € 885 (2018: € 1.554).

* Een deel van de algemene kosten is toegerekend aan de vermogensbeheerkosten.

7.5.3 Pensioenuitkeringen

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Ouderdomspensioen	11.961	11.339
Nabestaanden pensioen	2.826	2.669
Wezenpensioen	73	66
Afkopen	722	655
	15.582	14.729

De post Afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 484,09 (2018: € 474,11) per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

7.5.4 Pensioenuitvoeringskosten

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Administratiekosten	1.702	1.334
Accountantskosten	83	35
Bestuurskosten	225	223
Controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	332	295
Contributies en bijdragen	58	55
Overige kosten	-22	-
	2.378	1.942

Een deel van de algemene kosten is toegerekend aan de vermogensbeheerkosten.

Honoraria onafhankelijke accountant

(x € 1.000)	EUR Accountant	EUR Totaal
2019		
Controle van de jaarrekening	67	67
Andere controlewerkzaamheden	-	-
Fiscale advisering	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-
	67	67
2018		
Controle van de jaarrekening	43	43
Andere controlewerkzaamheden	-	-
Fiscale advisering	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-
	43	43

De accountantskosten zijn voor € 20 (2018: € 8) toegerekend aan vermogensbeheerkosten.

Deze werkzaamheden inzake boekjaar 2019 zijn uitgevoerd door BDO Audit & Assurance B.V. In 2018 zijn de werkzaamheden uitgevoerd door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Bezoldiging Personeelsleden

Het fonds heeft zowel in 2019 als in 2018 geen personeel in dienst. De beheeractiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van Centric Pension and Income Solutions B.V., Qipo B.V. dan wel vermogensbeheerder.

Bezoldiging bestuurders

De transacties met bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten, overige kosten bestuur en overige bestuurskosten. De bezoldiging bestuurders en leden van de Raad van Toezicht en het verantwoordingsorgaan bedraagt in 2019 € 290 (2018: € 310), hiervan is toegerekend aan de vermogensbeheerkosten € 116 (2018: € 124).

Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend.

7.5.5 Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met -0,235% (2018: -0,260%), zijnde -€ 2.406 (2018: -€ 2.489). Het rentepercentage is afgeleid van de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2018.

Pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging overige actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Overige wijzigingen

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Kanssystemen		
Sterfte	-2.236	-2.362
Arbeidsongeschiktheid	-717	394
Mutaties	-2.796	-20
Totaal overige wijzigingen in de technische voorzieningen	-5.749	-1.988

7.5.6 Mutatie overige technische voorziening

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Rentetoevoeging Spaarfonds gemoedsbezwaarden	-	2
Premie	1	-
Totaal overige wijzigingen in de technische voorzieningen	1	2

7.5.7 Saldo overdracht van rechten

(x € 1.000)	2019	2018
	EUR	EUR
Saldo overdrachten van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-928	-1.477
Uitgaande waardeoverdrachten	710	2.484
Subtotaal	-218	1.007
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	1.076	1.548
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-813	-2.494
Totaal overige resultaten	263	-946
Saldo overdracht van rechten	45	61

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

7.5.8 Overige lasten

<i>(x € 1.000)</i>	2019	2018
	EUR	EUR
Andere lasten	-	89
	<u>-</u>	<u>89</u>

7.5.9 Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

7.5.10 Bestemming saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Het resultaat boekjaar is voor € 44.443 toegevoegd aan de algemene reserve, voor € 19.488 toegevoegd aan de solvabiliteitsreserve en voor € 307 onttrokken aan de bestemmingsreserve VPL.

7.5.11 Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie heeft de jaarrekening 2019 besproken in de vergadering van 12 juni 2020. Het jaarverslag is vastgesteld op 19 juni 2020.

Ondertekening bestuur voor akkoord
Amsterdam, 19 juni 2020

De heer G.W. van der Peijl
Voorzitter

De heer H.J. Wuijten
Plaatsvervangend secretaris

De heer D.P. Slob
Plaatsvervangend voorzitter

De heer A. Doeve
Bestuurslid

De heer S.J.H. Borghouts
Bestuurslid

De heer H.A. Kempen
Bestuurslid

Mevrouw A. Houtman
Bestuurslid

8 Overige gegevens

8.1 Bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Het resultaat boekjaar is voor € 44.443 toegevoegd aan de algemene reserve, voor € 19.488 toegevoegd aan de solvabiliteitsreserve en voor € 307 onttrokken aan de bestemmingsreserve VPL.

8.2 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie te Amsterdam is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2019.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan uit hoofd van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.415.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 241.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn
- vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 (minimaal vereist eigen vermogen) en 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat vanaf 31 december 2015. Indien de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020 lager uitkomt dan het niveau van de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen en ook de actuele dekkingsgraad per 31 december 2020 lager is dan dit niveau, zal op basis van de situatie per 31 december 2020 een kortingsmaatregel moeten worden doorgevoerd.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Coronacrisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht. Deze ontwikkelingen hebben tot gevolg dat de kans op een korting van de opgebouwde pensioenaanspraken – en rechten op basis van de financiële positie per 31 december 2020 sterk is vergroot.

Eindhoven, 19 juni 2020,

drs. M.B.H. Ceelaert AAG

verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

8.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie te Amsterdam gecontroleerd.

WIJ CONTROLEERDEN	ONS OORDEEL
De jaarrekening bestaande uit: 1. de balans per 31 december 2019; 2. de staat van baten en lasten over 2019; en 3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.	Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie op 31 december 2019 en van het saldo van baten en lasten over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie ('de Stichting') zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 5.901.000. De materialiteit is gebaseerd op 0,5% van het pensioenvermogen, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en reserves. Het pensioenvermogen en de dekkingsgraad van de Stichting en de mogelijkheid om aan de verplichtingen naar haar deelnemers te voldoen, zijn belangrijke indicatoren voor de gebruiker van de jaarrekening. Derhalve hebben wij de materialiteit bepaald op basis van het pensioenvermogen. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 295.050 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van processen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van beleggingen uitbesteed aan BMO Global Asset Management, Achmea Real Estate & Finance (SARE&F) en Schroders. De pensioenadministratie is uitbesteed aan Centric Pension and Insurance Solutions B.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door BMO Global Asset Management, Achmea Real Estate & Finance en Schroders en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Centric Pension and Insurance Solutions B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van BMO Global Asset Management, Achmea Real Estate & Finance en Centric Pension and Insurance Solutions B.V. in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE -3402 Type II)-rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen, beoordelen van de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2019 en het beoordelen van de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan BMO Global Asset Management, Achmea Real Estate & Finance, Schroders en Centric Pension and Insurance Solutions B.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte werkzaamheden verricht op onder andere de beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen de beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen gecontroleerd aan de hand van brondocumentatie bij de Stichting.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede processen en de aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en –opbrengsten, (mutaties in) deelnemersgegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

SCHATTINGEN IN DE WAARDERING VAN DE TECHNISCHE VOORZIENINGEN	ONZE CONTROLEAANPAK
<p>De technische voorzieningen zijn een significante post op de balans van de Stichting. De waardering van de technische voorziening komt tot stand op basis van een berekening van aanspraakgegevens van deelnemers en belangrijke schattingen.</p> <p>De technische voorzieningen worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen, zoals de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur en de door het Actuarieel Genootschap (AG) gepubliceerde levensverwachtingen (tafels). Deze tafels worden gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij de Stichting.</p> <p>De waarderingsgrondslagen voor de technische voorzieningen zijn beschreven in het hoofdstuk "Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling" pagina 68 en 69 van de jaarrekening. In dit hoofdstuk is ook een toelichting opgenomen voor de schattingswijziging voor de ervaringssterfte, excassokostenopslag en IBNR-voorziening.</p> <p>In verband met de complexe berekening en de significante schattingselementen is deze post een kernpunt voor onze controle.</p>	<p>Wij hebben de aan de voorziening ten grondslag liggende basisgegevens gecontroleerd, rekening houdend met NBA-handreiking 1120: '<i>Gebruikmaken van de werkzaamheden van de certificerend actuaris bij de controle van de jaarrekening en staten van pensioenfondsen</i>'. Bij deze basisgegevens hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt.</p> <p>Verder hebben wij de toereikendheid van de technische voorzieningen beoordeeld door het toetsen van de door het bestuur gehanteerde uitgangspunten. Dit hebben wij onder andere gedaan door het beoordelen van de gehanteerde overlevingstafels, rekenrente, ervaringssterfte en kostenopslagen. Als onderdeel van onze werkzaamheden hebben wij eveneens de competentie, capaciteiten en objectiviteit van de door het bestuur ingeschakelde certificerend actuaris beoordeeld.</p> <p>Wij hebben bij de controle van de juistheid en toereikendheid van de technische voorzieningen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van de Stichting. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruik gemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2019. Hierbij hebben wij de redelijkheid van de aannames van het bestuur met betrekking tot de actuariële grondslagen beoordeeld en besproken met de certificerend actuaris.</p> <p>De gehanteerde grondslagen, zoals vermeld op pagina 68 en 69 van de jaarrekening en de hierbij behorende toelichtingen en veronderstellingen op pagina 79 en 80, hebben wij getoetst aan de hand van de vereisten van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.</p>

WAARDERING EN TOELICHTING VAN NIET-(BEURS) GENOTEERDE BELEGGINGEN	ONZE CONTROLEAANPAK
<p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op marktwaarde.</p> <p>Door de Stichting wordt voornamelijk belegd via BMO Global Asset Management. Daarnaast wordt belegd via fondsen van Syntrus Achmea Real Estate & Finance en Schroders.</p> <p>Voor een groot gedeelte van de beleggingen wordt de actuele waarde bepaald op basis van de intrinsieke waarde per participatie voor de posities in fondsen. De waarderingsonzekerheid neemt toe bij de posities in niet-(beurs) genoteerde beleggingsfondsen doordat de waarde wordt ontleend aan de opgaven van fondsmanagers.</p> <p>Gezien de omvang van de post hebben wij dit als kernpunt geïdentificeerd in onze controle</p> <p>De Stichting heeft de waarderingsgrondslagen beschreven in het hoofdstuk "Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling" op pagina 66 en 67.</p>	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2019.</p> <p>Wij hebben controle-instructies gestuurd naar de accountant van de vermogensbeheerder BMO Global Asset Management waar de Stichting voornamelijk via belegt. Wij hebben de ontvangen rapportages getoetst aan onze instructies en hebben de controlebevindingen op basis van onze eigen materialiteitsgrenzen geëvalueerd.</p> <p>Voor beleggingen in fondsen van Syntrus Achmea Real Estate & Finance en Schroders hebben wij vastgesteld dat het aantal units dat de Stichting houdt, aansluit met het participatieregister en dat de reële waarde per unit in de administratie van het pensioenfonds overeenkomt met de gecontroleerde unit waarde van het fonds.</p> <p>De posities in niet-(beurs)genoteerde beleggingen hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant, gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van de fondsen waarin belegd wordt alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant.</p> <p>Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.</p>

EERSTEJAARSCONTROLE	ONZE CONTROLEAANPAK
<p>Met ingang van boekjaar 2019 is BDO Audit & Assurance B.V. (hierna: 'BDO') de externe accountant van de Stichting. Voor de controle van de jaarrekening van de Stichting is het van belang dat wij voldoende en geschikte controle-informatie ontvangen over de beginbalans per 1 januari 2019 en voldoende inzicht in de Stichting, haar omgeving en specifieke risico's ten behoeve van het opstellen van ons controleplan 2019. Het is daarom belangrijk dat er tijdig duidelijke afspraken zijn gemaakt tussen de voorgaande accountant en opvolgende accountant om zo de overgang van de controleopdracht effectief te laten verlopen.</p>	<p>Na onze benoeming als accountant hebben wij een plan opgesteld om een effectieve transitie van de voorgaande accountant te waarborgen. Onze belangrijkste werkzaamheden omvatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het zekerstellen dat, voor aanvang van onze werkzaamheden, BDO, BDO-partners en medewerkers onafhankelijk zijn van de Stichting; • Het kennismaken van de strekking van de controleverklaring 2018; • Het bespreken met de voorgaande accountant van de gehanteerde materialiteit, de scope en risico's zoals die door de voorgaande accountant zijn geïdentificeerd; • Het uitvoeren van een review op het controledossier van de voorgaande accountant inzake de jaarrekening 2018 conform de hiervoor geldende standaarden; • Het op basis van documentatie en gesprekken met sleutelfunctionarissen zoals jaarwerkcommissie, bestuursadviseur en de uitvoeringsorganisatie (Centric) in kaart brengen van de specifieke risico's in relatie tot de financiële verslaggeving en de jaarrekening van de Stichting; • Het opstellen van een controleplan 2019 op basis van bovenstaande input en het afstemmen hiervan met de jaarwerkcommissie. <p>Tijdens het uitvoeren van onze werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie verkregen over de beginbalans per 1 januari 2019 om onze controle van de jaarrekening 2019 te plannen en uit te voeren. Tevens hebben wij een adequaat inzicht in de Stichting, haar omgeving en specifieke risico's verkregen om onze controle van de jaarrekening 2019 op een effectieve wijze vorm te geven.</p>

Paragraaf ter benadrukking van de impact van COVID-19

Wij vestigen de aandacht op pagina 90 van de toelichting op de jaarrekening alsmede op pagina 44 van het verslag van het bestuur, waarin het bestuur heeft toegelicht wat de huidige (verwachte) impact van het Coronavirus is en wat haar plannen zijn om met deze gebeurtenissen en/of omstandigheden om te gaan. Ons oordeel is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ het voorwoord;
- ▶ de karakteristieken van Bpf Beton;
- ▶ het verslag van het bestuur;
- ▶ het verslag van de Raad van Toezicht;
- ▶ het verslag van het Verantwoordingsorgaan;
- ▶ het slotwoord;
- ▶ de overige gegevens;
- ▶ de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- ▶ alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door het bestuur benoemd als accountant van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Betonproductenindustrie vanaf de controle van het boekjaar 2019 en zijn sinds dit boekjaar de externe accountant.

D. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de Stichting;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een Stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amstelveen, 19 juni 2020

BDO Audit & Assurance B.V.

namens deze,

W.J.P. Hoeve RA

9 Bijlagen

Bijlage 1: Nevenfuncties 2019

Hierna volgt het overzicht van de nevenfuncties van de bestuursleden, de leden van de raad van toezicht en de leden van het verantwoordingsorgaan per 31 december 2019.

Nevenfuncties bestuur:

Naam	Nevenfuncties
Annemiek Houtman	Adviseur Sociale Zaken Betonhuis Secretaris cao-partijen Betonproductenindustrie Sectorsecretaris Betonhuis Riolering
Dick Slob	Bestuurslid Stichting Betonindustrie Bestuurslid Stichting Parents 2 Parents Lid Raad van Toezicht BPF Houthandel
Fred Doeve	Adviseur HRM BTE Nederland B.V. Lid werkgeversdelegatie in het cao overleg Betonproductenindustrie
Govert van der Peijl	Voorzitter Rvt Bpf Houthandel Leasemanager De Hoop Lid verantwoordingsorgaan namens werkgevers Pensioenfonds PGB
Hans Kempen	Member Dutch Advisory Board Amundi Bestuurder Centraal Beheer APF Belegging- risk management adviseur BPF Particuliere Beveiliging Vereffenaar BPF Schoen- Leer- en Lederwaren Diverse interim opdrachten vanuit Kempen Management & Constultancy
Henk Wuijten	BPF Meubel (bestuurslid) BPF PSL (vereffenaar) BPF MITT (bestuurslid)
Stef Borghouts	Zelfstandig interim professional Bestuurslid Bpf voor het Bakkersbedrijf

Nevenfuncties raad van toezicht:

Peter Priester	Bpf Particuliere beveiliging, uitvoerend bestuurslid Bpf Meubel, uitvoerend bestuurslid Xudoo BV, DGA Voorzitter raad van toezicht Pensioenfonds Robeco Lid van Raad van Toezicht Pensioenfonds Chemours Lid van Raad van Toezicht Pensioenfonds Thales
Gerard Sirks	KCM, lid RvT beleggingsfondsen PSF SPNG, Adviseur BAC Bpf Wonen, bestuurslid Bpf voor het Kappersbedrijf, bestuurslid St. Psf. Heijmans , bestuurslid
Judit Vennix	Philips Pensioenfonds – ALM Strategist Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen – Lid van de Beleggingscommissie

Nevenfuncties verantwoordingsorgaan:

Anton Rijkers	Lid van de ASA (Adviescommissie Sociale Aangelegenheden)
Arend van de Burg	Kaderlid cao-partijen Betonproductenindustrie namens CNV Vakmensen Lid van de OR Spanbeton
Bert Bodelier	Geen
Jan van Mulligen	Geen
Jos Smets	Kaderlid cao-partijen Betonproductenindustrie namens FNV Eigenaar Jos Smets Autohandel
Wim van der Linden	Adviseur Linden Concrete solutions
Wout Pieterse	Kaderlid cao-partijen Betonproductenindustrie namens FNV

Bijlage 2 Begrippenlijst

AAF verklaring	Internationaal geaccepteerde auditingstandaard. Een dergelijke verklaring wordt afgegeven door de vermogensbeheerder, waarin wordt verklaard dat de interne beheersing van de processen op het gebied van vermogensbeheer afdoende zijn geborgd.
Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN)	Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een fonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.
Anw pensioen	Vrijwillige overlijdensverzekering (keuze uit drie vaste pensioenbedragen), onderdeel van de regeling van Bpf Beton.
ATP-arrest	Betreft een zaak bij het Hof van Justitie betreffende ATP PensionService of zij al dan niet als gemeenschappelijk beleggingsfonds aangemerkt kunnen worden. In dat geval geldt een vrijstelling voor het heffen van BTW over uitvoeringskosten.
Asset Liability Management (ALM)	Het op elkaar afstemmen van de beleggingen, de verplichtingen en het premie- en toeslagenbeleid. Een ALM-studie wordt gebruikt om het meerjarig financieel beleid te optimaliseren uitgaande van verschillende economische scenario's.
Asset mix	Samenstelling van de beleggingsportefeuille, bijvoorbeeld aandelen, obligaties en onroerend goed.
Beleidsdekkingsgraad	De gemiddelde dekkingsgraad van de 12 maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.
Benchmark	Vergelijkingsmaatstaf. Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille worden vergeleken.
Collective Defined Contribution (CDC)	Wordt ook wel collectieve beschikbare premieregeling genoemd. Hierbij wordt de hoogte van het pensioen gebaseerd op salaris en deelnemersjaren, alsof het een DB-regeling betreft. De premie ligt echter voor een groot aantal jaren vast. Blijkt de premie achteraf niet voldoende, dan zal de pensioenuitkering lager zijn dan aanvankelijk beoogd.
Commodities	Beleggingscategorie gericht op grondstoffen zoals graan, metalen en olie.
Corporate Governance	Goed ondernemerschap; o.a. integer en transparant handelen door het bestuur, alsmede goed toezicht hierop. Ook het afleggen van verantwoording over het uitgevoerde beleid en het toezicht hierop valt eronder.
Defined Contribution (DC)	Wordt ook wel beschikbare premieregeling genoemd. Niet het pensioenresultaat, maar de jaarlijkse premie staat vast. De hoogte van het pensioen afhankelijk is van de tijdens de opbouwfase betaalde premies en het rendement dat daar op is behaald.

Defined Benefit (DB)	Wordt ook wel “salaris-diensttijdregelingen” genoemd. De pensioenuitkering vooraf al vastligt. In Nederland gaat het dan om eindloon- en middelloonregelingen. Daarin is de hoogte van het pensioen gekoppeld aan het salaris en aantal dienstjaren.
Dekkingsgraad	Procentuele verhouding tussen het aanwezige vermogen en de pensioenverplichtingen.
De Nederlandsche Bank (DNB)	DNB verzorgt het onafhankelijk (prudentieel) toezicht op pensioenfondsen.
Dispensatie	Vrijstelling van de verplichte deelneming aan de pensioenregeling van het bedrijfstakpensioenfonds.
Excedentpensioen	Pensioenaanspraken boven de basisregeling van Bpf Beton, betrekking hebbend op hetzelfde dienstverband.
Franchise	Vrijgesteld bedrag dat jaarlijks door het bestuur wordt vastgesteld. Pensioenopbouw vindt plaats over het loon boven de franchise.
Financieel Toetsingskader (FTK)	Het financieel toetsingskader is onderdeel van de Pensioenwet en stelt voorschriften aan premiehoogte en de omvang van de aan te houden reserves.
Korting	Wanneer de financiële positie van Bpf Beton niet goed genoeg is, wordt in het uiterste geval een korting doorgevoerd. Dat houdt in dat de opgebouwde pensioenen worden verlaagd. Dit doet het fonds alleen als het niet anders kan.
IORP II	IORP II is Europese wetgeving. Deze introduceert drie sleutelfuncties. Een sleutelfunctie is een bekwaamheid om bepaalde governancetaken uit te voeren. De vereisten waaraan pensioenfondsen moeten voldoen op het terrein van de sleutelfuncties worden vastgelegd in artikel 143a Pensioenwet.
ISAE 3402	Internationaal geaccepteerde auditingstandaard. Met een ISAE 3402-verklaring wordt aangegeven dat het interne beheersproces adequaat is vormgegeven (verklaring type I) en functioneert (verklaring type II).
Liability Driven Investments (LDI)	Vanuit de verplichtingen gedreven beleggingen.
Outperformance	Er wordt een beter resultaat behaald dan de benchmark.
Partnerpensioen	Levenslange uitkering aan een nabestaande partner, vanaf het overlijden van de deelnemer.
Pensioengrondslag	Het deel van het pensioengevend loon boven de franchise. Over de pensioengrondslag worden aanspraken opgebouwd.
Pension Fund Governance (PFG)	Ofwel goed pensioenfondsbestuur. PFG stelt aan pensioenfondsen eisen op het gebied van transparantie, verantwoording, intern toezicht en zeggenschap.
Performance	Direct resultaat in de vorm van rente en dividendopbrengsten;

indirect resultaat door waardeverandering van de portefeuille.

PPG	De PPG-route houdt kort gezegd in dat pensioenfondsen aftrek van inkoop-btw kunnen claimen op de operationele kosten (van externe dienstverleners).
Rekenrente	Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen.
Rentedekking	Financieringsvorm waarin de betaalde premies gelijk zijn aan de contante waarde van de aanspraak die in dat jaar begint.
Service level agreement (SLA)	In een service level agreement worden afspraken gemaakt over het niveau van de te leveren dienstverlening.
SIRA	Systematische IntegriteitRisikoAnalyse. Deze analyse maakt inzichtelijk welke integriteitsrisico's een rol spelen.
Solvabiliteit	Het vermogen dat op langere termijn aanwezig moet zijn om de verplichtingen te kunnen nakomen.
Toereikendheidstoets	Actuariële toets in hoeverre het pensioenvermogen voldoende is om de verplichtingen na te komen.
Toeslagverlening/Indexatie	Elk jaar probeert Bpf Beton de pensioenen te verhogen. Een verhoging heet toeslag (indexatie). Als de financiële situatie van ons pensioenfonds goed genoeg is, laat Bpf Beton uw pensioen meegroeien met de prijzen. Dit wordt ieder jaar besloten.
Underperformance	Er wordt een slechter resultaat behaald dan de benchmark.
UPO	Uniform Pensioenoverzicht. Iedereen die deelneemt aan een pensioenregeling krijgt van zijn pensioenuitvoeringsorganisatie jaarlijks een UPO zolang hij actief aan de regeling deelneemt. Het overzicht geeft aan hoeveel pensioen je ongeveer kunt verwachten bij pensionering en soms bij arbeidsongeschiktheid. En ook hoeveel je partner en kinderen aan pensioen uitgekeerd krijgen als je overlijdt.
Vastrentende waarden	Beleggingssoort waarvoor in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.
Voorbeleggen	Vastleggen van huidige rente- of aandelen-niveaus voor toekomstige cash flows.
Voorziening pensioenverplichting (VPV)	De passiva van Bpf Beton, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.
Waardeoverdracht	Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot zeker moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever of verzekeraar.

Wittenveenkader

Het Witteveen kader is in Nederland een begrip bij de heffing van belasting. Het bepaalt hoeveel er jaarlijks voor de opbouw van een pensioen maximaal mag worden afgetrokken. Op die manier bouwt men een pensioen op zonder dat men daar bij de inleg van de premie al belasting over heeft betaald. Het betalen van inkomstenbelasting wordt naar later doorgeschoven. Het gaat dus om de politieke begrenzing van de fiscale facilitering van de pensioenopbouw.

Z-score

Mate waarin het werkelijke rendement van een fonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille. Een positieve z-score geeft aan dat het rendement hoger was dan dat van de normportefeuille. De performancetoets betreft de cumulatieve z-score over de laatste vijf jaar.

Bijlage 3 Overzicht benoemingen

In de bestuursvergadering van 30 november 2018 heeft het bestuur aan de hand van de indeling van bestuur en vertegenwoordiging in 2018 de nieuwe verdeling voor 2019 vastgesteld. Hieronder treft u het volledige overzicht aan.

Door het overlijden van Gijs Hompe en de nadere invulling van de sleutelfuncties is dit overzicht onderhevig aan aanpassingen.

Voorzitter en secretaris

In de statuten is in artikel 8 lid 3 bepaald dat het bestuur uit zijn midden een voorzitter, een plaatsvervangende voorzitter, een secretaris en een plaatsvervangende secretaris kiest. In artikel 8 lid 4 is bepaald dat de functies van voorzitter en plaatsvervangend voorzitter in de oneven kalenderjaren vervuld worden door werkgeversleden en in de even kalenderjaren door werknemersleden. Omgekeerd worden de functies van secretaris en plaatsvervangend secretaris in de even kalenderjaren vervuld door werkgeversleden en in de oneven kalenderjaren door werknemersleden.

Voor het kalenderjaar 2019 zijn de functies als volgt ingevuld:

- Voorzitter : Govert van der Peijl
- Plv. voorzitter: Dick Slob
- Secretaris : Gijs Hompe (beoogd)
- Plv. secretaris : Henk Wuijten

Vertegenwoordiging bestuur in diverse gremia

Hieronder volgt het totale overzicht van de vertegenwoordiging van bestuursleden in diverse gremia, zoals van toepassing in 2019.

Afgevaardigde en stemgerechtigde voor de Pensioenfederatie:

- Alle bestuursleden.

Bij de algemene ledenvergaderingen zal het bestuur beoordelen wie er bij bepaalde (stem)onderdelen namens het fonds worden afgevaardigd. Bestuursadvies zorgt voor de afstemming wie er namens het bestuur de Pensioenfederatie vergaderingen bijwonen.

Vertegenwoordiger in de Participantenvergadering Vastgoedfondsen SARE&F:

- Werkgeversvertegenwoordiging: Govert van der Peijl;
- Werknemersvertegenwoordiger: Stef Borghouts.

Vertegenwoordiger in de Participantenvergadering zakelijke en particuliere hypotheekfondsen SAV (1 afgevaardigde):

- Werkgeversvertegenwoordiging: Govert van der Peijl;
- Werknemersvertegenwoordiger: Stef Borghouts.

Vertegenwoordiger in de Participantenvergadering AREA Fund Europe SARE&F:

- Werkgeversvertegenwoordiging: Govert van der Peijl;
- Werknemersvertegenwoordiger: Stef Borghouts.

Vertegenwoordiger in de Participantenvergadering AREA Fund North America SARE&F:

- Werkgeversvertegenwoordiging: Govert van der Peijl;
- Werknemersvertegenwoordiger: Stef Borghouts.

Werkgroep ABTN:

- Gijs Hompe, Henk Wuijten en Yvonne Folkers

Jaarwerkcommissie (ten behoeve van het boekjaar 2018):

- Dick Slob, Fred Doeve en Gijs Hompe

Werkgroep schaalvergroting:

- Namens cao-partijen: Ali Gunduz en Annemiek Houtman
- Namens bestuur: Stef Borghouts, André Jorna en Dick Slob

Commissie IRM:

- Annemiek Houtman, Henk Wuijten (voorzitter) en Stef Borghouts

Werkgroep communicatie:

- Annemiek Houtman, Dick Slob en Yvonne Folkers

Operationeel overleg:

- Dick Slob en Fred Doeve
- Govert van der Peijl is reserve

Strategisch overleg met Centric:

- Govert van der Peijl en Gijs Hompe

Verkiezingscommissie:

- (instellen bij volgende verkiezingsronde)

Aandachtsgebied vermogensbeheer:

- Govert van der Peijl en Stef Borghouts

Aandachtsgebied gegevensbescherming:

- Annemiek Houtman

IORP II:

- Actuariële sleutelfunctiehouder: certificerend actuaris
- Sleutelfunctiehouder risicobeheer: De heer H.J. Wuijten (beoogd)
- Vervuller sleutelfunctie risicobeheer: Uitbesteed aan Sprenkels & Verschuren
- Sleutelfunctiehouder interne audit: De heer G.W. van der Peijl (beoogd)
- Vervuller sleutelfunctie interne audit: Uitbesteed aan Mazars

Algemene reserve:

- Dick Slob stelt zich beschikbaar als algemene reserve

Geschillencommissie

- De geschillencommissie wordt gevormd door minimaal twee onafhankelijke personen die door het bestuur worden benoemd. Per 1 januari 2016 maakt het bestuur gebruik van Actor Bureau voor sectoradvies B.V. als geschillencommissie. In het verslagjaar is geen geschil gemeld aan de geschillencommissie.

Klachtencommissie

- De klachtencommissie bestaat uit twee leden van het bestuur. In het verslagjaar is geen klacht gemeld aan de klachtencommissie.

Bijlage 4 Externe adviseurs/uitbestedingspartijen

Het bestuur heeft de volgende taken uitbesteed conform het uitbestedingsbeleid, zoals beschreven in het document uitbestedingsbeleid. Dit document is een bijlage bij de ABTN.

Functie	Externe partij
Adviserend actuaaris	Willis Towers Watson (WTW)
Beleggingsadviseur	Van Tongeren Bestuur en Advies (VTBA)
Compliance officer	Nederlands Compliance Instituut (NCI)
Geschillencommissie	Actor Bureau voor sectoradvies B.V.
Onafhankelijke accountant	BDO Audit & Assurance B.V. (BDO)
Privacy officer	Montae Bestuurscentrum B.V.
Sleutelfunctie actuaariaat	Waarmerkend actuaaris bij WTW
Uitvoeringsorganisatie (administrateur)	Centric Pension and Insurance Solutions B.V.
Vermogensbeheerders	BMO Global Asset Management (BMO) Syntrus Achmea Real Estate & Finance (SARE&F) Schroders
Vervuller sleutelfunctie interne audit	Mazars N.V.
Vervuller sleutelfunctie risicobeheer	Sprenkels & Verschuren B.V.
Waarmerkend actuaaris	Willis Towers Watson (WTW)

Pensioenbeheer

Het bestuur heeft de uitvoering van het pensioenbeheer in het verslagjaar uitbesteed aan Centric PAIS. De condities van de uitbesteding zijn vastgelegd in de pensioenbeheerovereenkomst. Centric ondersteunde het bestuur met adviezen en rapportages over verschillende aangelegenheden. Centric beschikt over een ISAE 3402 Type II verklaring. De pensioenbeheerovereenkomst is aangegaan per 1 januari 2018 en heeft een looptijd van 3 jaar. Daarna wordt de overeenkomst automatisch tot wederopzegging met een jaar verlengd.

Vastgoedbeheer en hypotheke

Het bestuur heeft de uitvoering van het vastgoedbeheer uitbesteed aan:

- SARE&F: De overeenkomst met SARE&F betreffende vastgoedbeheer en hypotheke wordt vanaf 1 januari 2010 telkens stilzwijgend met 1 jaar verlengd. De voorwaarden zijn vastgelegd in een vermogensbeheerovereenkomst met serviceafspraken over het niveau van de dienstverlening en in de fondsvoorwaarden. SARE&F adviseert het bestuur bij de totstandkoming van het beleggingsplan vastgoed en hypotheke. Het besluit tot vaststelling van de jaarlijkse mandaatovereenkomsten ligt bij het bestuur. SARE&F beschikt over een ISAE 3402 Type II verklaring.
- Schroders: Bpf Beton heeft een overeenkomst betreffende vastgoedbeheer met Schroders om conform een discretionair mandaat deel te nemen in een fonds met een initiële looptijd tot 20 november 2019.

Vermogensbeheer

De uitvoering van het vermogensbeheer is uitbesteed aan BMO Global Asset Management (BMO). De voorwaarden zijn vastgelegd in een vermogensbeheerovereenkomst met serviceafspraken over het niveau van de dienstverlening. BMO beschikt over een AAF verklaring.

De overeenkomst met de vermogensbeheerder BMO is in 2009 onder condities voor onbepaalde tijd verlengd, met een opzegtermijn van drie maanden. Eind 2016 heeft het bestuur een nieuwe dienstentabel en een nieuwe fee-tabel getekend. Die twee bijlagen maken onderdeel uit van de vermogensbeheerovereenkomst.

Het bestuur heeft BMO aangesteld om het beleggingsplan uit te voeren. BMO adviseert het bestuur tevens over de jaarlijkse invulling van de totale beleggingsportefeuille. Het besluit tot jaarlijkse vaststelling van het beleggingsplan en de normportefeuille ligt bij het bestuur. In het beleggingsplan wordt onder meer voor elke beleggingscategorie het percentage van het totaal belegde vermogen vastgesteld en de toegestane marges. BMO belegt een deel van het vermogen via derden.